

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2017. április–május

CSOMÓS Mari
Cecilia ÖLVECZKY
TROKÁN Nóra
VIDNYÁNSZKY Attila
VISKY András
ZEKE Edit

A színházi tér

Északról nézve

'56 a Nemzetiben

május–júniusi műsorral, előadás- és programajánlóval

Andrzej Seweryn – Mit jelent a tisztelet? • **Fókusz** – a színpadi látvány • **Norvég minta** – egy magyar-skandináv színházi szemszög • **Premiergaléria** – Hippolütosz • **Előadásajánlók** – Az ajtó, Az Úr komédiásai, Csak szólani egy szót mint ember, Mária Testamentuma, Cyrano de Bergerac, Betyárjáték • **Nézőpontok** – Balázs Géza, Kukorelly Endre • **'56 a Nemzetiben** – Bemutatók a terror árnyékában • **Elfeledett alakok** – az első modern rendező: Molnár György • **2017/2018** – a jövő évad előadásai

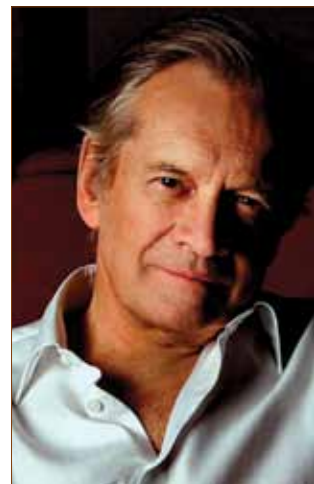

Az Odin Teatret Salt/Só című előadása a MITEM-en | fotó: Eöri Szabó Zsolt

Mit jelent a tisztelet?

Fő színházi ambícióm a hagyomány alakítása, ami értelmezésemben válogatás az eszmék és értékek történelmi készletéből, és azok élő aktualitásának ellenőrzése. Ez a múlttal folytatott dialógus feltételezi a bekövetkező változások iránti nyitottságot. A „hagyomány szerinti” gondolkodás ismétlést és újítást is jelent. Ezek együttesen teszik lehetővé, hogy a jövőbe tekintsünk. Ahogy Aleksander Fredro, a legnagyobb lengyel komédiaszerző írta: „Serénykedjünk, ahogy csak akarunk, tévelyegjünk, játszunk ezen a világon, a végén mégis egy olyan utat találunk magunk előtt, amelyen az elődeink is jártak, és amelyre az utódaink is rálépnek”.

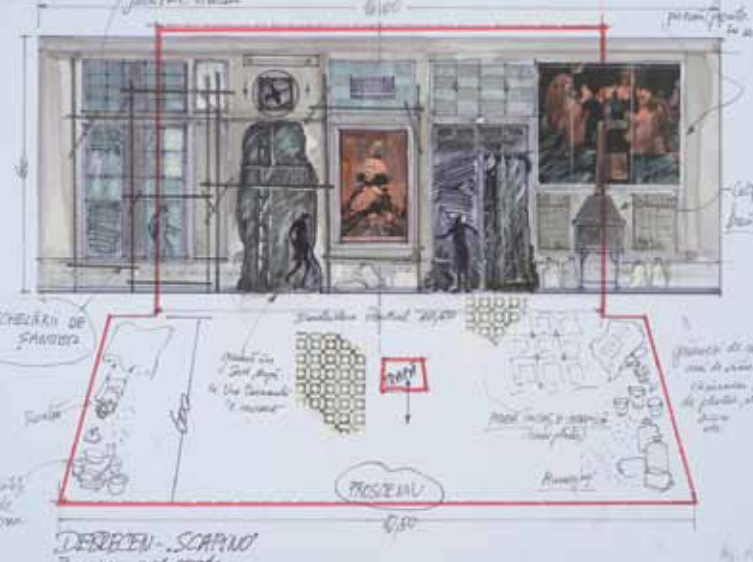

Emlékeztetni szoktam arra, hogy bár a lázadás azoknak a kiváltsága, akik új utakat keresnek, ám minden forradalom eredményének a tartós rendnek kell lennie – valaminek, ami a közösség és a kapcsolódás érzését építi azzal, ami elmúlt és azzal, ami elkövetkezik. Habár sok híve van annak a nézetnek, hogy ma nem ilyen drámára és nem ilyen formára van szükségünk, ugyanakkor nem létezne kortárs színház a régi színház nélkül, és nem lennének kortárs kísérletezések a régi kísérletezések nélkül. És nem lenne fejlődés a sokszínűség és a választás lehetősége nélkül. Önmagunktól való elragadtatásunkban egyre többször vagyunk hajlamosak megfedkezni erről.

Számomra tehát elsősorban arról van szó a színházban, hogy minden lehetőséget használjunk ki a klasszikusok megidézésére, és ahelyett, hogy profétáinkat a – nem játszott és nem olvasott – „nagyok” számára fenntartott piedesztálra emelnénk, olvassuk és játszuk a klasszikus irodalmat. Nem a színház becsülete miatt, nem rokonszenvből, nem kötelességből és nem a „híres megboldogultak” iránti tiszteletből. Az általam vezetett Lengyel Színházban (Teatr Polski) elsősorban klasszikusokat játszunk – önmagunk és a néző iránti tiszteletből.

Szívesen látom Önöket Varsóban!

Andrzej Seweryn
színész, rendező, igazgató
A MITEM-en
a Shakespeare Forever! előadásával vendég szereplő
varsói Teatr Polski vezetője

6

FÓKUSZBAN A SZÍNHÁZI TÉR

„Minden térnek megvan a maga atmoszférája, ritmusa, dinamikája, a saját zenéje, szoktam mondani, és »hallom« azokat az üzeneteket, amiket a tér kelt már üresen, díszletek nélkül is.” (Vidnyánszky Attila)

16

ÉSZAKRÓL NÉZVE

„Egy jól szervezett látogatás, egy jól sikerült fesztivál, személyes ismeretség vezet ahhoz, hogy a nyelvi nehézségek ellenére is magyar előadást akarjon nézni egy külföldi. De ha már eljött, akkor elcsodálkozik azon, hogy milyen magas színvonalú a magyar színjátszás.” (Cecilia Ölveczky)

38

A NEMZET SZÍNÉSZE

„...nem a saját életemet mesélem, bár egy idő után mindegyik szerep személyessé válik. Ha egy író megírt egy szerepet, annak biztosan oka, feladata van a darabban. Ezért számomra nincs kis szerep. Egy színész az színész.” (Csomós Mari)

42

'56 A NEMZETIBEN

„Miként politizálhat egy direktor a színházműsor összeállításával? Miként mutatja a forradalom után alig fél év elteltével a változásokat, hogy milyen új bemutatókat tűz ki a Nemzeti? Profilváltás a tomboló terror idején?” (Gajdó Tamás)

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja 2017. április–május

Ingyenes időszaki kiadvány
IV. évfolyam, 7. szám

Főszerkesztő:

Kornya István

A szerkesztő munkatársa:

Görömbölyi László

Fotó:

Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:

Vidnyánszky Attila vezérigazgató

Arculat:

Kónya Ábel

Címlap:

Kristán Attila a Hippolitoszban
(fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:

hétköznap 10-18 óra, munkaszüneti és
ünnepeken 14-18 óra között, illetve az
előadások kezdetéig.

Jegyiroda

1061 Budapest, Andrassy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:

hétköznapokon 10 és 19,
szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva
jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

www.nemzetisinhaz.hu

Nyomdai előkészítés:

Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:

Crew Kft.

Megjelenik 10 000 példányban
Médiaajánlat: 30/508-4711
Lapzárt: 2017. április 21.

Az

Isten ostora, Körhinta, Éden földön,
Hazát és szerelmet keresek, Tóth Ilonka,
A Gulag virágai

című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

6

16

20

26

32

44

Fókusz – A színházi tér

- 6 Utazni térben és időben // Vidnyánszky Attila
10 Organikus egységben // Visky András
13 Az ürességet is meg kell tervezni // Zeke Edit

MITEM

- 16 Északról nézve // Cecilia Ölveczky

Premiergaléria

- 20 Hippolitosz

Nézőpontok

- 22 Balázs Géza: Káprázatos nyelven
23 Kukorelly Endre: Régi-naiv és új-
refinált

Előadásajánló

- 24 Az ajtó, Az Úr komédiásai,
Csak szólani egy szót mint ember,
Mária testamentuma,
Cyrano de Bergerac, Betyárjáték

2017/2018

- 31 A következő évad előadásai

Portré

- 32 Film, színház, muzsika // Trokán
Nóra

A Nemzet Színésze

- 38 „Ezért csináljuk az egészet: a
közönségért” // Csomós Mari

'56 a Nemzetiben

- 42 Hatvan éve történt
44 Gajdó Tamás: „Feladatunk most a
munka”

Elfeledett alakok

- 49 Gajdó Tamás: A modern rendezők
előfutára

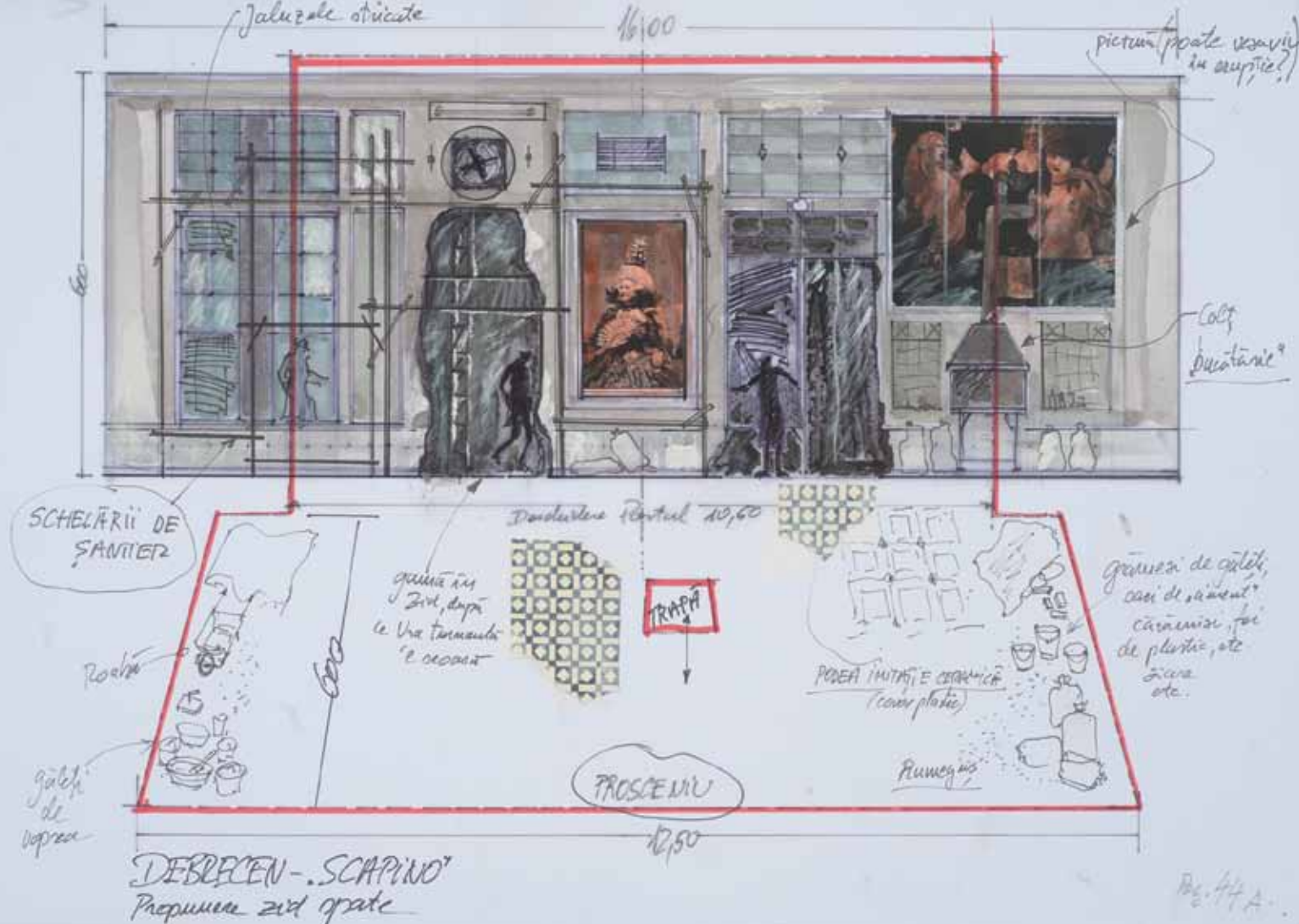
Programajánló

Jegyinformációk

Havi műsor

Folyóirat

- 58 Szcenárium – MITEM English

Helmut Stürmer díszletterve a debreceni Csokonai Színház Scapin című előadásához...

UTAZNI TÉRBEN ÉS IDŐBEN

Vidnyánszky Attila rendező

Minden színházi térnek megvan a maga atmoszférája, ritmusa, dinamikája, a saját zenéje – mondja Vidnyánszky Attila rendező, akivel az előadások látványvilágának titkairól is beszélgettünk.

Kijevben tanult rendezőnek. A tér, a látvány, a díszlet használata része volt a képzésnek?

– A felvételin mindenki kapott három tárgyat, amelyeket úgy kellett elhelyezni, hogy azokból kiolvasható legyen egy esemény, sőt, ahhoz még egy történetet is ki kellett találni. Aztán már a képzés során eleinte képzőművészeti alkotásokat elemeztünk, majd díszlet-maketteket használtunk, helyzeteket modelleztünk egy jó nevű díszlettervezővel. Mondok egy alappéldát: egy üres térben elhelyezünk egy széket, ami más és más jelentést hoz létre attól függően, hogy hová helyezed, és megint más történet, szituáció épülhet abból, ha már két széket teszel a színpadra, és így tovább, az egészen bonyolult színpadi viszonyrendszerekig. A vizsgálódásokra magunknak kellett kitalálnunk a díszletet, a teret, de a jelmezt és a dramaturgiát is. A diplomarendezéshez már bevonhattunk tervezőket.

Egy életpályán meghatározóak a kezdetek. Vidnyánszky Attila Beregszászban lett társulatvezető a Szovjetunió széthullása idején, az akkor függetlenedő Ukrajnában, és a zavaros átmeneti időkben csak éppen pénz nem volt. Szó szerint a semmiből kellett színházat csinálni. Mondhatni: a lehetőségek helyett a kényszerek határozták meg a színház létét.

– Például álmodni sem lehetett arról, hogy díszlet- és jelmeztetvezőket bevonjunk, mindent magunk csináltunk, terveztünk, kivitelezteünk. Akkor nagyon nehezen éltük meg a totális pénztelenséget és az infrastruktúra hiányát, ma már tudom, hogy ezek a kényszerek nagy haszonnal jártak. Mivel nem volt színházépületünk (próbatermünk se), ahol fogadhattuk volna a kárpátaljai magyar közönséget, tájolni kezdtünk. Volt év, amikor 120-150 előadást játszottunk falvak, kisvárosok kultúrotthonaiban, óvodaudvaron, tornateremben, tóparton, templom oldalában – kis túlzással: bárhol.

Hol játszódnak az előadások?
Színházban a színpadon,
díszletben – vágjuk rá. De
hogyan jön létre egy-egy előadás
látványvilága? Mit gondol erről
rendező, drámaíró, valamit egy
díszlet- és jelmeztervező,
aki tanítja is ezt a szakmát?

... és a megvalósult színpadi tér

A képzelet terei

A színházi térről szóló összeállításunk illusztrációit Helmut Stürmer díszlet- és jelmezterveiből válogattuk. A román származású, Németországban élő művész négy évtizedes pályafutása során mintegy kétszáz színházi előadáshoz, számtalan operához és játékfilmekhez tervezett különleges látványvilágokat. Életmű-kiállítása a MITEM keretében látható.

mikor? hol?

május 31-ig naponta 17-19 között
a Nemzeti Színház melletti Zikkuratban

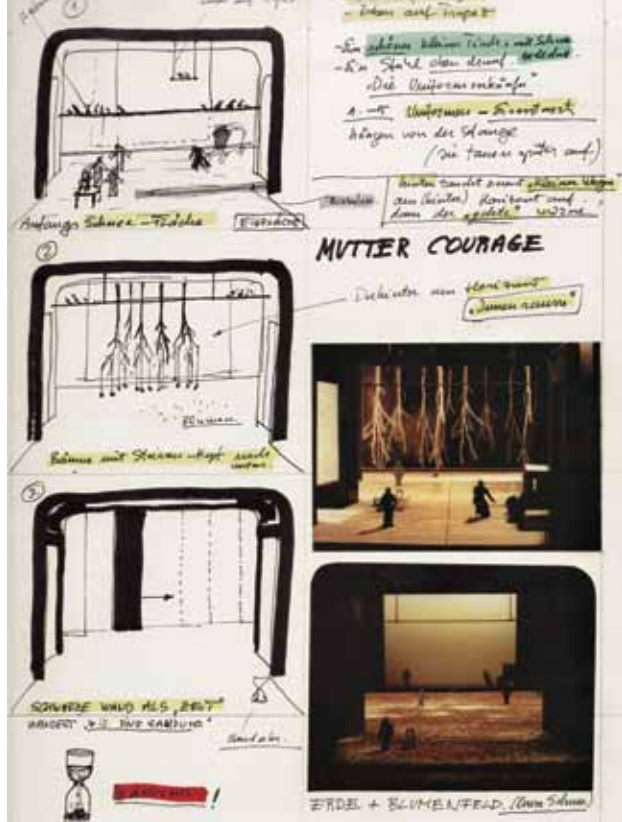
Nemcsak a díszletet kellett adaptálni a helyszínhez, hanem a színészi játékot is.

– Amikor például a MITEM-re jönnek külföldi előadások a Nemzeti-be, vagy amikor mi megyünk produkcióinkkal vendéjátéokra, még ez is mindig sok megoldandó problémát szül, akkor is, ha megfelelő színpad és technika áll rendelkezésre, hiszem minden előadás egy adott színházépület nyújtotta térvizonyokban születik meg. A beregszászi időkben azonban arról volt szó, hogy „színháziatlan” viszonyok között kellett játszsanunk. Tájélokör minden egyes helyszínen nemcsak, hogy

lejártuk a darabot, vagyis mintegy átismételtük, hanem próbaképpen lejátszottuk, beleillesztve az új térbe. Ilyenkor nekem mindig voltak ötleteim is, hogy mit és hogyan csináljunk másként a helyszín adottságait kihasználva. Mindez rendkívüli rugalmasságot és alkalmazkodóképességet követelt a színészekről. Volt ennek, hogy úgy mondjam, misztikus vetülete is: mindig újra és újra magunkévá tesszük, mintegy „lenyeljük” a teret, vagy másként: odaadjuk magunkat annak a térnek, amelyben megszületik az előadás. A beregszászi színészek ehhez edződtek, megtanulták, hogyan kell dolgozniuk változó körülmények között is annak érdekében, hogy a darab megőrizze a dinamikáját, ritmusát. De a beállt, mindig ugyanott játszott daraboknak is jól tesznek az apró beavatkozások. Ha a színészt csak egy kicsit is elmozdítom a térben, megelesedik a figyelme, módosul a többiekhez való viszonya, ez új energiákat szül benne, ami megpezsztíti az egész játékot.

Kijevben két színészosztályt tanított, most végez az első színészosztálya Kaposvárott. A színészeknek is „tanítja a teret”?

– A képzésnek része a diákok térérzékelésének fejlesztése, amiben máig használom azokat a gyakorlatokat, amiket annak idején, rendezőhallgatóként színész barátaimmal Jerzy Grotowski módszere alapján kialakítottunk. Kezdődik azzal, hogy meg kell keresniük az adott térben a legmegfelelőbb pontot, ahol egy előre meghatározott gesztus

megszülethet, később egy-egy mondat, aztán már egy egész monológ elhangozhat. Megfigyeljük, hogy ugyanaz a monológ a tér egy másik pontjáról miért szól másképpen, miképpen változik meg a színész „közérzete”. Lehet, és kell is a térérzékelést fejleszteni.

Kitüntetett szerepe van a térnek egy előadásra készülve?

– Inkább úgy mondanám: meghatározó. Nehéz erről beszélnem, mert minden előadás más. Jó, ha a rendező érzi, tudja, hogy erővonalak keletkeznek minden színházi térben, és egyre inkább a gyakorlatban jön rá, hogy ezeket hogyan kapcsolhatja össze a színészek mozgásával, a szövegmondásával, az énekével. Minden térnek megvan a maga atmoszférája, ritmusa, dinamikája, a saját zenéje, szoktam mondani, és „hallom” azokat az üzeneteket, amiket a tér kelt már üresen, díszletek nélkül is. Nagyon más, ha a Nemzeti nagyszínpadára képzelek el egy előadást, ami egy klasszikus „felállás”: a nézőtérrel szemközt van a színpad, ami elválasztható a függönnyel. Aztán ott van a Gobbi Hilda Színpad, ami egy sokféleképpen berendezhető fekete doboz, és megint másféle tulajdonságokkal rendelkezik az eredetileg próbahelynek tervezett Kaszás Attila Terem, amelynek egyik oldala egyetlen 20 méter hosszú, hatalmas üvegfal. Zsótér Sándor például a *Brand*-ban nem fedi el az üvegfelületet, hanem használja: a színészek mögött látható városkép – a parkoló, a négysávos Soroksári út, az utcai fények este –, mind az előadás részévé válnak.

A *Mesés férfiak szárnyakkal* előadás az ember ősi vágyáról, a repülésről szól. Abban már jó ideje semmi meglepő nincs, hogy a nézőtérrel a színpadra ültetik fel a közönséget. De az már kevésbé az, hogy a nézők üljenek az előadás középpontjában, és a forgószínpadon „repülnek”.

– Hosszú folyamat volt, amíg megszületett ez az elrendezés. Sokáig keresgeltük a megoldást Olexandr Bilozub díszlet- és jelmeztervezővel, akivel régóta dolgozom. A szövegek és a történet foszlánszerűségéből is adódott, hogy forgással lehetne az egyes „helyszínek” közötti átjárást megoldani. Ezek lehetnek egy családi otthon vagy egy álom, Sztálin irodája vagy a Golgota, egy bárka vagy Bajkonur, pontosabban ezeket felidőző térfoszlányok. A repülés érzetéhez is a forgás társult

az elképzelésben. De hogyan csináljuk?! A kiindulópont itt is egy kukucskahelyzet volt: nézőtérrel szemközt a színpad. Aztán jött a filmes ötlet, hogy a forgón ülő nézőt „svenkelem”, vagyis a néző mintha egy kamera mögött ülne, és fordulna rá az egyes jelenetek helyszínére. Így „repül” térben és időben.

Az ember tragédiáját négy verzióban, különböző terekben, helyszíneken, díszletekben is megrendezte.

– De Kisvárdán a vár tövében, a debreceni Csokonai Színház klasszikus 19. századi dobozszínházában, a zsámbéki rakétabázis egyik hangárját használva, és a szegedi dóm előtti hatvanöt méter szélességű térben is megmaradtak a lényegi, meghatározó elemek, amelyek köré szerveződik mind a négy verzió. A lámpa, a föld, az emberiség történelmének hatalmas tekercse, vagy az építkezési állványzat, ami az örökké épülő világról mesél, és amely az égbolt is, ahol az Úr becsavar egy-egy villanykörtecsillagot. Ezekről én nem díszletként gondolkoztam, hanem metaforaként használtam.

Egy metaforát nehéz megragadni, megfogalmazni.

– Akkor látom megvalósulni a szándékaimat, amikor a térelemek, tárgyak, kellékek, a díszlet egésze, aztán abban a situációk is mind elkezdnek többet jelenteni önmaguknál. De a legfontosabb, hogy a térnek – és az egész előadásnak – legyen meg a maga titka. A tér esetében ez leginkább azt jelenti számomra, hogy sugallni akarok egyfajta végtelenséget, határtalanság érzetét. Többek között a világítás különböző technikáival elmosok bizonyos részeket, a széleket, így nyitva marad a tér, nincs lezárva, mégsem tudunk teljesen belátni mögé. A világítást, a fényekkel való alkotást a rendezői munka szerves részének tekintem, nem dolgozik mellettem fénytervező.

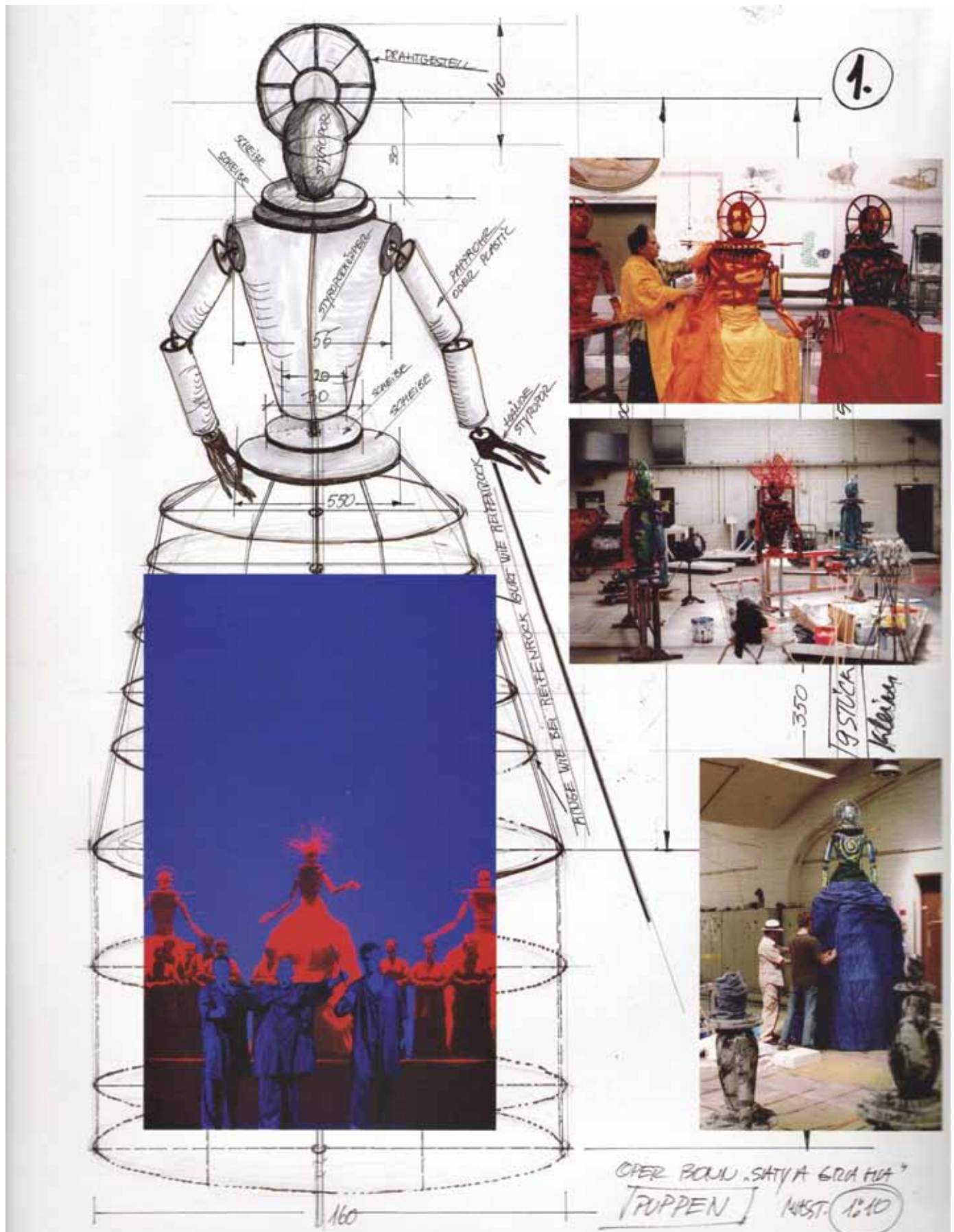
Rendezéseiben a színpadon megteremtett világok egyik jellegzetessége az egyidejűség, az egyszerre történés érzékeltetése, sokszor párhuzamosan futnak cselekmények.

– Ilyenkor több helyszín és több idősíki tere egyszerre van jelen a színpadon. Minden térrésznek megvannak a maga hangsúlyai, erővonalai, amelyek összekapcsolódnak, elválhatnak egymásra, erősítik vagy gyengítik egymást. Az egyes részletek különleges mikrokozmoszá vagy éppen mindent szétfeszítő végtelen térré válnak, amikor azokban létezni kezd a színész, és a legabsztraktabb teret is saját színházi létezésének az otthonává teszi. Ebben a saját világában mindenkinek más ritmusban, más atmoszférában telik a szerepe szerint neki adatott idő. Erre a fajta egyidejűségre, párhuzamosságra, idők és terek közötti ilyen közvetlen átjárásra csak a színház képes.

Vidnyánszky Attila rendezői vízióinak kialakításában hogyan dolgozik a díszlet- és a jelmeztervezőkkel?

– Akkor érzem jól magam a tervezés fázisában, amikor a darabról való beszélgetések során nem kell részletesen elmondanom a bennem születőben lévő elképzeléseimet a látványról, a térről, a díszletekről. Eleinte hangulatokról, érzetokról, mondanivalóról esik csak szó. Akkor jó a közös munka, ha a tervezőben is megszületik valami, ami adott esetben módosítja, gazdagítja, akár meg is változtatja az én elképzeléseimet, és egymást inspiráljuk. Mert az előadás létrehozásában, végső megvalósításában a rendezőnek van döntő szerepe – de ez mégis csak csapatmunka, fontos csapattársakkal.

KORNIA ISTVÁN

Visky András

A romániai Marosvásárhelyen született 1957-ben. Író, drámaíró, dramaturg, rendező, tanár. 2008-tól a kolozsvári Állami Magyar Színház művészeti vezetője. Darabjai magyar, román, szerb, bolgár, lengyel, angol és amerikai színházakban kerültek színre, mások mellett Christopher Markle, Boian Ivanov, Mihai Măniuțiu, Stephanie Sandberg, Karin Coonrod,

Cezi Studniak, Tompa Gábor, Robert Woodruff, Szabó K. István rendezésében. Az általa megalkotott és kidolgozott „barakk dramaturgia” fogalmát több egyetemen is oktatják, 2017-ben az angolai Intellect Publishers *András Visky's Barack Dramaturgy. The Mories of the Body* címmel könyvet jelentetett meg a munkásságáról Jozefina Komporaly szerkesztésében. Tanít a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem, a budapesti Károli Egyetemen, meghívott előadóként számos neves egyetemen oktatott: Yale School of Drama, University California, Korea University of Arts, Calvin College, Northern Illinois University, Josai International University (Japán).

ORGANIKUS EGYSÉGBEN

Visky András a színházi térről

Három fontos színházi foglalkozása van Visky Andrásnak: drámát ír, dramaturgként vesz rész előadások megszületésében és rendez. Ebből a „soklátószögből” kérdeztük, miként is ragadható meg mindaz, amiben – nevezzük díszletnek, térnek – az előadás megtörténik.

– Lényegében ma is a 16. század végén az észak-olaszországi Vicenzában épült Teatro Olimpico mintáját követik kőszínházaink, ami a színpadot és a nézőteret, valamint e kettőnek a viszonyát illeti. Ennek a hagyománya nagyon erős, és ezt rendezők sora sokféleképpen átértelmezi, elveti, felülírja. De ez az építészeti megoldás tette a színházi teret az előadás leglényegesebb elemévé. És ez máig így van.

Miért?

– Mert a tér értelmezi számunkra a szöveget és a játékot. Dramaturgként dolgozva azt tapasztalom, hogy amíg nincs átgondolva és megtervezve a leendő előadás tere, addig nem vagy csak nagyon felszínesen lehet magához a szöveghez hozzányúlni. Ha ugyanazt az előadást ugyanazokkal a színészekkel, játékkal, hangzásvilággal áthelyeznénk egy másik térbe, akkor ott minden mást jelentene. A térnek ez a tudása, ismerete nemcsak belőlünk – játszó, alkotók, nézők – jön, hanem magából a térből is.

A színházi előadásról talán nem egyből a tér jut a néző eszébe, hanem a színész, annak a játéka, a szöveg, amit mond...

– Ha a színházi előadást öntörvényű műalkotásnak tekintjük, akkor abban a színészi játék nem előre való, mint a szöveg, ami meg nem fontosabb, mint a mozgás vagy a szereplők kapcsolatrendszere, és a világítás is ugyanolyan lényeges, mint a díszlet. Azokat az előadásokat tartjuk igazán fontosnak és meghatározónak, amelyek organikus egységet mutatnak fel, ennek az egységnek a gondolatiságából tud részesülni a néző, talán még pontosabban: ennek a részesülésnek az ajándékát megteremti, illetve fölajánlja számára az előadás.

Egy előadás látványa, tere a díszlettervező munkája. Vannak persze kivételek, amikor a teret is a rendező jegyzi. Miként lehet leírni az egész produkcióért felelős rendező és a díszlettervező – aki nem egy esetben a jelmeztervező is – kapcsolatát?

– Szuverén alkotók együttműködéseként, ami igaz minden alkotó közreműködő viszonyára: így jön létre az előadás, ami megtörténik, aztán eltűnik. A rendező által elképzelt tér plasztikus megvalósítására a díszlettervező erős javaslatokkal él, amelyek nagyon inspiratívak lehetnek. Ehhez sok beszélgetés kell. A díszlettervező az első előtti lépésnél már bekapcsolódik a munkába, ami elengedhetetlen, mert a tér érzékelése nélkül egyetlen lépést sem tudunk tenni. Egyébként így van ez a való életben is: térbeli viszonyaink teszik érzékelhetővé az időt, a másik ember hozzánk való viszonyának a minőségét, a hiányt és az ott-létet, a színház pedig leképezi a való életünkből jövő testi tapasztalatokat.

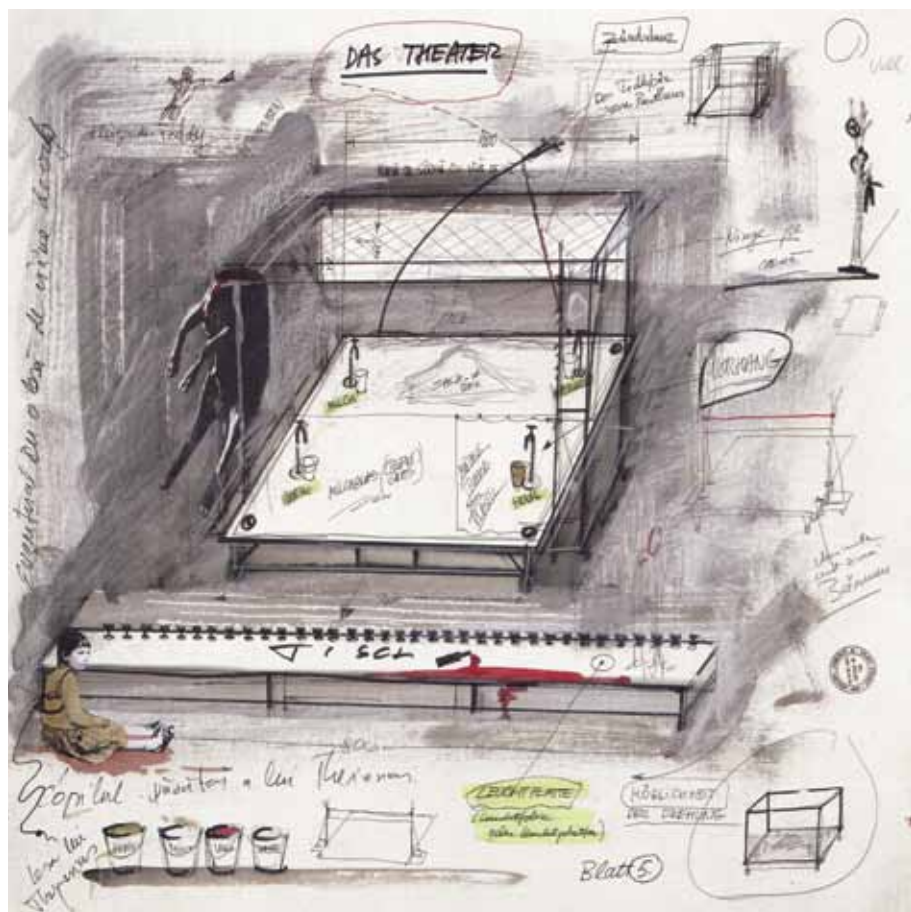
Hogyan kerül a színész a térbe?

– Az első alkalom, amikor rendező és az összes színész találkozik, az úgynevezett olvasópróba. Van, amikor az olvasópróbán nincs szöveg, de az nagyon-nagyon ritka, hogy ne mutatnánk meg a színészeknek a jelmez- és a díszletterveket. A színészek pedig ilyenkor szinte rávetik magukat rajzokra, a maketre, és rengeteg kérdésük van, amelyek tulajdonképpen mind ugyanarról a dologról szólnak: mit tud az a tér, amiben majd játszani fognak? Nem véletlenül fogalmaztam így, mert ez is azt mutatja, hogy a színházban úgy beszélünk a térről, mint saját tudással rendelkező képződménnyről. A színészek szeretnek mihamarabb színpadra menni, és a leendő előadás terében elhelyezni magukat. A díszletek jó darabig még csak jelzesszerűek a próbák során, de a színészek már elképzelik, érzékelik, megtapasztalják a tér anyagiságát.

Ez ad számukra biztonságot? Mintha egy „térkép” lenne a kezükben?

– Nem a biztonságot tartom kulcsszónak. A térrel való elmélyült dialógus során – másként fogalmazva, a próbákon – jön létre az előadás jelentésvilága, ami a színészek és majd a nézők számára is lakhatóvá teszi a teret. A színészek a próbán belépnek a térbe, és sem ők, sem a rendező, sem a dramaturg nem tudja, hogy ez a találkozás milyen jelentéseket hoz majd létre. A szituációkat a legkifinomultabban kell felvázolni, és a lehetséges jelentéseket meg kell tudni beszélni. Mit csinál a színész a próbán? Drámai anyagot, a testi létezés koncentrált elemeit hozza be a térbe. Ez az anyag mindig sokkal több, mint amennyit majd az előadás fel fog használni belőle. Úgy kell ezt elképzelnünk, ahogyan a szobrász dolgozik: a forma eleinte még rejtőzködik, és rengeteg felesleget kell lefaragni ahhoz, hogy a jelentéssel bíró figura megszülessen. A rendező külső nézőpontból figyeli, mi történik a térben, és javaslatokat tesz a színészeknek más jelentések létrehozására vagy a megszületett jelentések elmélyítésére.

„...a színházban úgy beszélünk a térről, mint saját tudással rendelkező képződményről. A színészek pedig szeretnek mihamarabb színpadra menni, és a leendő előadás terében elhelyezni magukat. A díszletek jó darabig még csak jelzésszerűek a próbák során, de a színészek már elképzelik, érzékelik, megtapasztalják a tér anyagiságát.”

A drámák úgynevezett „rendezői utasításaiban” gyakran olvashatjuk a szerzők leírásait a színpadképről is. A rendezők ma már aligha hagyják a szerző által magukat gúzsba kötni.

– A görög drámákban, de még Shakespeare-nél sincsenek rendezői utasítások, többek között azért, mert erős konvenciók léteztek, amelyek meghatározták, mit és hogyan kell játszani. A 19. században a modern drámaíróknál jelenik meg a pszichológiai dimenzió, közvetkezésképpen nemcsak darabot írnak, hanem egy előadásjavaslatot is tesznek, többek között azzal, hogy egyre részletesebb leírásokat közölnek a színpadképekről. Jó, ha a rendező, a dramaturg ismeri ezeket. Drámaíróként rendezői utasításokat én csak azért írok, hogy attól el lehessen mozdulni. A dráma tulajdonképpen egy elképzelt előadás dokumentuma. De drámát (tisztelet a kivételnek) csak szakemberek olvasnak, ahogy a diákjaimnak szoktam mondani: normális ember csak kényszer alatt tesz ilyet. A dráma „értelme” mindig az előadás, az írott dráma jelentésvilága ugyanakkor a legkevésbé kötött: a *Hamlet* egyféleképpen van megírva, de ezerféleképpen lehet előadni.

A rendezői utasításokból kiderül: vannak teret értő szerzők?

– Samuel Beckett darabjainak bevezetőjében rendkívül részletező leírást adott a színpadi térről, amelyet valóban leképez a dráma szövege. Tegyük azonban hozzá: a szerző jogait kezelő intézmény Beckett esetében szigorúan ragaszkodik a „rendezői utasítások” betartásához. A lélektani realista szerzők – gondoljunk Csehovra vagy Ibsenre – sok mindent szerettek rögzíteni a drámákban, így az előadás terére vonatkozóan is. Az ő műveiket viszont ma már nem lélektani realista darabokként olvassuk, értelmezzük... De említhetném Brechtet, aki azt mondta: meg kell szüntetni a színpad mágiját, meg kell mutatni a színházi jellegű cselekvéseket, amelyek korábban el voltak rejtve – gondoljunk az átdíszletezésre, hogy csak egy egyszerű példát mondjak. Vannak szerzők ma is, akik semmiféle utalást nem tesznek a térre, és a mű minden korlátozás nélkül kinyitja a találkozás lehetőségét a szöveggel a rendező, a színészek számára.

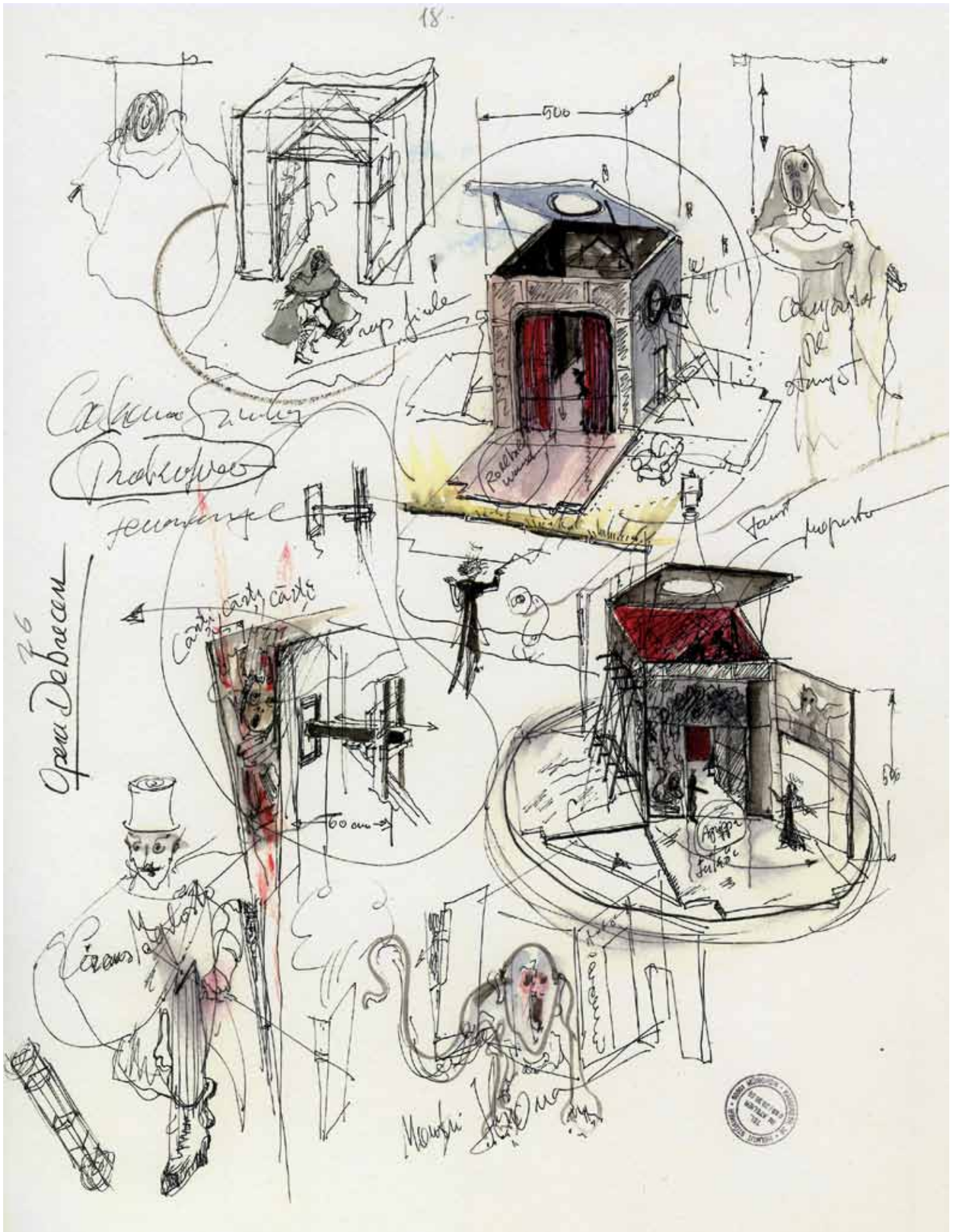
Őn a szerzők melyik csoportjába tartozik?

– Egyre inkább olyan szövegeket hozok létre, amelyek felszabadítják az alkotókat a szerzőnek való minimális engedelmeskedés kényszere alól. A *Pornó* című darabom például egyszemélyes és négy szereplős verzióban is színre került már a chicagói ősbemutató óta – a nyitott dramaturgiájú szöveg ezt lehetővé teszi. De az előadás még sok meglepetést okozhat, hiszen a szöveg mindig többet tud, mint a szerzője, mert jóval komplexebb képződmény annál, minthogy az alkotója minden lehetséges jelentését elgondolhatná. Szeretek nézőként és nem szerzőként beülni saját darabjaim előadására is.

Nehéz ezt a távolságtartást elhinni!

– Több általam írt darab színrevitelében közreműködtem dramaturgként, és nem voltam hajlandó a színészeknek válaszolni olyan kérdésekre, hogy mit akartam mondani ezzel vagy azzal a jelenettel. Shakespeare-t vagy Csehovot sem tudjuk felhívni, és megkérdezni, hogy mit gondolt. A szerző nem váltja meg sem az előadást, sem a rendezőt, sem a színészt. Azt persze látom, ha a rendezőnek nem volt „füle” a darabomhoz, ha nem hitt saját szabadságában, nem teljesítette önmaga és a saját világa kíméletlen belefoglalmaszának alkotói feladatát – hanem mégiscsak megpróbálta a szerzőre, rám hárítani az előadás sikerének a terhet. Márpedig, ahogy mondtam: a szerzőnek egy előadás megszületésében nem lehet dolga, feladata, szerepe, ha nem ő rendezi az előadást, vagy ha nem ő maga vállalja a hivatásszerűen kételkedő dramaturg szerepét. A szerzők egyébként is rosszul teszik, ha felügyelni akarják a szövegük színpadra állítását – abból csak buta dolgok sülnek ki, ha a szerző nem engedi, hogy például húzzanak a szövegéből. Mert akkor az volna a következetes, ha ugyanez a szerző éhségstrájkot folytatna a színház előtt, amikor meghúzza játsszák a *Hamletet*. Az írásnak és a rendezésnek is megvan a maga saját szabadsága, amelyeknek nem szabad ellenséges viszonyban lenniük egymással.

KORNYA ISTVÁN

„A rendező fejében állnak össze a részletek, így az ő koncepciója mentén alakítjuk ki és teremtyük meg a vizuális környezetet, vizuális lényeglátással segítjük a rendezői elképzelést. A látványtervezés persze önálló munka, de egy pillanatig sem szabad szem elől téveszteni, hogy az érvényes végeredmény közös erőfeszítéssel jön létre.”

Zeke Edit

1960-ban született, szövött szőnyeg és falikárpit-tervező szakon végzett, Jászai-díjas díszlet- és jelmeztervező, a Magyar Képzőművészeti Egyetem docense, a Látványtervező Tanszék vezetője. Művészeti tanulmányait a Moszkvai Szurikov Képzőművészeti Akadémián kezdte, majd a Magyar Iparművészeti Főiskola textil szakán folytatta, ott szerzett

diplomát. Talán ez lehet az oka, hogy hosszú évekig a kritikusok színdramaturgiáját és jelmezeit ismerték el az évente megrendezett szakmai fórumokon. Saját bevallása szerint a rendezői színházhoz kötődik, különösen négy alkotóhoz: Teliha Péter, Novák Eszter, Kiss Csaba és Kesselyák Gergely rendező művészi elképzeléseihez.

Látványképei, karaktert formáló festői viseletei, önállóan is értelmezhető, festőien megrajzolt világa, kimunkált díszletmakettjei 2010-ben egy önálló albumban (Zeke Edit: Tervek) jelentek meg, a Színháztörténeti és Színművészeti Múzeum összeállításában, Miskolcon. A 2014-ben kiadott World Scenography tervezői album második kötetében a jelmezeit beavagatták a világ legjobbjai közé.

AZ ÜRESSÉGET IS MEG KELL TERVEZNI

Zeke Edit a díszlet- és jelmeztervezésről és annak tanításáról

Egy színházi előadásnak nincs külön rendezői meg külön látványtervezői változata. Vagyis a térnek, a jelmeznek, a fényeknek, a színészi játéknak, a zenének az előadás koncepciójához kell igazodniuk, ezek együttesen alkotják azt az egészet, amit előadásnak nevezünk – mondja Zeke Edit, aki maga is gyakorló díszlet- és jelmeztervező. A Magyar Képzőművészeti Egyetem Látványtervező Tanszékének vezetőjével alkotói és oktatói tapasztalatairól beszélgettünk.

Tanítani könnyebb vagy csinálni?

– Mindkettő más. Másfajta terhelést és másfajta közreműködést kíván, ezért nem is nagyon hasonlítható össze. A tervezés nagyfokú kreativitást, egy gondolat vizuális lényegítését, a rendezői koncepció megsegítését jelenti. Ez önálló vizuális alkotó munka, persze a koncepcióval és az alkotótársakkal összedolgozva. A tanításhoz viszont a tudás átadásának kreativitása kell. Annak az érzéke, hogy miként tudom az összegyűlt tapasztalatot tematikusan, sűrítve és leszűrve használatos tenni a hallgatók számára.

Alkotó tevékenységről lévén szó, gyakran felvetődik a kérdés: egyáltalán mi az, ami tanítható, és mi az, ami nem?

– Ami nálunk elsajátítható, az a szakmai alaptudás, tervezői módszerek és a megfelelő alkotói attitűd. Ez megtanítható és meg is kell tanítani. A többi már a diákon múlik. Véleményem szerint a vizuális gondolkodás alapjait a rajztanulás teremti meg. A térlátást, az arányérzéklet és a vizuális eszközökkel való kifejezőmódokat mind fejleszteni lehet.

Ez olyan, mint az írásban az ábécé, mindenkinek meg kell tanulnia. Szóban nem lehet elmesélni egy díszletet, valójában semmilyen vizuális gondolatot, a verbalitásból soha nem lesz vizualitás. Az elemzés, a gondolatok, a folyamatok és rendszerek kitalálása viszont rendkívül fontos, csak a megjelenési forma más eszközzel történik, más érzéket mozdit meg.

Mi az a mérce, aminek meg kell felelni az oklevél megszerzéséhez?

– A diplomamunka az alapképzésben résztvevők esetében egy terv, amelyet a tanszék által megadott két darab közül az egyikhez kell elkészíteni. Az általunk ajánlott két mű vizuális megvalósításának követelményei a három év alatt elsajátított alapoásnak felelnek meg. Önálló gondolkodásra is oktatjuk a tervező hallgatókat, ezért a diplomamunka esetében még nem dolgoznak rendezőkkel. A mesterszakon a diplomázók saját darabot választhatnak, de ők sem konzultálnak rendezővel. Ez az utolsó ilyen eset a szakmai életükben – a koncepciót is nekik kell kialakítaniuk.

Sajátos kettősség jellemzi ezt a szakmát: egyszerre kell önállónak lenni és együttműködni.

– Nem megy másként. Ez műfaji sajátosság. A rendező fejében állnak össze a részletek, így az ő koncepciója mentén alakítjuk ki és teremtik meg a vizuális környezetet, vizuális lényeglátással segítjük a rendezői elképzelést. A látványtervezés persze önálló munka, de egy pillanatig sem szabad szem elől téveszteni, hogy az érvényes végeredmény közös erőfeszítéssel jön létre. Nincs külön rendezői meg külön látványtervezői változat. Vagyis a térnek, a jelmeznek, a fényeknek, a színészi játéknak, a zenének az előadás koncepciójához kell igazodniuk, ezek együttesen alkotják azt az egészet, amit színházi előadásnak nevezünk. Ha például a jelmez- és a díszlettervező között nincs együttműködés, az nagy valószínűséggel még a laikus nézőnek is feltűnik. Hiszen a jelmez és a díszlet egymást értelmezik és erősítik, nem jelenik meg díszlet és jelmez külön, azok együtt teremtik meg a látványt magát. Ez is az oka annak, hogy együtt tanítjuk a díszlet-, jelmez- és bábtervezést. Nagyon sok tervező, így jómagam is, szívesen tervezi a látvány egészét egyedül. Így egészen biztosan egységes lesz az előadás látványvilága.

Mi a fontosabb – hogy a hallgatók mindenhez értsenek, vagy inkább egy-egy területen legyenek képesek kiváló teljesítményre?

– Az egység is fontos és specializálódás is. Magyarországon sokáig nem volt sem díszlet-, sem jelmeztervezői képzés. Az én generációm vagy külföldön tanult, vagy a társművészetek felől érkeztek a tervezők. Építészek, grafikusok, formatervezők, iparművészek sodródtak bele a színházi világba, és tanulták ki saját tapasztalataik révén a tervezői szakmát. A képzés a nyolcvanas évek elején indult el ismét, a Képzőművészeti Egyetemen belül.

Mire jogosít a diploma, hol találhatnak állást a végzettek?

– A nálunk szerzett diplomával elsősorban a színházi tervezői pálya várja a hallgatókat. Azonban lehet tovább dolgozni, és amint azt a gyakorlat is mutatja, számos más lehetőség is nyílik az elhelyezkedés terén. Sokan a filmgyártásban folytatják, de belsőépítészként vagy nagy cégek vizuális menedzsereként is helyezkedtek már el pályakezdők. A scenográfiai képzés nagyon sokrétű tudást igényel, éppen ezért ennek a tudásnak a birtokában a társszakmákba való átjárás lehetősége is igen széles.

Ma két helyen tanulható a látványtervezés: Budapesten és Kaposváron.

– A Kaposvári Egyetem látványtervezői szakán alapképzés van, a kimeneti követelmények azonosak. Bozóki Marával, a nemrég kinevezett tanszékvezetővel egyeztetünk az oktatott anyag tartalmáról, hiszen az alapképzés után sok ott végzett diák nálunk folytatja tanulmányait a mesterszakon. Épp a folytonosság biztosítása miatt fontos az azonos tudás megszerzése mindkét egyetemen. Természetesen van különbség az oktatók személyében. Mivel művészeti oktatásról van szó, a mesterek egyéni művészi attitűdje is eltérő, de ez kifejezetten jó!

Az alapképzés a problematikusabb vagy inkább a mesteri? A mesterképzésre csak a Képzőművészeti Egyetem saját alapképzésén és a Kaposváron diplomát szerzők jelentkezhetnek – vagy ennél nyitottabb a rendszer?

– Érkezhetnek hallgatók máshonnan is, például a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem képzéseiről vagy építész diplomával is. Az okozza a legnagyobb problémát, ha a máshonnan érkező nem rendelkezik a szükséges alapokkal. Mert akkor a rendelkezésre álló idő, a másfél év nagy része arra megy el, hogy betömjük a réseket, pótoljuk a hiányzó ismereteket, így viszont kevesebb jut a valóban fontos dolgokra. Pé-

dául arra, hogy rátaláljon a saját ízlésvilágára, a saját stílusára, mert ehhez meg kell küzdeni. Ehhez pedig a dolgok jelentését és hatását kell megtanulni rengeteg elemzés segítségével. A képzés lényege ugyanis, hogy egy vizuálisan érett szakmabeli hagyja el a padokat, aki ismeri a gyártás, a megvalósítás minden elemét. Mi szakmai alaptudást, és önkeresési lehetőséget tudunk adni nekik.

Hogyan hatott az új technikák megjelenése a látványtervezésre?

– Folyamatos ez a hatás. Maga a színház is folyamatosan reflektál a kortárs vizualitásra – ami az új technikák és anyagok megismerésén és alkalmazásán túl a kortárs képzőművészet trendjeinek alapos ismeretét is kell, hogy jelentse. A mi szakmánkban a társművészetek közötti átjárás egyszerre szükségszerű, ugyanakkor izgalmas és megtermékenyítő folyamat is.

Valaki azt mondta, hogy a látványtervezőnek egyben jó pszichológusnak is kell lennie.

– Nem árt egy kis emberismeret, de én jobban hiszek az összehangolt munkában. Persze az akaratérvényesítés sem mellékes, de a közös gondolkodást és közös munkát nem pótolja. A látvány, amellyel máris szembesül a néző, amikor felmegy a függöny, szinte azonnal rányomja a bélyegét az előadásra. Még akkor is, ha viszonylag üres a színpad. Bár ez utóbbit is meg kell tervezni, igen komoly sűrítést igényel, ha csak két-három tárgy vagy elem lehet a színpadon. Az ürességnek, a hiánynak is ezernyi árnyalata van.

A tervező tehát már az olvasópróbától...

– Rég késő, ha csak az olvasópróbán kapcsolódik be a munkába a tervező. Jóval azelőtt elkezdődik a közös munka a tervező, a rendező és a dramaturg között. A próbák megkezdésekor már tudniuk kell, hogy milyen a tér. És azt is figyelembe kell venni, hogy a gyártási folyamatok hosszadalmasak. Sokszor hosszabbak, mint maga a próbaidőszak. Ehhez is legalább négy-hat hét kell.

És akkor már csak fel kell kapcsolni a fényeket.

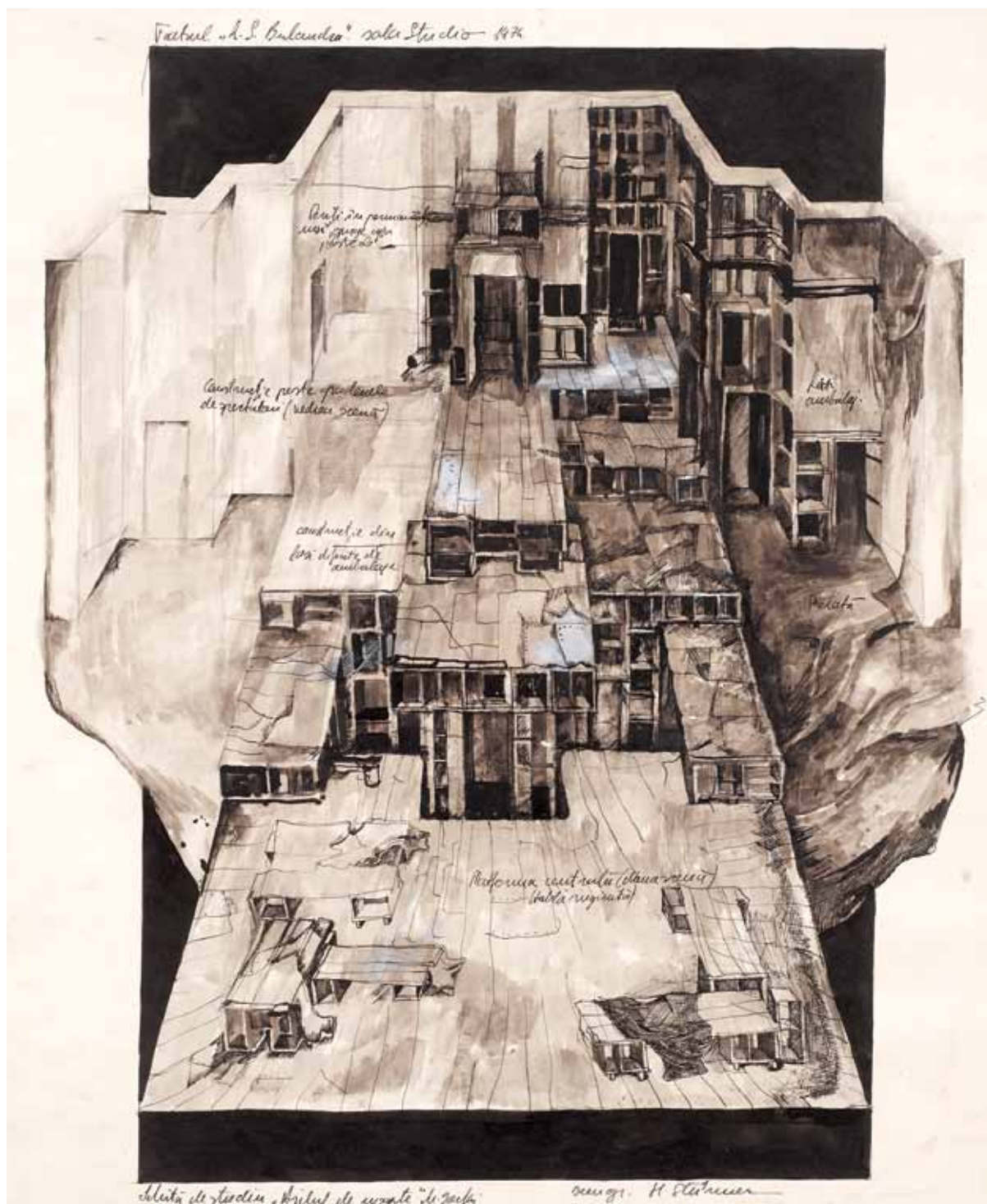
– A fény talán a legfontosabb a tervező számára, hiszen ezzel kerül fel az i-re a pont. Ugyanis a világítás értelmezi a díszletet, ez kelti életre a néző szemszögéből. Egy jó tervnek szerves része a fény.

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Látványtervezés-képzés

Díszlet-, jelmez- és bábtervezést magában foglaló látványtervező szak jelenleg a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, a Kaposvári Egyetem Művészeti Karán, illetve a Színház- és Filmművészeti Egyetemen van.

A bolognai rendszer bevezetésével – a legtöbb művészeti szakkal ellentétben – osztott képzésben (BA – MA) tanulnak a leendő látványtervezők. A hároméves alapképzés végeztével alkalmazott látványtervezői szakképesítést, a kétéves mesterképzés után látványtervező művész diplomát szerezhetnek.

A Képzőművészeti Egyetemen 1978–79-ben először posztgraduális képzés keretében, majd önálló szakként indult el a díszlet- és jelmeztervezők oktatása. A Látványtervező Tanszéken ma már három szakirány közül választhatnak az alapképzéses tanulók: díszlet- és jelmeztervezés; jelmez- és bábtervezés; díszlet-, kiállítás- és arculat-tervezés, a mesterképzés keretein belül pedig színházi szakirányra specializálódhatnak.

A Képzőművészeti Egyetem monopol helyzetét a látványtervező-képzés területén 2004-ben a Kaposvári Egyetem Művészeti Kara törte meg újonnan indult alkalmazott látványtervezés alapszakával, majd 2010-től a Színház- és Filmművészeti Egyetem indított mo-

gókép látványtervező művész mesterszakot, ahol elsősorban filmes és televíziós szakembereket képeznek.

Mindhárom intézmény átfogó képzést biztosít hallgatói számára, akik látványtervezőként számos művészeti területen otthonosan tudnak majd mozogni: a tervezési tárgyak mellett tanulnak – a teljesség igénye nélkül – anatómiát, rajzot, színpadépítést, világítástechnikát, informatikát, anyagismeretet, művészettörténetet, színháztörténetet, viselettörténetet és előadó-művészeti menedzsmentet is.

(forrás: Artmagazin)

A VILÁG A NEMZETIBEN

Világhírű rendezők, ünnepelt előadások – így szól a lapzártánk idején kezdődő IV. MITEM szlogenje. A Madách Nemzetközi Színházi Találkozó a világ színházi életének olyan jeles alkotóit és előadásait látja vendégül, mint a lett Alvis Hermanis, aki igazi fesztiválsztár, a román és a francia színházi világ mestere, Silviu Purcărete, valamint a Sztanyiszlavszkij-díjas litván Eimuntas Nekrošius. Az idei találkozó egyik különlegessége a skandináv körkép norvég, svéd és dán előadással – erről (is) olvashatunk a Norvégiában élő Cecilia Ölveczky dramaturggal készült interjúban.

A Nemzeti Magazin következő számában részletesen beszámolunk a találkozóról.

ÉSZAKRÓL NÉZVE

Cecilia Ölveczky a jó fesztiválokról, a skandináv és a magyar színházról, a feketelistára küldött Shakespeare-ről

Mindig azokat a színházi találkozókat szerettem legjobban, ahol sok nemzet volt jelen – mondja Cecilia Ölveczky, a MITEM-en látható oslói Amerikai Elektra dramaturgja. A magyar származású színházi szakember Stockholm és Oslo között ingázik évtizedek óta, és onnan figyeli a világot és benne Magyarországot.

Hogyan látja, mi a feladata ma a színháznak? Van valamiféle küldetése?

– Mindig megdöbbenek azok az emberek, akik határozottan, elmentmondást nem tűrő hangon közlik a világgal, hogy mi a művészet feladata, milyen témákkal, politikai problémákkal kell a színháznak foglalkoznia, mi kell a közönséges halandóknak ahhoz, hogy haladó gondolkodású, tudatos, elkötelezett polgárok legyenek, azaz olyanok, mint ők. Rossz emlékeim vannak, és ami talán még ennél is rosszabb, hogy ma már nem tűnnek hihetetlenül nevetségesnek a hajdani színházi gyűlések, ahol nem volt kétség afelől, hogy mi kell a népnek. Kezdő dramaturgként egy nagy svéd színházban szembesültem először azzal, hogy kézfeltartással feketelistázta a többség Shakespeare-t, Molière-t és a görög dráma óriásait. Bűnük az volt, hogy királyokról, nemesekről, istenekről írtak. Az 1968 körüli kultúrforradalom évei voltak ezek. Az utcán hosszú sorban vonultak a tüntetők a polgári színház főbűnözője,

az opera ellen. Ma már az egykori vezérek unokáikat tolják a babakocsikban, és kicsit szégyenkező mosollyal mondják: fiatalság bolondság. Csakhogy a nagy zajban nem vették észre, hogy nemcsak kiürült nézőteret hagytak maguk után, hanem sok tönkretett életet is.

Régi történet, mondhatják sokan. Miért jutott most eszébe?

– Talán azért, mert újból egy hirtelen jött, feldolgozatlan változás formálja az életünket. A digitális forradalom. Sok jót hozott magával, és szelvéssz tempóban tárlja az újabb és újabb kommunikációs lehetőségeket. Hatalmas a kihívás, és óriásiak a lehetőségek. Mégis úgy érzem, hogy ahelyett hogy okosabbak, toleránsabbak lennénk a könnyen elérhető információk segítségével, egyre jobban belesüllyedünk a gyors, rövid hírek és a névtelen bejegyzések sokszor durva áradatába. Kis munkával és még kisebb körültekintéssel szakértőnek érezzük ma-

gunkat, azonnal átlátjuk a világot, és egyszerű megoldást kínálunk a végtelenül bonyolult problémákra. A színház, a jó színház mindig is ennek az ellenkezőjét képviselte. A felszín helyett a mélységet, a közönséges szóváltás helyett a dialektikus eszmecserét, a gyáva, névtelen vagdalkozás helyett a felelős kritikát.

Mekkora a becsülete a színháznak Skandináviában?

– Svédország régi és nagy múltú kultúrnemzet. A svéd nemzeti színház III. Gusztáv király, az operakedvelők által jól ismert Verdi-hős az *Álarcosbál*ból, alapította 1788-ban. A mai épületet pedig 1908-ban Strindberg *Olof mesterével* nyitották meg. A színháznak ugyan már régóta semmi köze sincs a királyi házhoz, de ma is Királyi Színháznak hívják. Az új épület is a régi korok pompáját sugározza. Híres rendezők, színészek, írók arcképei, szobrok, emlékek mindenütt. A falon belül is érződik a társulat büszkesége. Az, hogy a nehézségek ellenére mindmáig Skandinávia egyik vezető színházának tagjai. De Svédországban nagyon sok jó színház van, mind a fővárosban, mind vidéken. Stockholm belvárosa hasonlít Budapestre. Ha figyelmesen nézelődünk, bármelyik pillanatban előbukkanhat egy kis színház, egy kabaré, egy pódiumszínpad.

És Norvégiában mi a helyzet?

– Norvégia egészen más. F fiatal ország, sokáig az északi államok kicsit lenézett szegény gyereke volt. De a dús olajmezőkből hirtelen beáramló pénz meghozta az önbizalmat. Épült, szépült az ország, és nagyon okosan sokat költöttek a kultúrára. Új, nagystílusú operaház, új múzeumok, kultúrközpontok, egyetemi kampuszok, főiskolák épültek. Az *Ame-*

Skandinávok a MITEM-en

2014

Kjersti Annesdatter Skomsvold

Minél gyorsabban megyek, annál kisebb vagyok

rendező: Margreth OLIN

Oslói Nemzeti Színház (Norvégia)

Jon Fosse

Egy nyári nap

rendező: Farid BIKCSANTAJEV

Galiaskar Kamal Kazanyi Állami Tatár Színház (Oroszország)

Jon Fosse a MITEM-en

Beszélgetés a norvég íróval

2015

The Chronic Life

rendező: Eugenio BARBA

Odin Teatret (Dánia)

2017

SALT / SÓ és Ave Maria

rendező: Eugenio BARBA

Odin Teatret (Dánia)

Henrik Ibsen:

Hedda Gabler

rendező: Anna PETTERSSON

Dramaten (Stockholmi Királyi Színház, Svédország) –

Oslói Nemzeti Színház

Amerikai Elektra

Eugene O'Neill műve nyomán

rendező: Eirik STUBØ

Det Norske Teatret (Norvégia)

rikai Elektra együttese is egy modern, három színpaddal rendelkező épületből érkezik a budapesti MITEM-re. Egy fiatal nemzetnek mindig sok a tennivalója. Ha nincs annyi példakép, ha nincs annyi tisztelni való hagyomány, akkor szabadabb is lehet az ember. Norvégia sok öntörvényű tehetséget adott a világnak. Gondoljunk a festőzseni Edward Munchra, a drámaíró Ibsenre, az elbeszélő Knut Hamsunra, napjainkban Jon Fosséra, hogy csak pár nevet említsek. A fiatal norvég művészeket pedig egyre inkább csábítják a svéd és dán társulatok. Az *Amerikai Elektra* norvég rendezője, Eirik Stubø ma a Stockholmi Királyi Színház művészeti igazgatója. Innen érkezik a MITEM-re Ibsen *Hedda Gablere*.

Amerikai Elektra – Kirsti Stubø, akit Szász János Ópium című filmjéből ismerhetünk | fotók: Erik Berg

Az északi színházi emberek szeretik a színházi fesztiválokat?

– Nem tudom megmondani, hogy miért, de Norvégiában a hetvenes-nyolcvanas években nem nagyon figyeltünk a színházi fesztiválokra. London volt a zarándokhely. Óráként jártak a repülőgépek. Rendezők, igazgatók keltek útra délután, megnézték egy előadást, másnapra már Oslóban voltak saját próbájukon. És játszottuk a kortárs és a klasszikus darabokat angol módon. Utána jött New York, a musical és az új amerikai dühöngő nemzedék. Valószínű, az angolszász érdeklődésnek az volt az oka, hogy a skandinávok jól tudnak angolul, és így biztonságban érzik magukat az angol nyelvterületen. Az angolszász periódus után Berlin lett az új zarándokhely. Az éves Theatertreffen szinte kötelező volt részt venni. Az úgynevezett német rendezői színház lázba hozta a fiatal művészeket, készültek az utánzatok. Ez nem baj, mert mellesleg sok jót is tanultak. De ma már mintha hanyatlóban lenne a csodálat. Az elég nagy probléma, hogy a skandináv előadások nem utaznak gyakran vendégjátékra vagy fesztiválokra. Ezért is örültek annyira az *Amerikai Elektra* színészei, hogy a neves budapesti MITEM-en játszhatnak.

Dramaturgként nyilván sokat utazott. Örömmel?

– Mindig azokat a színházi találkozókat szerettem legjobban, ahol sok nemzet volt jelen. Nem a friss divatra figyeltem, mert arra hamar rá lehet unni, hanem az egyéni hangra. Mindig új élményekkel gazdagabban tértem haza. Dramaturgkollégáimmal egyszer eljutottunk a Katona József Színházban rendezett nemzetközi fesztiválra a kilencvenes években, s máig emlegetjük a budapesti élményeket. A Bonner

Biennalét, a kortárs drámaírók fesztiválját is szerettem. Változó volt az előadások művészi színvonala, de érdekes produkciókat láttunk. Sok előítélettől szabadultam meg ezeken a találkozókra, és sok kollégával húsz év után is tartom a kapcsolatot. A személyes beszélgetés ebben a szakmában mindennél többet ér.

Milyennek látják a skandinávok a magyar színházat?

– Nehéz kérdés. Az nyilvánvaló, hogy Magyarország kulturális tekintetben sikeres ország. Két év alatt két Oscar-díjat, egy berlini és egy cannes-i nagydíjat nyertek a magyar filmek. A magyar zeneművészeket a nemzetközi élvonalban tartják számon. Kertész Imre Nobel-díja után egyre több magyar regény kerül a skandináv piacra. Folytathatnám a sort. De egy színházi produkcióért Magyarországra kell jönni, a videóra felvett előadásoknak nem sok nézője akad. Egy jól szervezett látogatás, egy jól sikerült fesztivál, személyes ismeretség vezet ahhoz, hogy a nyelvi nehézségek ellenére is magyar előadást akarjon nézni egy külföldi. De ha már eljött, akkor elcsodálkozik azon, hogy milyen magas színvonalú a magyar színjátszás. Több magyar rendező személyes ismeretség révén dolgozott Norvégiában. Mégpedig nagy sikerrel.

Miért az *Amerikai Elektra*-t hozták Budapestre?

– Nem mi választottunk, de nagyon drukoltunk, hogy a stockholmi Bergman-fesztiválra érkezett vezető dramaturg a Nemzeti Színházból, Verebes Ernő minket javasoljon. Jöttek az izgatott telefonok a színészekről, mikor lesz a döntés. Kirsti Stubønek, az Elektra-t játszó színésznőnek ez a meghívás különösen nagy öröm. Ő játszotta Szász

Jelenet a Hedda Gablerből | fotó: Sören Vilks

„Egy jól szervezett látogatás, egy jól sikerült fesztivál, személyes ismeretség vezet ahhoz, hogy a nyelvi nehézségek ellenére is magyar előadást akarjon nézni egy külföldi. De ha már eljött, akkor elcsodálkozik azon, hogy milyen magas színvonalú a magyar színjátszás.”

János Ópium – *Egy elmebeteg nő naplója* című filmjének főszerepét, amiért megkapta a kritikusok díját. Nagyon megszerette Magyarországot.

Mit ad a mai embernek az *Amerikai Elektra* előadása?

– Mi is kíváncsiak vagyunk, talán majd a nézőktől megtudjuk. Az *Amerikai Elektra* az amerikai polgárháború idején játszódik, és a tábornok apa felejteti szeretné a háború szörnyűségeit. Családi békére vágyik, és felesége régi szerelmére. Csakhogy a családi csatátér, a szenvedélyek háborúja nem kevésbé kegyetlen, mint a fegyverekkel vívott küzdelem. Győztes nincs, csak áldozat. Megrázó igazság. Eirik Stubø rendező soha nem aktualizál, bízik abban, hogy egy remekmű hosszú évek távlatából is meg tudja szólítani az embereket. De mindig keresi az adekvát formát, ami szerinte a legjobban megfelel a választott műnek. Ebben az előadásban az amerikai jazz a kiindulópont. Fájdalmas, szenvedélyes, improvizatív zene egy kiváló jazztrío közreműködésével. A körütekintő darabválasztás mellett Stubø szerint a szereposztás a legfontosabb. Reméljük, hogy az előadás után egyetértene vele.

Lesz a mostani kapcsolatfelvételnél a MITEM-mel, a Nemzeti Színházzal folytatása?

– Jó lenne találkozni a következő nemzetközi Ibsen-fesztiválon Oslóban és az Ingmar Bergman születésének 100 évfordulója alkalmából, 2018-ban megrendezendő Bergman-fesztiválon Stockholmban.

OSZTOVITS ÁGNES

Cecilia Ölviczky

Győrben született 1943-ban, itt is érettségizett. A budapesti Színművészeti Főiskolán, majd az ELTE magyar-népművelés szakán szerzett diplomát. A fiatal színésznőt a veszprémi Petőfi Színház szerződtette. Eljátszotta az Ármány és szerelem Miller Lujzáját, Bródy Sándor Tanítónőjét és számos kortárs magyar dráma fiatal lány szerepét. 1969-ben családi okokból Svédországba költöztek. 1972-től Malmöben dramaturgként és rendezőként dolgozott a Városi Színházban. A nyolcvanas években Oslóban telepedett le a család, és az ottani Norske Teatret (Újnorsvég Nemzeti Színház) dramaturgja lett 1982-től. Közben húsz évig vezető tanárként tanította a norvég színművészeti egyetem rendezőszakos hallgatóit. Ma is aktív, egykori növendékeivel rendszeresen dolgozik az oslói (rég) Nemzeti Színházban és a Stockholmi Királyi Színházban, a göteborgi és a malmői Városi Színházban.

Svéd szerzők: Ingmar Bergman, Per Olov Enquist, Lars Norén drámáit fordította magyarra.

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Euripidész

Hippolitosz

Fordította: Rakovszky Zsuzsa

Aphrodité (a szerelem istennője) – TROKÁN NÓRA m. v. ■ Hippolitosz (Thészeusz törvénytelen fia) – ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA m. v. ■ Hippolitosz szolgája – KRISTÁN ATTILA ■ Phaidra dajkája – TRILL ZSOLT / KRISTÁN ATTILA ■ Phaidra (Thészeusz felesége, Hippolitosz mostohaanyja) – TROKÁN NÓRA m. v. ■ Thészeusz (Athén és Troizén királya) – TRILL ZSOLT / MÁTYÁSSY BENCE ■ Artemisz (a vadászat istennője) – TROKÁN NÓRA m. v. ■ Kórus – MÁTYÁSSY KÁLA CECÍLIA / MÁTYÁSSY BÁTOR LÁSZLÓ / MÁTYÁSSY BENCE

Kiképző lovasz: Bakó Kitty // Lovász: Pázmándi István // Lovas szakértő: Lezsák Levente

Díszlettervező: Ambrus Mária // Jelmeztervező: Benedek Mari // Dramaturg: Ungár Júlia // Ügyelő: Kabai Márta // Súlygő: Sütő Anikó // Rendezőasszisztens: Kolics Ágota

Rendező: ZSÓTÉR SÁNDOR

mikor? hol?

PREMIER: 2017. április 9.

további előadások:

május 10., 15. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

HIPPOLÜTOSZ

Aphrodité, a szerelem istennője nem tűrheti, hogy Hippolütosz csak a szűz Artemis-nek, a vadászat istennőjének hódol. Aphrodité Phaidrát, Hippolütosz mostohaanyját választja bosszúja eszközéül: a nő halálosan beleszeret Hippolütoszba. Ez a szerelem reménytelen és törvénysértő. Hippolütosz úgy akar meghalni, ahogy született. Tisztán, szűzen. A házasságtörés és vérfertőzés bűnének gondolata gyötri. Végül nem a szerelem győz, hanem egy emberi gyöngeségekkel, irigységgel, féltékenységgel, és sajnos emberfeletti hatalommal rendelkező erő. Megöli azt, aki nem tud szeretni, és azt is, aki igen.

Jézus, szenvedéstörténet, megváltás. Hömpölyög szöveg, zene, tánc a színpadon, ott ülnek a nézők is; öncélúnak gondolom, de hát: ugyanazon a színpadon vagyunk, színészek és nézők, sőt az első sorban ülők egyúttal az utolsó vacsora asztalánál foglalnak helyet. Ugyanazon a színpadon. A passiójáték népi műfaj, a nép játssza.

A csíksomlyói ferences iskoladrámák egyszer már megihlették a színházat (Balogh Elemér és Kerényi Imre, Várszínház, 1981). Most újra. Vissza a forrásokhoz, a 18. századi iskoladrámákhoz, átszöve Szöcs Géza *Passió* (1991) című meggrázó darabjával, mely a mai utalások finom hálózata adja, frissítve Berecz András tréfás anekdotáival, vérpezsdítő táncsal (Magyar Nemzeti Táncegyüttes). Az ismert bibliai történet az újabb passióban új életre kel: Jézus a földön, Olajfák hegye, Júdás, az utolsó vacsora, Pilátus, a tömeg, Szűz Mária, keresztre feszítés...

A színháznak élményt kell adnia és az átélést szolgálnia. Minden szereplő végig a színpadon, váltakoznak fő- és mellékszereplők, mindenkinek jut egy jelenet, folyamatosan egymásba játszik Jézus drámája és annak értelmezései, történelem és jelen. Ami a legjobban tetszik: a nyelv és a zene. A magyar nemzeti ébredés legfontosabb törekvése volt a színház: a magyar nyelvű színház! Szerettem a sokszínű színházat és színházi nyelvet. Ez a 18. századi népi nyelvet tükröző színpadi nyelv mélyről és ismerősen jön, fölfrissít, megfürdet. Egybejárszik a kissé naiv, archaikus iskoladrámák nyelve az ezt költői magasságokba emelő kortárs versekkel, és a 20. század végi archaizáló mesenyelvvél. Erő van abban a nyelvben, melynek ilyen múltja van, erő van abban a színházban, amely erre képes.

Tanulmányainkból ismerjük első verses nyelvemlékünket, az 1300 körül keletkezett *Ómagyar Mária Siralmat*. Most meg is szólal Szűz Mária (Tóth Augusta) elcsukló hangján: Ó én ézes urodum. / Eggyen egy fiodum! Emlékszem nyelvtörténet órákra, hogy mennyire át lehetett éreztetni velünk, s nekünk tanítványainkkal az anya fájdalmát fia elvesztésekor: Kegyüggyetük fiomnak... Vitatkozás Jézus utolsó szavain, hogy ki tudja jobban? Méné, Tekel, Ufárszin (megszámláltattál és híjával találtattál). Dehogyan: Éli, Éli, lamma sabachtáni (Atyám, Atyám, miért hagytál engem). Azt is mondta, hogy szomjúhozom. Szerintem azt mondta: Atyám, a te kezédbe teszem le az én lelkemet. János: Én

Balázs Géza

„Vidnyánszky Attila passiója a miénk, a magyar nép által átélte szenvedéstörténet káprázatos nyelven elmesélve, elénekelve, eltáncolva. S talán segít abban, hogy kételkedéseink, hitetlenkedéseink ellenére egy kicsit jobbak váljunk.”

Káprázatos nyelven

ott voltam, hallottam, az volt az utolsó szava: Elvégeztetett. Mária Magdolna: Én meg úgy, hogy azt mondja: Megváltottalak, neveden neveztelek, enyém vagy.

Elhangzik a magyar biblikus folklór egyik legnagyobb emléke, az *Arany Miatyánk* (Jézusnak anyjától való elbúcsúzása; Tóth Augusta és Berettyán Nándor lírai jelenete), moldvai népdalok (A harag napja lesz; Mária-altató), de egy-egy Babits (*Golgotai csárda*), Ady (*Régi énekek ekbója*), Arany János-idézet. Nem lenne 21. századi a darab, ha nem lenne benne ironia: Vas szöveget tessék! – mondja a zsibárus. Itt metafizikai szerepekről van szó – mondja Pilátus szerepében a kicsit „szupersztárosra” vett Olt Tamás).

Számos mondat visszhangzik a darabban, és még sokáig bennünk, például, amikor Mária a Szentlélekhez beszél: Miért is volt erre szükség? Vagy a János apostol szavai (Berettyán Sándor alakításában): Kis ideig közöttünk volt a világosság, és most ránk borult a sötétség. És a gyermek (Jézus) kiáltozása: Édesanyám! A vándor, narrátor szerepében Berecz András meséli el a drámát, olykor a túlélést segítő tréfa eszközeivel. Mondja az ördögnek: No immá hagyj békimet, a második részben még valami hasznomat veszik tám... Na menjünk, menegessünk szépen!

Mel Gibson *Passiója* (2004) állítólag sokakat megtérített, nekem túlzás volt. Vidnyánszky Attila passiója viszont a miénk, a magyar nép által átélte szenvedéstörténet káprázatos nyelven elmesélve, elénekelve, eltáncolva. S talán segít abban, hogy kételkedéseink, hitetlenkedéseink ellenére egy kicsit jobbak váljunk. Fűrődjünk meg a darab utolsó sorainak nyelvi szépségében: Az apró madarak bátorságos óttalma vagyok a ragadozó

ölyvek előtt, ha sűrű tövisbe szaladhatnak. Mi is, ha Krisztus koronájában fészket csinálunk, és annak árnyékában lakunk, minden veszedelmek és kísértetek között bátorságosan megmaradjunk!

(a szerző nyelvész)

„...a színpad terét Vidnyánszky Attila tökéletesen kihasználja-tölti szereplőkkel és nézőkkel. Az első sorban ülök, egyenest az utolsó vacsora asztalánál, még a kenyérből is jut egy darab.”

Kukorelly Endre

Régi-naiv és új-rafinált

A passió Jézus kínszenvedés- és kereszthalál-története. A legnagyobb, -szebb, -felemelőbb, -mélyebb európai történet. Ítélet, kínzás, töviskoszorúval koronázás, keresztút, „vos szegekkel veretül”, utolsó szavak, korszakos művek és bővlik tárgya. Bármilyen kezdés vele, jó(l)jössz ki belőle).

A giccses is jó. Matthias Grünewald *Issenheimeri oltárától*, Bach *passióitól* az együgyű népi játékokig, mind jó. A *Máté-passiót* 1727. április 11-én, Nagypénteken mutatták be a lipcsei Tamás templomban.

Nagyjából ebben az időben, 1721 és 1787 között évenként újabb, összesen 42 iskoladrámát adtak elő a csíksomlyói Ferences kolostor-gimnáziumban. Bach műve elmerült, csak 1829-ben fedezte föl ismét Felix Mendelssohn-Bartholdy. A *Csíksomlyói iskoladrámák* 1913-ban, a Heinrich Gusztáv szerkesztette Régi Magyar Könyvtárban jelentek meg. Nem az összes, csak 13. A Nemzeti mostani előadása az iskoladrámákat, Szöcs Géza *Passióját* és Berecz András székely sztorijait (plusz Babits) használja.

Rendezés, elrendezés: a színpad terét Vidnyánszky Attila tökéletesen kihasználja-tölti szereplőkkel és nézőkkel. Az első sorban ülök, egyenest az utolsó vacsora asztalánál, még a kenyérből is jut egy darab. Zene, ének, (nép)tánc (koreográfus Zsuráfszky Zoltán), a Magyar Nemzeti Táncegyüttes és zenekara a főszereplő. Berecz mellett – aki, ahogy megjelenik, nézésével-járásával műparasztot ad, ám mikor épp elmenne a kedvem, mesélni kezd (keresztespókról, földig hajló fűzfáról, árvalányhajról, arab, zsidó és cigány kovácsról), és az remek.

Vicces.

Korántsem (az a fajta humor) mint a Monty Python-féle *Bryan élete*, nem fekszel ki tőle, de úgy és annyit mosolyogsz, ahogy és amennyit kell: üdvös a hatása, kiegyenlíti, egyensúlyba hozza azt, amiben mi magyarok túl „jó” vagyunk, a szenvedés történetét.

Illetve az ekkora adagban már farsztó régi-naiv és új-rafinált szöveg-szöveget. Az

épületes-mondandós párbeszédet János és Jónás közt (szerinte ez „fatális történelmi baj... Korszakos hiba”), Ősz hajú („megsokasult az ember gonoszsága a földön...”) és Boltos közt (köpenyt akar neki eladni: nem mind „kivégzett emberről” szedte le, „például ezeket a cuccokat... Ahasvérustól vettem”), – és így tovább: az árusok „bárány gyöngye testét” és „vas szöveget” árulnak (miért?), az ácsok keresztet ácsolnak „a názáretinek” (honnan tudják, kinek?), persze a „legeslegrégibbi kertből” való „régimafából”, Júdás (Rác József) öröklött számolgotja a harminc pénzt (holott épp azért végez magával, mert nem öröklött: nem azért tette, mert „nincsen pénz” vagy „pálkát venne”), Péter (Rátóti Zoltán) mániákusan folyvást a színpadra hajigálja a hálóját, Pilátus ostort csinál és mossa kezeit, megváltás vs. pénzváltás – szájbargós közhegyek. Jézus (Berettyán Nándor) és a passió szereplői Mária („hazánk védasszonya”) és Mária Magdolna, Péter és Júdás, Annás főpap és Barabás, Pilátus és a felesége, bal- és jobb lator, Veronika (megtörli a vérző arcot a keresztút 6. stációjában) és Lázár (aki nem áll ki mellette), mellett játékba van hozva Gábiel és Ráfáel, Ádám és Ábrahám, Noé és Dávid is – velük az Atyaisten meghányja-veti, hogy, úgy mond „Világ váltáságára, menjen-e szent fiam!”). Maga (Benedek Attila) az Atyaisten is!

No meg (Farkas Dénes) az Ördö(n)g! Tényleg fekete, angylaszárnyú és, mint pünkösdi körmenetkor a lányok kezéből a rózsalevél hullik, hullajtja a tollát. Ez hatásos. Valamint gonoszán néz, gonoszán táncolva, bicegve lépeget, ez is.

Annás főpap (Schnell Ádám) is jó(l) gonosz). Legjobb a Pilátus család (Olt Tamás és Vas Judit Gigi), ők bonyolultak.

Közismert, az utolsó szavakról az egyes evangelisták másképp írnak. János szerint „Beteljesedett”, és még a szinoptikusok is másképp tudják: Máté és Márk a 22. zsoltár 2. versét mondatja vele („Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?”), Lukácsnál viszont: Atyám, kezeldbe ajánlom lelkemet – ezt szépen megmutatják az alkotók. Ezt is. Egy pillanatra mintha „kiderülne” a kereszten, hogy a Megváltónak „jobbaldalt van a szíve”, ám ez azért inkább csak kérdés formájában marad.

(a szerző író, költő)

AZ AJTÓ

Szabó Magda nagyszerű regénye – két nő, megannyi titok

Szabó Magda 1987-es regénye, *Az ajtó* egyike az író nő legjobb könyveinek. Nemcsak itthon fogadták jól: 1995-ben megjelent angolul is, 2013-ban megkapta a franciák Femina-díját, 2015-ben pedig a New York Times top 10-es listájára is felkerült. A különös házvezetőnő, Emerenc alakja révén *Az ajtó*-ban egy „fogadott anya” történetét ismerjük meg. A budai villában lakó író nő és Emerenc lépésről lépésre kibontakozó barátságának háttérében valódi rejtélyként jelenik meg az ajtó, amely nem csak a házvezetőnő lakását választja el a kívülállóktól, de számtalan dolgot elzár és eltakar: zajt, hangot, tárgyakat, titkot, fájdalmat.

Szabó Magda műve talányos életet zár be egy olyan szimbolikus ajtó mögé, amelynek felnyitására mindannyian áhítozunk. *A kékszállú herceg várának* csukott hetedik ajtaja, a *Csongor és Tünde* varázskútja egyaránt az emberiség ugyanazon igényét, az önmagunkkal való szembesülést és egyszersmind az ettől való félelmet járja körül, csak úgy, mint *Az ajtó*. A kriminek sem utolsó történetben a nyomozás a két nő belső világába vezet, az előadás az eltűnt idők hétköznapijain és egy szépséges emberi sors tükrén keresztül tárja elénk a saját lelkünkbe való betekintés leckéjét. Kiderül, hogy a szeretet és a szentimentalizmus között, az igazi élet és a társadalmi elvárásoknak megfelelni akaró létezés között óriási különbség van.

– Emerenc és az író nő úgy egészítik ki egymást, mint két félgömb. Ahol véget ér az egyik személyisége, ott kezdődik a másiké. Amit az egyik megvalósított az életében, a másik épp azt nyomta el magában – mondja Naszlady Éva rendező. – Két nagyformátumú nő. Mindketten a saját világuk királynői. Mindkettő csúcsteljesítményt nyújt, a környezete tiszteli, elismeri őket. Mindemellett egymás tükörképei is. Találkozásuk alkalmat ad arra, hogy mindegyikük elgondolkozzon

Szabó Magda

Az ajtó

Szabados Magda – VARGA KLÁRI ■ Tibor – VRANYECZ ARTÚR ■ Emerenc – KUBIK ANNA ■ Polett – KACSUR ANDREA ■ Alezredes – MISKE LÁSZLÓ ■ Brodarics úr – BICSKEI ISTVÁN ■ Orvos – JÁMBOR JÓZSEF / BAKOTA ÁRPÁD ■ Sutu – EDELÉNYI VIVIEN ■ Józsi / Fertőtlenítő – SZÉCSI BENCE ■ Sofőr / Ápoló / Fertőtlenítő – TAR DÁNIEL

Díszlet, jelmez: Berzsényi Krisztina // Színpadra alkalmazta: Adorján Beáta

Rendező: NASZLADY ÉVA

mikor? hol?

május 2. – 19 óra

Gobbi Hilda Színpad

a debreceni Csokonai Színház vendégjátéka

zón a maga határain, elakadásain, hibáin, korlátain. Kettejük harca és „barátsága” persze nekünk is alkalmat és gondolkodni valót ad magunkkal kapcsolatban.

– Csoda és titok – mondja az Emerencet alakító Kubik Anna. – Ismerek ilyen embert, aki csupa tüske kívül, és közben a világ legszerethetőbb lényé. Emerenc is cipeli a páncélját, és abban találja meg élete értelmét, hogy másokat kiszolgál. Mindezt furcsa pokróc modorral teszi, mert védi magát és az érzelmeit. Azt vallja, hogy addig kell élni, amíg az embernek érdemes célja, feladata van. Egy bíborfolyó az élete és ezt a sok, csordogáló szenvedést próbálja valahogy mederben tartani. Aztán nagyon nehezen, évtizedek múltával mégis a bizalmába fogad valakit, az író nőt, akiről úgy gondolja, hogy talán örököse lehet az életének, gondolatainak, történeteinek, hisz elmesél neki mindent, amit másoknak nem, és újra csalódnia kell. Ezt nem lehet túlélni.

Kubik Anna, Varga Klári | fotó Máthé András

Michel de Ghelderode:

Az Úr komédiásai

Képek Assisi Szent Ferenc életéből
Lanczkor Gábor átiratát felhasználva fordította Rideg Zsófia

Szent Ferenc – BAKOS-KISS GÁBOR ■ Halál, Isten – NAGY-KÁLÓZY ESZTER ■ Kabaré-énekesnő, Angyal a trapézon – TOMPOS KÁTYA ■ Leprás, Kísértő – NAGY MARI ■ Ügyvéd, Speaker, Elkárhozott – FEHÉR TIBOR ■ Iszákos, Apa – VARGA JÓZSEF ■ Sarlatán, Púpos, Bíró, Barát – VATI TAMÁS m. v. ■ Szegénység kisasszony – MIKECZ ESTILLA e. h. ■ Valamennyi háború katonája, Barát – FÜLÖP TAMÁS e. h., STEFÁNSZKY ISTVÁN e. h., KRAUSZ GERGŐ e. h. ■ Angyalok – ÁCS ESZTER e. h., ROEHNELT ZSUZSANNA e. h.

Táncosok (m. v.) GOMBAI SZABOLCS, ZAMBRZYCKI ÁDÁM, FELEDI JÁNOS, FRIGY ÁDÁM, KRIZSÁN DÁNIEL, VISLÓCZKI SZABOLCS, KRAUSZ ALÍZ, SAMANTHA KETTLE, FÜLÖP TÍMEA, HASZNOS DÓRA, STOHL LUCA / GULYÁS ANNA, BARKÓ TAMÁS

Közreműködik az Agyagbanda

Díszlet: Cziegler Balázs // Jelmez: Berzsényi Krisztina
// Fény: Pető József // Zeneszerző: Philippe Heritier //
Filmek: Iványi Marcell // Homokanimáció: Cakó Ferenc
// dramaturg: Rideg Zsófia // Koreográfus-asszisztens: Gulyás Anna

Koreográfus-rendező: BOZSIK YVETTE

mikor? hol?

május 6. és 22. – 19 óra • Nagyszínpad

14 éves kortól ajánlott

május 22-én 18 órától **ráhangelő**, az előadás után **közönségtalálkozó**

AZ ÚR KOMÉDIÁSAI

Egy derűs szent élete a totális színház jegyében

– Michel de Ghelderode zseniális műve nem historikus, nem történelemkönyvként vezet végig bennünket Szent Ferenc élettörténetén, és nem is szentimentálisan fogja meg a témát – mondja Bozsik Yvette, az előadás rendező-koreográfusa. – Végigjárjuk Ferenc életének főbb stációit – a megtérést, a vagyonról való lemondást, a madaraknak prédikálást, a rend alapítását, a gyógyítást, a halált és a mennyországot. Mindezt azonban nem történeti hűséggel tesszük – a szerző sem így írta meg –, hanem a Ferenc lelkében zajló látomásokat keresztül. Nem idézzük meg a középkort, Ferenc korát, de nem is a mában játszódik majd az előadás, hanem egyfajta absztrakt térben és kortalanságban. Mégis mintha azt láttatná mű: mivel szembesülne Ferenc a mi korunkban.

„Testvéreim, szegény emberek, mindig a fény fog győzni!... A nap!... amely megvilágította útjaimat, megvilágítja a ti útjaitokat is, szegény emberek szerte a világon, szabadulásotok felé menet!...” – így írta meg Ferenc utolsó szavait Ghelderode. Ferencet állítólag egyetlen dologgal tudták megharagítani a rendtársai: ha savanyú-szomorú arccal tettek-vettek a világban. Ő

a tiszta öröm szentje, a Nap, a Hold és a Csillagok fivére, aki a madaraknak prédikált, és végtelen szeretetével megszelídítette a vérengző farkast.

Hosszú és fájdalmas utat tesz meg Ferenc az örömről ébredésig: szorongásoktól és félelmektől meggyötört szívét kell tisztára mosnia, hogy ott meglegye Istent. Ezen az úton vezet végig bennünket Ghelderode műve egy lélek felemelkedésének történetét tárva elénk, amelyben minden figura – még a legvisszataszítóbb is – valójában e lélek segítője. A Halál maga is a kezdetben félelmetes tábornokként látott lényből végül fényes angyallá nemesül, aki az anyagi világból való szabadulást hozza el Krisztus szegényének, ahogyan Szent Ferencet nevezték. Szorongással és szorongatással teli korunkban nem lehet elégszer hallatni, megénekelni a Szeretetet és az Örömet, amely egy és ugyanaz.

A látványos és mozgalmas produkció Bakos-Kiss Gábor főszereplésével, a Nemzeti Színház művészeinek és a Bozsik Yvette Társulat táncosainak az előadásában látható.

CSAK SZÓLANI EGY SZÓT MINT EMBER

Horváth Lajos Ottó Szép Ernő-estje

– Szép Ernő feltámad. Ebből az abszurd helyzetből indulunk. Az élet nagy témáit érintjük, az időben ugrálva haladunk a fiatalkori eszméléstől: szerelem, család, magány, egzisztenciális gyötrődés, háború és a halál témája, ami kezdetől fogva foglalkoztatja – sorolja Horváth Lajos Ottó, aki nem Szép Ernőt alakítja, mert mint mondja: – A rögbi játékosra emlékeztető külsőmmel nem volna szerencsés Szép Ernőt játszani. Én vagyok az, aki átérezte magán az írók életélményeit, a szerző nevében beszél. Nem a szonozos, kabarédalos Szép Ernőt idézzük meg, hanem a vívódó alakot. Vitatkozik bennem két színész – fakad ki önmagára –, mind a kettőt unom, az egyik a világot vádolja, a másik saját magát... Az életét az irodalomnak rendelte alá, és eközben elgyávult attól, hogy élje a közönséges emberek életét. Mindehhez persze egy jó adag önzés is párosult. Művész volt, öntörvényű. Ugyanakkor szerény, visszahúzódo, senkit megbántani nem akaró.

Szép Ernőt olvasni jó dolog, mert rendkívül színesen, egészen apró részletességgel próbálja újragondolni és újrafogalmazni az élet, a halál, az isten, a jó és a rossz nagy kérdéseit, de akár az olyan „semmiségeken” is eltöpreng, mint egy hulló falevél. És persze a szerelmen mindenkor. Aztán ehhez jönnek még a kiadatlan jegyzetei, illetve a hűgának, Szép Annának a kiadatlan naplója, amelyektől csak gazdagodik és árnyalódik az ő gondolatvilága és élettörténete. Mert bár ő azt írja, hogy ami vele történt, ahhoz neki nincs sok köze, de ezek az események is igazán jelentősek. Megélte és túlélte az első és a második világháborút. Az elsőben még önként vesz részt, miközben kardjára rávéseti az „Élni

és élni hagyni” feliratot, a másodikat viszont már vele, mint zsidó származású férfival, szenvedtetik el. Hogy mi is történhetett ’44-ben, arról a legtöbbet Szép Anna naplójából tudhatjuk meg, Ernő ugyanis az *Emberszag* című regényben csak egy pontig meséli el az eseményeket, a legnagyobb szörnyűségekről már nem hajlandó beszámolni. Anna naplójából viszont megtudjuk, hogy nemegyszer csodával határos módon, a gondviselés folytán menekült meg a haláltól, miközben három testvérét is kivégezték. Továbbá egész életében áldozata volt a művészek sorsának is. Levelezéséből kiderül, hogy méltatlanul kellett alku-doznia egy-egy cikkének áráról, amire mindössze félmondatos nemleges válaszok érkeznek. Dühöng, és dühöngésében időnként azt veti önmaga szemére, hogy miért nem tanult meg sikeres operettszerző lenni. Az állandó létfenntartási nehézségek elkísérték élete végéig, holtan sikeres író volt, egy ember, aki szerette az életet.

„A szenvedés természetes. A szenvedés élet. A szenvedés gazdagság... – írta Szép Ernő. – Tudod, mit szerettem volna most is? Nem írni mint író, nem költeni mint költő, csak szólni egy szót mint ember.”

„Csak szólni egy szót mint ember”

Szép Ernő szövegeiből színpadra alkalmazta:
Erneyi Bea (dramaturg) és Galambos Péter

játssza: HORVÁTH LAJOS OTTÓ

Rendező: GALAMBOS PÉTER

mikor? hol?

május 9. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

Colm Tóibín

Mária testamentuma

előadja: NAGY MARI

rendező: VIKTOR BALÁZS

mikor? hol?

május 13. – 19 óra 30

Bajor Gizi Szalon

MÁRIA TESTAMENTUMA

Nagy Mari önálló estje

„Ahogyan próbálta elmozdítani a töviseket, amelyek a homlokát és a fejét vágják, egy pillanatra tekintete elkapta az enyémet. Minden aggodalom, megrázkódtatás a mellkasom egyetlen pontjára összpontosult. Felkiáltottam és futni akartam felé, de kísérőim visszatartottak. Azt mondták, fegyelmezzem magam. Ő volt az a fiú, akinek életet adtam, és most védtelenebb volt, mint mikor először tartottam a karomban...”

Mit jelent anyának lenni? Mit érezhet egy anya, ha elveszti a fiát? Mit jelent, ha a világ azzal próbálja kiengesztelni, hogy ez a fiú önmagáért cserébe megmentette azt? Mit jelent ez az anyának? Az apának? És a fiúnak? Ennyi földgolyó-forgató kérdésben hol van a világban egy fiú nélküli anya? Megváltatott-e egy ilyen világ? Hogy boldogul ebben a megváltott világban egy anya? Hol van a fia? Mit jelent egy anyának a fia? És mit a világ? Mi a hit? Miben vagy kiben hisz egy anya? Egyáltalán, meg kell-e a hitért valakinek hálnia? Meg kell-e hálnia a világ megváltásáért egy anya fiának? Vagy bárki fiának? Vagy az anyának? Milyen világ az, ahol egy anya szeme láttára keresztre feszített fiú a remény jelképe? A fiú áldozata által vajon szebb lett-e ez az új, megváltott világ? Hogy legyen szép egy ilyen világ egy fia nélküli anyának? Milyen terhet hordoz az az anya, aki elengedte a fiát a világ megváltásáért cserébe? Elengedte-e egyáltalán? És kérdezte-e őt a világ? Mégis, mit jelent egy anyának, egy fia nélküli világ?

Ezekre a kérdésekre keressük a választ Colm Tóibín író *Mária testamentuma* című kisregényén keresztül. Ketten keressük a válaszokat. egy színész és a rendezője, akik történetesen anya és fia.

Mivel a regény Szűz Máriáról, Jézus édesanyjáról szól, elkerülhetetlen az elmélkedés a hitről és az egyházzal is. Meggyőződésem, hogy ez két különböző dolog. Ez nem azt jelenti, hogy az egyik jobb vagy rosszabb a másiknál. Tóibín is ebből indul ki. Jézus és Mária történetét mindenki ismeri a keresztény világban, talán az egész világon, de az anya és a fiú történetéről keveset tudunk. Az az anya és fia kapcsolatát írja le a magányos szülő szemszögéből. Az anya büntudatát. Fájdalmát.

Lehet blaszfém momentumokat keresni a Tóibín által megírt történetben, de nem érdemes – se rendezőként, se színészként, se nézőként. Mert elvonja a figyelmet a lényegről. Ugyanúgy, ahogy Jézus és

Mária személye elvonja a figyelmet arról az egyszerű tényről, hogy egy fiút a saját anyja szeme láttára feszítettek keresztre.

Tóibín az ismert történet vakfoltjait tölti meg élettél, „emberrel”. Ilyen szempontból Mária hite mélyebb, mint bárkié. A fiában hisz.

VIKTOR BALÁZS

határtalan

táncfőváros

2017.05.16-18.

várkert bazár | nemzeti színház

HATÁRON TÚLI HIVATÁSOS NÉPTÁNCEGYÜTTESEK FESZTIVÁLJA
HÁROMSZÉK | NAGYVÁRAD | MAROS | MÁNE | BEKECS | HARGITA

www.hagyomanyokhaza.hu
www.tancszinhaz.hu

CYRANO DE BERGERAC

A kardforgató költő orrkomplexussal és a szerelem mindenhatósága

– Cyránónak nincs nagy orra. Egyrészt mert az orr komplexusaink, frusztrációink jelképe, másrészt ma egy nagy orrú Cyrano egyszerűen régimódi lenne. Kizárólag a nagy orra alapján megítélni őt, az csupán a komikus szituációt erősíti – ezt a hatást viszont nagy orr nélkül is el lehet érni. Ráadásul, ha figyelmesen olvassuk a darabot, kiderül: csak Cyrano állítja magáról, hogy nagy az orra, a többiek csupán erre reagálnak. Ebből fakadt az az elgondolásom, hogy Cyrano csupán képzelet, hogy nagy az orra.

Igy érvel az előadás rendezője, a grúz David Doiasvili, aki a Nemzeti Színházban futó népszerű *Szentivánéji álom* rendezőjeként már ismert a magyar közönség számára.

Rostand hallhatatlan művének Cyránón kívül van még egy fontos szereplője: a nő, Roxane. Ám ebben az előadásban belőle nem egy, hanem öt van.

– Amikor azt gondolnánk, hogy már mindent tudunk egy nőről, akkor egyszer csak csinál valami olyan meglepőt, ami elgondolkodtatja a férfit – mintha egészen más nőt ismert volna eddig. Amikor a *Cyrano de Bergerac*ot olvasom, az az érzésem, hogy Roxane mind az öt felvonásban olyan dolgokat művel, ami meglepő az előzőekhez képest,

mintha már egy másik nő lenne. Ezért lett az előadásban öt Roxane, akik egyszerre is színpadra lépnek.

A színháztörténet egyik nagy sikere a *Cyrano de Bergerac*. 1897-ben a párizsi Comédie Française mutatta be a 29 éves, már nem egy sikeres költői színjáték szerzőjének, Edmond Rostand-nak ezt a romantikus, hősi játékát. A tomboló siker végigszágulzott Európán és az egész világon.

A világirodalomban csak a legnagyobbaknak sikerül olyan legendás figurát alkotnia, mint Cyrano. A kötekedő, nagyszájú, szípkáromozó szellemes párbajhős és költő, az érzelmes szívű, önfeláldozó, csúnyságában is büszke lovag valóban élt, a 17. században: Savinien Cyrano de Bergerac tehetséges író, a hagyományok ellen lázadó szabadgondolkodó, Molière kortársa és barátja, aki verseket, satirikus leveleket, szindarabokat, regényeket írt, és félelmetes kardforgató hírében állt. Rostand felismerte, hogy az igazi Cyrano legfontosabb műalkotása maga az élete, és ebből alkotta meg „elevenbe vágó, szellemes” verseléssel a szerelem örökérvényű történetét.

És ki ne ismerné a darab híres mondatát: „Mert magamat kigúnyolom, ha kell, / De hogy más mondja, azt nem tűröm el!”

Edmond Rostand:

Cyrano de Bergerac

fordította: Ábrányi Emil

Cyrano – FEHÉR TIBOR I Christian – FARKAS DÉNES I Roxane – UDVAROS DOROTTYA, NAGY-KÁLÓZY ESZTER, SÖPTEI ANDREA, MIKECZ ESTILLA e. h., ÁCS ESZTER e. h. I Guiche gróf – OLT TAMÁS I Ragueneau – RÁCZ JÓZSEF I Liza, a felesége – KATONA KINGA e. h. I Le Bret – KRISTÁN ATTILA I Lignière – MÁTYÁSSY BENCE I Castel Jaloux, kapitány – TÓTH LÁSZLÓ

továbbá: BARTA ÁGNES e. h., BERETTYÁN NÁNDOR e. h., BERETTYÁN SÁNDOR e. h., BORDÁS ROLAND e. h., FÜLÖP TAMÁS e. h., ROENHELT ZSUZSANNA e. h., SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ, VAS JUDIT GIGI e. h.

Díszlet: David Doiasvili // Jelmez: Bánki Róza

Rendező: DAVID DOIASVILI

mikor? hol?

május 13., 24. – 19 óra • Nagyszínpad

BETYÁRJÁTÉK

„Ez is rock 'n' roll!” – a Rackajammal,
Kovács Norbert Cimbivel és táncosaival

Magyaros betyárleves gazdagon – ez a produkció műfaja. Vagyis amolyan előadóművészeti mindent bele. Színháznak koncert, koncertnek színház, van benne zene, tánc, próza, árnyjáték és film keveredik a Betyárjátékban. És akik a régi receptet új felfogásban lefőzték: Szomjas György rendező és Ferenczi György zenész, a Rackajam zenekar vezetője.

– A mi előadásunk egy dalciklusra épül. A lazán kapcsolódó dalok kiadnak egy ívet, amely ha akarom, egy betyár történetét meséli el, ha akarom, több típusból tevődik össze – mondja Szomjas György. – Az előadás természetesen Kukorica Jancsival kezdődik, akinek a története egy klasszikus betyárrá válással indul. Éppúgy kezdik üzni, hajszozni, ahogy a betyárokat: »Jaj, a zsvány! jaj, az akasztani való! / Hogy ássa ki mind a két szemét a holló!... «” Persze a Betyárjátékban nem vitéz lesz Jancsiból, mint Petőfinél, hanem betyár.

Előben pedig fellépnek Kovács Norbert Cimbi és táncosai, valamint a táncház-mozgalom veteránjai, akik az öreg betyárokat alakítják. Verbunkból lesz Galga menti, szatmári, kalotaszegi – öltözetben és táncstílusban is elválasztva egymástól. De az egyes tájegységek nem maradnak mindig elszigetelten, az előadás betyárjai össze is verődnek, és közben szólnak a Rackajam számai.

Ahogy Szomjas magyarázza: „A rockoperában oldalt áll a zenekar, vagy a zenekari árokban játszanak, de nálunk természetesen középen. A mögöttük kifeszített vásznon filmbejátszásokat látunk, máskor a táncosaink árnyjátékot adnak elő a vászon mögül. Narrátor, amolyan 19. századi kikiáltó segíti a nézőket, hogy könnyebben követhessék a történetet.”

Ferenczi György és a Rackajam – Szomjas György

Betyárjáték

koncertfilmszínház egy részben

Zenészek: APÁTI ÁDÁM (wurlitzer zongora, basszusgitar), BIZJÁK GÁBOR (kürt, wurlitzer zongora), FERENCZI GYÖRGY (szájharmonika, hegedű), JANKÓ MIKLÓS (cajon), PINTÉR ZSOLT (mandolin), MESICS GYÖRGY (hegedű), KERÉKGYÁRTÓ GERGELY (brácsa), NEUMAYER GYÖRGY (hangmérnök), BIMBÓ CSABA (hiperűrugrás)

Táncosok: KOVÁCS NORBERT „CIMBI”, BESENYŐ GÁBOR, FARKAS LÁSZLÓ, FUNDÁK KRISTÓF, HAHN-KAKAS ISTVÁN, IHÁSZ LÁSZLÓ, KÁDÁR IGNÁC, KASZAI LILI, LINCZENBOLD MAXIMILIÁN, LŐRINCZ HORTENZIA, MOLNÁR ANNA, SÍK RÉKA, SZABÓ RUBINKA, SZABÓ SZILÁRD, SZÜCS GÁBOR, VÉGSŐ MIKLÓS

Narrátor: OLT TAMÁS

Koreográfus: Kovács Norbert „Cimbi” | Rendező: SZOMJAS GYÖRGY

mikor? hol?

május 23. – 19 óra • Nagyszínpad

Együttműködő partner: Híd Média Kft.

Az alkotók az előadást a nemrég elhunyt Balla Zoltán emlékének ajánlják

Filmjelenetek, koncert, árnyjáték, balladák, korabeli dokumentumok. Mindez együtt Ferenczi György szavaival nem más, mint egy élő rock 'n' roll film.

– A mi gonoszaink is vannak olyanok. Rózsa Sándor van olyan, mint Ned Kelly vagy Billy kölyök. A betyárban éppen ez az érdekes: a nép egyszerre tartja hősnek őket és szenved tőlük. A betyár túlélőreceptje: ahhoz, hogy élve maradhasson, a saját közegét nem bánthatta. A gazdagtól elvesz, a szegénynek meg ad. A betyároknak benne volt a nagyság, hősieség, de ezek árnyoldalai is. A mi közép-európai történetünknek egy jó metaforája ez.

BÉRLETEK
már kaphatók!

2017/18

NEMZETI SZÍNHÁZ
1837
KÖZÖS NÉZŐPONT

JÚÉK / MITEM / **BÁNK BÁN** / KATONA JÓZSEF
Vidnyánszky Attila / AZ ÜGYNÖK HALÁLA / FIGARO HÁZASSÁGA /
SÉGGYŰJTŐ CSALÁDJA / BÁNK BÁN / ARTHUR MILLER
Csizsár Imre / **AZ ÜGYNÖK HALÁLA** / FIGARO HÁZASSÁGA /
K / A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK / MITEM / BÁNK BÁN / AZ ÜGYNÖK
PIERRE BEUMARCHAIS / **FIGARO HÁZASSÁGA** / A RÉGISÉGGYŰJTŐ CSALÁDJA / ÚRI MURI / S
Sardar Tagirovsky / **FIGARO HÁZASSÁGA** / A RÉGISÉGGYŰJTŐ CSALÁDJA / ÚRI MURI / S
GOK / WOYZECK / A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK / MITEM / BÁNK B
RI / FIGARO HÁZASSÁGA / A RÉGISÉGGYŰJTŐ CSALÁDJA / CARLO GOLDONI
Kiss Csaba / **A RÉGISÉGGYŰJTŐ CSALÁDJA** / AZ ÜGYNÖK
HÁZASSÁGA / **ÚRI MURI** / MÓRICZ ZSIGMOND
Vidnyánszky Attila / SZENT SZÖRNYETEGEK / CSERESZNYÉSKERT
SÉGGYŰJTŐ CSALÁDJA / ÚRI MURI / JEAN COCTEAU
Dér András / **SZENT SZÖRNYETEGEK** / CSERESZNYÉSKERT
ZECK / A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK / MITEM / BÁNK BÁN / AZ ÜGYNÖK
URI / SZENT SZÖRNYETEGEK / ANTON PAVLOVICS CSEHOV
Silviu Purcărete / **CSERESZNYÉSKERT** / POGÁNYTÁNC /
NYTÁNC / EGRI CSILLAGOK / WOYZECK / A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK
SZNYÉSKERT / **POGÁNYTÁNC** / BRIAN FRIEL
Bozsik Yvette / **POGÁNYTÁNC** / EGRI CSILLAGOK / SZENT SZÖRNYETEGEK
ÖK HALÁLA / FIGARO HÁZASSÁGA / A RÉGISÉGGYŰJTŐ CSALÁDJA / ÚRI MURI
NYETEGEK / ÚRI MURI / GÁRDONYI GÉZA-ZALÁN TIBOR
Vidnyánszky Attila / **EGRI CSILLAGOK** / WOYZECK / CSERESZNYÉSKERT
RESZNYÉSKERT / POGÁNYTÁNC / EGRI CSILLAGOK / GEORG BÜCHNER
ifj. Vidnyánszky Attila / **WOYZECK** / A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK
ANYTÁNC / EGRI CSILLAGOK / WOYZECK / A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK
YZECK / **A GÖMBFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK** / MITEM / BÁNK B
RO HÁZASSÁGA / A RÉGISÉGGYŰJTŐ CSALÁDJA / ÚRI MURI / SZENT SZÖRNYETEGEK
BFEJŰEK ÉS A CSÚCSFEJŰEK / **MITEM** / BÁNK BÁN / AZ ÜGYNÖK HALÁLA

ÁPRILIS 16-28.

2018

Trill Zsolttal a III. Richárdban

„Ha meglátjuk és megértjük a fontos jeleket, utólag nagyon sok, korábban értelmetlenné tűnő apróságról derülhet ki, hogy komoly hatása volt az életünk, a sorsunk alakulására. Csak időnként el kellene csendesednünk, jobban kellene figyelniünk magunkra, másokra, a világra... Többet kellene beszélgetniünk is.”

FILM, SZÍNHÁZ, MUZSIKA

Trokán Nórával fotókról, filmekről, átváltozásokról és a szerepátvételek jeges rémületéről

Trokán Nórát nem zavarja a kettős szereposztás, és az sem, ha ugyanabban az előadásban kell két vagy három szerepet játszania. A legújabb bemutatóján a Nemzeti Színházban, Euripidész Hippolitosz című darabjának előadásain ő Phaidra, a mostoha, valamint Aphrodité, a szerelem istennője és Artemisz, a vadászat istennője, de képes elválasztani a különböző szerepeket – a mindennapokban is. Sőt, a figyelmét is lazán megosztja: miközben beszélgetünk, nem hagyja válasz nélkül a kis fekete pulija, Bogyó kéréseit és a telefonos üzeneteket sem.

Beszélgetés közben fotó is készül. Nem zavarja?
– Miért zavarna?!

Esetleg – mint fotós – jobban figyel majd a kollégára. Talán szóvá is teszi, ha valamit másképpen csinálna?!

– Az igaz, hogy mióta én is fotózom, jobban értem, mi miért történik a gép mögött. Talán már jobban értem a kéréseiket. De most nem én vagyok a fotós. Külön tudom választani a szerepeket.

Mióta fotózik?

– Gimnazista voltam, amikor a spórolt zsebpénzemből megvettem az első saját gépem. Akkor még laborba vittem előhívni a filmeket, kinagyíttatni a papírképeket. Aztán nálam is eljött az ideje a digitális gépnek. Azzal készítettem az első olyan sorozatomat, amit már megosztottam szélesebb körben, és nagyon nagy sikere lett. Eddig egy kiállításom volt pár éve, néha újságokban jelennek meg a képeim, és megcsinálhattam a Katona József Színház társulatának egy korábbi portrészorozatát. Nagyon örültem annak a felkérésnek. Jó élmény volt.

Színészként könnyebb a színészeket instruálni?

– Amikor fotózok, nem szoktam különösebben senkit sem instruálni. Inkább hagyom, hogy minél természetesebb, őszintébb legyen a kép. Érdekes, hogy némelyik színész sokkal nagyobb zavarban van, ha fotózzák, mint a civil barátaim.

Amikor „csak úgy” az utcán vagy bárhol portrékat készít, akkor gyűjti is a karaktereket? Hívhatjuk akár karakterlesnek is?

– Érdekelnek az emberi sorsok, de azt hiszem, az én fotós szenvedélyemnek semmi köze nincs a karakterleshez. Csak a pillanatot szeretném megragadni, megörökíteni a jelent, ugyanakkor megmutatni az arcon tükröződő múltat is.

A saját portréit meg szokta nézni?

– Találkozom velük az újságokban és a neten is, de különösebben még sohasem elemeztem.

Amikor nézegettem a Trokán Nóra-portrékat, az jutott eszembe, ha mozgókép lenne: a következő gesztusa akár a sírás, de akár a nevetés is lehetne...

– Érdekes... Ezt még senki sem mondta. De lehet benne valami.

Talán a rejtőzködés?!

– Még az is lehet...

De minden rejtőzködése ellenére ott van a címlapokon, időnként a bulvárbán is!

– Azért óvatos vagyok a médiaszereplésekkel. Igyekszem kellő távolságot tartani. Magazin és magazin közt is van különbség, és ha például a pályámról beszélhetek, akkor nincs miért nem vállalni. Az embernek magának kell éreznie, mi fér bele és mi nem.

Akár egy televíziós showműsor is?!

– Nem feltétlenül... Amikor például anno felkértek a Nagy Duettre, sokat gondolkodtam rajta, végül arra gondoltam, hogy Caramel párként biztos meg tudunk majd felelni a saját elvárásainknak, és csak olyat fogunk csinálni, ami nekünk belefér. Korábban is tiszteltem azért, amit csinált. Jó volt vele együtt dolgozni, és szeretek is énekelni. Mostanában talán a legjobban a zene hiányzik az életemből.

Sokszor nyilatkozta: mindenben követte a nővérét, az érettségi után mégsem zenés színésznek jelentkezett!

– Az talán túlzás lett volna, ha mind a ketten zenés szakra jelentkezőnk. Így is féltünk attól, hogy a felvételin rontjuk majd egymás esélyeit. Szerencsére mindkettőnket felvettek. Nem annyira meghatározó, hogy az ember melyik szakon végez. Nekem is volt már több énekes szerepem, és Anna is többet játszik prózai darabokban. Aki vidéki színházba kerül, annak lehetősége van több műfajban megmutatkozni. Azt szokták mondani, és ez szerintem is így van: a vidéki társulatoknál lehet igazán megtanulni a szakmát. Nekem szerencsém volt, hogy a kecskeméti Katona József Színházban kezdhettem. Volt olyan évadom, hogy öt bemutatóm volt, és játszottam mindent. Kaptam szerepet klasszikus és kortárs szerzők mű-

„A szüleim – anyu inkább – nagyon megrémültek, amikor bejelentettem, hogy a Színművészeti Egyetemre jelentkezem.

A gimnáziumi osztályfőnököm is utólag bevallotta, hogy annyira zárkózott voltam akkor, hogy álmában sem hitte volna, hogy belőlem valaha színésznő lesz.”

veiben, komoly drámában és könnyed komédiában, gyerekdarabban és musicalben...

Azt is a nyilatkozataiból tudom, hogy járt balettre, zeneiskolába, zongorázott, és ami meglepett: dobolni is tanult. Miért dobolt?!

– Mert érdekelt. A zeneiskola szimfonikus zenekarában az ütős szekcióban voltam Annával együtt. Most is jó lenne még dobolni. Azt is nagyon szerettem.

Már végzett színész volt, a kecskeméti társulat tagja, amikor filmrendező szakra jelentkezett...

– Nem véletlen, hogy akkor nem vettek fel! Ma már értem.

Ezek szerint a filmrendezés ötlete csak egy kis fellángolás volt?!

– Nem. Teljesen komolyan gondoltam, és azóta sem mondtam le róla. A felvételin eljutottam az ötödik, az utolsó rostáig. Végül nem sikerült bejutnom a filmrendező szakra, mégis ez a megmérettetés megerősített abban, hogy talán mások is látják bennem azokat a jeleket, amelyek a filmrendezés felé mutatnak. Akkor nem esett jól az elutasítás, de most már tudom, nem ment volna együtt az egyetem és a színház. Abban az évben kezdtem el úgy dolgozni Zsótér Sándorral, ami azóta is meghatározó. Sajnos, sokszor nem vesszük észre, vagy nem tudjuk helyesen értelmezni a sorsunkat irányító jeleket.

Hisz ezekben a jelekben?!

– Hogyne?! Hányszor van úgy, hogy bosszankodunk, mert valami nem úgy sikerült, ahogy mi szeretnénk volna, aztán ha később visszagondolunk az egészre, rá kell jönnünk: úgy volt jó, ahogy volt. Ha meglátjuk és megértjük a fontos jeleket, utólag nagyon sok, korábban értelmetlennek tűnő apróságról derülhet ki, hogy komoly hatása volt az életünk, a sorsunk alakulására. Csak időnként el kellene csendesednünk, jobban kellene figyelniünk magunkra, másokra, a világra... Többet kellene beszélgetnünk is.

Ha már rendezés, miért nem inkább a színház?!

– Azt nem érzem magamban. Másik oldalról jobban vonz a film. Ez talán a fotózásból is következik. Nem tudom. Azt hiszem, sokkal jobban el tudnám mondani mindazt, amiről beszélni szeretnék.

Miről szeretne beszélni? Talán már kész forgatókönyv is van?!

– Nincs forgatókönyv. Csak gyűjtögetem az ötleteket. A telefonomban is szaporodnak a jegyzetek. Elsősorban az emberi dolgok foglalkoztatnak. Most például, hogy a *Hippolitoszt* próbáljuk, nagyon gyakran eszembe jut, hogy Euripidész óta eltelt kétezer-ötszáz év, és mintha misem történt volna. Hol vannak már az akkor élt emberek, rég megszűntek a görög városállamok is... Az ember lényegében azonban mintha semmit sem változott volna. Hasonló mechanizmusok mozgatják az emberi kapcsolatokat, az érzelmek is hasonlóan befolyásolják az egymáshoz való viszonyunkat. A körülmények, a külsőségek különbözhetnek, de a belső ügyek ugyanolyan összetettek.

Biztos, hogy ezekről a bonyolult belső ügyekről mozgóképekkel lehet a legjobban beszélni? Nem mond ez ellent az elmélyülésnek, az egymásra figyelésnek?

– Nem is értem a kérdést!

Például az irodalmi művek filmes adaptációiról sokszor kiderül, hogy kevesebbet mondanak, mit az eredeti szövegek. Vagy hogy másik irányból közelítsek: a mindennapokban is egyre rövidülnek a szöveges közlések, a személyes beszélgetés helyett gyakran már nem is telefonálunk, csak csetelünk vagy nyomunk egy lájkot, esetleg küldünk egy szmájlit.

– Azért egy szmájli nagyon messze van a filmtől! Nyilván nem mindegy, hogy milyen minőségű alkotásról beszélünk. De aki már látta például a *Stalkert*, annak nem kérdés, hogy alkalmas-e a filmművészet nyelve a legbonyolultabb, legelvonatottabb üzenetek közlésére.

Ha bejön a filmrendezés, mi lesz a színészettel?

– A kettő nem zárja ki egymást.

Akár a saját rendezésében is szerepelne?

– Erre még nem gondoltam. De nem is tartom könnyű feladatnak, ha valaki kettős szerepben: színészként és rendezőként egyaránt részt vesz ugyanabban a munkában. Ennek ellenére a színházi előadások esetében is nagyok sok ilyen példát találunk. Pedig nem lehet könnyű úgy benne lenni egy jelenetben, hogy közben kívülről is látni kellene az összképet. Egyébként filmek esetében talán egyszerűbben megvalósítható ez a kettősség.

Jut eszembe a kettősségről: hogy viseli a kettős szereposztást?

– Köszönöm, jól. Túl sok ilyen feladatom még nem volt. Leginkább csak a zenés daraboknál szokás a kettőzés.

Ilyen volt Kecskeméten a *Nyomorultak* esetében Eponine...

– Sőt: az nem is kettős, de hármas szereposztás volt! De rendben volt az. Tényleg nem volt köztünk rivalizálás. A másik két lány, Simon Boglárka és Réthy Zsazsa inkább énekesként ke-

Brand (Trill Zsolttal)

rült a musicalszínpadra, én színészként, így tudtunk egymástól tanulni. Volt énektechnikai dolog, amit tőlük lestem el, és remélem, én is tudtam nekik segíteni.

Azt hogy viseli, ha mástól kell átvennie egy szerepet?

– No, a beugrás, az maga a jeges rémület! Ennek ellenére nekem jó élmény az is, amikor sikerül néhány napi felkészüléssel úgy átvenni egy szerepet, mintha az elejétől részt vettem volna a próbafolyamatban, az előadás megszületésében. Bár, hogy igazán a tiéd legyen egy így kapott szerep, ahhoz nagyon sok előadást le kell játszani belőle. Itt a Nemzetiben így vettem át a *Vitéz lélek*ben Rozáli szerepét, és így lettem a *Boldogságlabirintus*-ban Éva, a festő felesége.

Ezeknél már csak az lehet nehezebb, amikor több szerepet kell játszania ugyanabban az előadásban!

– Most a *Hippolitosz*ban megkaptam Phaidra, a mostoha szerepét és én vagyok Aphrodité, a szerelem istennője és Artemisz, a vadászat istennője is. Kaptam már ilyen feladatot korábban is itt a Nemzetiben. A tavaly bemutatott Brecht-darabban, a *Galilei életében* én vagyok a házvezetőnő és a pápa is. De nincs nekem ezzel semmi bajom. Általában oka van az ilyen megoldásoknak. Leggyakrabban a szerep személyiségéből következik a kettősség. Amikor átveszem a jelmezt, amikor belépek a jelenetbe, már az vagyok, aki vagyok.

A Nemzetiben mindkét „többszereplős” előadás rendezője Zsótér Sándor! Valaki tréfásan megjegyezte: Trokán Nóra is Zsótér Sándor társulatának a tagja...

– Zsótér Sándornak nincs társulata, ő is szabadúszó. Igaz, vannak olyan kollégái, akikkel rendszeresen együtt dolgoznak. Nekem tanárom volt az egyetemen. Nagy élmény volt, ami-

Trokán Nóra

1986-ban született Budapesten. Édesanyja, Papadimitriu Athina, édesapja, Trokán Péter és nővére, Trokán Anna is színművész. Érettségi után elsőre felvették a Színház- és Filmművészeti Egyetemre. Próza szakon tanult Marton László, Forgács Péter és Hegedűs D. Géza osztályában. Az egyetem elvégzése után, 2009-ben a kecskeméti Katona József Színház tagja lett. 2013-tól szabadúszó, de rendszeresen visszajár Kecskemétre, és 2014 óta gyakran szerepel a Nemzeti Színházban is.

Munkásságának elismeréseként 2012-ben Domján Edit-díjat kapott; 2014-ben a Vidéki Színházak Fesztiválján a legjobb női alakítás díját kapta meg; 2015-ben Junior Prima-díjas lett; 2016-ban a Pécsi Országos Színházi Találkozón a legjobb női főszereplőnek járó díjat nyerte el a Kecskeméti bemutatót *Macska a forró bádorgató*n című előadásban nyújtott alakításáért.

Trokán Nóra a 2016/17-es évadban a *Boldogságlabirintus*, a *Galilei élete*, a *Brand*, a *Vitéz lélek*, a *III. Richard* és a *Hippolitosz* című előadásokban látható a Nemzetiben.

kor a színművészeti kertjében, az Ódry Színpad előadásaként bemutattuk Shakespeare *Lear királyát*. Azóta több közös munkánk volt, előbb Kecskeméten, aztán az Örkény Színházban és a Nemzetiben is. Úgy érzem, jól tudunk együttműködni, értjük egymás nyelvét. Időnként olyan érzéseket, olyan tu-

Vitéz lélek (Trill Zsolttal és Tóth Lászlóval)

lajdonságokat is ki tud belőlem hozni, amilyenekre én nem gondoltam volna. De a Zsótér-rendezéseken kívül más darabokban is játszom. A Nemzetiben – a korábban már emlegetett *Boldogságlabirintus*- és a *Vitéz lélek*-előadásokon túl – műsoron van az eredetileg a Gyulai Várszínházban bemutatott *III. Richard*, azt az ifjabb Vidnyánszky Attila rendezte. Egyébként nekem a Nemzetiben nagy élmény volt a 2014-ben bemutatott Gorkij-dráma, az *Éjjeli menedékhely* is Viktor Rzsakov rendezővel. Nagyszerű kollégákkal, Fehér Balázs Benő rendezővel, a Kultúrbrigád tagjaival játszunk az Átriumban a *Sirályt*. Kecskeméten február közepén mutattuk be a *Hedda Gablert*, igaz, azt is Zsótér rendezte. Viszont el kell mondanom, hogy az ottani igazgató, Cseke Péter azzal engedett el, amikor 2013-ban a szabadúszás mellett döntöttem, hogy megérett engem, de továbbra is számít rám. Ez óriási ajándék.

Mivel színházi gyerek, az édesanyja is és az édesapja is színész, nekem eszembe nem jutna megkérdezni, kik voltak a példaképei. Viszont egy újságíró megkérdezte, és azt válaszolta, a kedvenc színésznője: Börcsök Enikő. Én is kedvelem őt, de az édesanyja helyében lehet, hogy megsértődtem volna...

– Hál’ Istennek, anyukám ennél lazább és önazonosabb, mint-hogy egy ilyenén megsértődjön. Tudja, hogy nagyra tartom mint színésznőt, és az, hogy egy ilyen kérdésre azt mondom, Börcsök Enikő, az még nem azt jelenti, hogy ő az egyetlen, akire szakmailag felnézek.

Ha egyetlen nevet kellene mondania, ki volt az, aki elindította ezen a pályán?

– Több ember is eszembe jut. Elsőként Bélavári Anna balettmester. Abban az örmezei lakótelepi közösségi házban kialakított stúdióban kiváló képzést kaptunk. Tizenhárom

Galilei élete

évig jártunk Panni nénihez, mert mi csak így hívtuk, tényleg fantasztikus ember és balettmester. Ott, tőle tanultam meg gyerekként, mi is az a színpadi jelenlét, ennek az iskolának köszönhetem az első színpadi élményeimet. Később pedig, amikor a nővérem Földessy Margit Drámaszínházjába járt, és mesélt nekem arról, hogy milyen jó, oda is követtem őt. Végül ott fogalmazódott meg bennem: ez kell nekem. A szüleim – anyu inkább – nagyon megrémültek, amikor bejelentettem, hogy a Színművészeti Egyetemre jelentkezem. A gimnáziumi osztályfőnököm is utólag bevallotta, hogy annyira zárkóztam voltam akkor, hogy álmában sem hitte volna, hogy belőlem valaha színésznő lesz.

Itt a Nemzetiben több művész is megcsinálta a maga önálló estjét.

Miről szólna Trokán Nóra estje?

– Az önálló estre meg kell érni. Témáim vannak, amikről szívesen beszélnek, csak ma még nem érzem magam késznek. De mondjuk az is lehet, hogy holnap már igen...

FILIP GABRIELLA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

A Sirályban Cserhalmi Györggyel
(Radnóti Színház, rendező: Valló Péter, 1999)

„...nem a saját életemet mesélem, bár egy idő után mindegyik szerep személyessé válik. Ha egy író megírt egy szerepet, annak biztosan oka, feladata van a darabban. Ezért számomra nincs kis szerep. Egy színész az színész.”

„EZÉRT CSINÁLJUK AZ EGÉSZET: A KÖZÖNSÉGÉRT”

Csomós Mari – a Nemzeti Színésze

Csomós Mari közismerten nem szeret interjút adni. Ennek egyik legfőbb oka, hogy elmesélve és leírva elvész az előzmény, a hangulat, az ízek, az illatok, a napsütés, ami nélkül kiüresedhet, sutává válhat az egész történet. Csak a legnagyobb írók képesek visszaadni szövegben azt a teljességet, ami számára alapvetően fontos – és aminek megmutatására a március 27-én a Nemzet Színészhévé választott művész minden szerepében törekszik.

Nehéz napjai lehetnek, amióta a Nemzet Színésze lett: biztosan nagyon sok újságíró keresi!

– Tízévente adok egy interjút, most viszont rám szakadt az ég. Néhány nap alatt miket éltem én át!... – mondja erre nevetve.

Azért már lehet ebben tapasztalata! Ha csak a közelmúltra tekintünk vissza: 2014-ben Prima Primissima Díjat, az elmúlt évben pedig Hazám Díjat kapott.

– Akkor nem kerestek ennyien. Úgy látszik, azok nem voltak olyan érdekesek... Csak nekem fontosak. Nem mintha számítottam vagy csak gondoltam volna valaha is rájuk, soha nem a díjakért dolgoztam. De mindegyik miatt nagyon boldog voltam. A Hazám kifejezetten eszmei díj számomra, nálamnál sokkal okosabb, szimpatikus emberektől kaptam. A Prima Primissima pedig önmaga jelentősége mellett nagy segítség volt anyagilag is. Ahogy egyszer Berek Kati mondta *(épp az ő halála után választották Csomós Marit maguk közé a Nemzet Színészei, a szerk.)*, most legalább ki tudom fizetni a gyógytornászt... Itt ugyan nem tartok, de már nem is kell izgulnom miatta.

Az elismerés a legritkább esetben szól csak egy adott pillanatnak, így jó alkalom a visszatekintésre, az értékelésre.

– Ismerjük Kállai Ferenc híres mondását: a kitüntetések adják, és nem kapják. Én semmiféle elismeréssel nem vagyok ilyen viszonyban – örülök neki, ez az öröm beépül az életembe, de nem készítek sem előre, sem visszatekintésre, nem jön velem a próbákra. Ugyanakkor a napomat mindig az előadással fejezem be. Végigveszem, mit rontottam el, mi volt jó, min kell változtam.

Jelképesnek tűnik, hogy épp a Színházi Világnapon lett a Nemzet Színésze.

– Ez csak véletlen, de nagyon szép véletlen! Aznap este a Futótűzet játszottuk a Radnóti-ban, és Isabelle Huppert világnapi üzenete után köszöntött a színház nevében a darab főszerepét remekül játszó mostani igazgatónk, Kovács Adél – méghozzá fenn, a színpadon, tehát együtt a közönséggel. Ünnepi este volt.

Ezek szerint hisz a véletlenben? Vagy inkább a sorsban?

– Leginkább a tudásban hiszek. Az biztosabb, mint az ezerszínű érzélem, mert az ritkán mutatja meg nekünk az igazságot, a valóságot. Azt nem gondolom, hogy valakinek kifejezetten előre megírt sorsa van. Mégis, némelyik ember olyan életet él, olyan lehetőségek, események ívén halad, amit már sorsnak lehet nevezni.

A Lear királyban Kovács Adéllal és László Zsolttal
(Radnóti Színház, rendező Alföldi Róbert, 2015) | fotók: Radnóti Színház, OSZMI

Makrancos hölgyként Piroth Gyulával
(szolnoki Szigligeti Színház, rendező Valló Péter, 1976)

Az ön élete is ilyen?

– Abszolút! Vidéken kezdtem, és pont akkor voltam Szolnokon, amikor Székely Gábor. Pont ekkor hívták ezt a nagyszerű embert Zsámbéki Gáborral együtt a Nemzeti Színházba. Azután megalakítottuk a Katonát, később az Új Színházba mentünk tovább Székely Gáborral, és amikor olyan igazságtalanul elvették tőle a színházat, én akkoriban már vendégszerepeltem a Radnótiban, ahol Bálint András akkori igazgató szerződést kínált, és ahol, úgy tűnik, végleg „letelepedtem”.

Huszonhat évig dolgoztak, alkottak együtt; társulatról társulatra követte Székely Gábort. Mi az, ami ennyire meghatározóan más az ő színházában?

– Nem szeretek erről beszélni, mert nem tudom igazán megmagyarázni. De az biztos, hogy olyan varázsa van, amivel messzire el tudja vinni a színészeit. Egészen különleges gondolkodásmódot tud átadni, ha képesek vagyunk azt felfogni, átvenni. Ritkaság ez a színházi emberknél. Vannak még hasonlóak, de én őt ismertem. Persze sikerült más kiválóságokkal is találkozni – Zsámbéki Gáborral, Ascher Tamással, Valló Péterrel, Gothár Péterrel, Alföldi Róberttel, Zsótér Sándorral...

Tizennégy évig dolgozott vidéki városokban, ahol más a színház: mert csak egy van belőle, ott mindent kell játszani. Szerette?

– Nagyon szerettem! Különösen, hogy fiatalok voltunk, tele energiával, kíváncsisággal, lendülettel, olyanok voltunk, mint a cirkuszi lovak – senkit meg ne bántsak a hasonlaltal. Többek között Juhász Jácinttal, Balázs Péterrel, Osztovics Cecíliával szerződünk a főiskoláról Veszprémbe. Játsoztam Schwajda György legelső darabjában, a *Bohócban*, Horváth Jenő rendezésében. Szerettem a zenés darabokat, például *A kaktusz virágát* is. Meghallottuk a zenét, és máris röpködtünk... Ám a legszebb az, hogy együtt voltunk.

Most pedig húsz éve együtt van a Radnóti Színház tagjaival. Mi tartotta itt, a társulat?

– Igen, nekem nagyon fontos a társulat, szeretek tartozni valahová, valakikhez. Valóban megismerni a kollégákat, együtt megbeszélni a darabot, gondolkodni, miről is akarunk szólni az egész előadással. Soha nem mertem volna kiszakadni, nem akartam volna úgy dolgozni, hogy ide szaladok, oda szaladok, magam egyeztetek... Az nem nekem való színházi lét.

A Nemzet Színésze címet 2000-ben alapították Schwajda György, a Nemzeti akkori igazgatójának a kezdeményezésére. A címet mindig tizenketten viselhetik. Jelenleg ALMÁSI ÉVA, ANDORAI PÉTER, BODROGI GYULA, CSERHALMI GYÖRGY, CSOMÓS MARI, HAUMANN PÉTER, KIRÁLY LEVENTE, MÁTHÉ ERZSI, MOLNÁR PIROSKA, SZACSVAY LÁSZLÓ, TORDY GÉZA és TÖRŐCSIK MARI a cím birtokosa.

Ha a cím egy viselője elhalálozik, a megüresedett helyre a cím többi birtokosa egyhangú szavazással tehet javaslatot. Így választották az elhunyt Berek Kati helyére helyére Csomós Marit idén márciusban.

A Nemzet Színésze volt korábban: AGÁRDY GÁBOR, AVAR ISTVÁN, BEREK KATI, BESSENYEI FERENC, BITSKEY TIBOR, DARVAS IVÁN, GARAS DEZSŐ, GERA ZOLTÁN, KÁLLAI FERENC, KOMLÓS JUCI, KÓTI ÁRPÁD, LUKÁCS MARGIT, PSOTA IRÉN, RAKSÁNYI GELLÉRT, SINKOVITS IMRE, SZABÓ GYULA, SZTANKAY ISTVÁN, ZENTHE FERENC.

Csomós Mari

Kossuth- és Jászai-díjas Érdemes művész,
a Nemzet Színésze

A Sárospatak melletti Vajdácskán születet 1943-ban. 1965-ben végezte el a Színművészeti Főiskolát, majd Veszprémbe szerződött, 1968-tól a kecskeméti Katona József Színházban játszott, 1971-től a szolnoki Szigligeti Színház tagja volt. 1978-tól a Nemzeti Színházban dolgozott, 1983-ban a Katona József Színház egyik alapítója lett. 1994-től az Új Színház következett, 1997 óta a Radnóti Színház társulatában dolgozik.

Legfontosabb szerepei: a *Szent Johanna* (G. B. Shaw), a *Yerma* (Lorca), a *makrancos hölgy* (Shakespeare) címszerepe a Szigligeti Színházból; a budapesti Katona József Színházban a *Boldogtalanok* (Füst Milán) és a *Menekülés* (Bulgakov), az Új Színházban az *Ivanov* (Csehov), a *Vérnász* (Lorca), a *Patika* (Szép Ernő) darabjaiban nyújtott alakításai, és Vörösmarty Csongor és Tündéje, amelyben Mirigyet játszott. A Radnótiból többek között a *Nem félünk a farkastól* (Albee), a *kripli* (McDonagh) a *Tóték* (Örkény) voltak legemlékezetesebb előadásai. Több tucatnyi filmje közül a legjelentősebbek: *Makra* (1972), *141 perc a Befejezetlen mondatból* (1974), *Jadviga párnája* (2000), *Sorstalanság* (2005).

Többször elnyerte a Színikritikusok Díját, örökös tag a Halhatatlanok Társulatában, 2014-ben Prima Primissima, 2016-ban Hazám Díjjal ismerték el, szülőfalujának díszpolgára.

Így is sokat játszik, a Radnóti három darabja mellett az Örkény Színházban és a Rózsavölgyi Szalonban is láthatjuk.

– Nem játszom sokat, inkább nehezeket. De ha beérek a színházba, a társaktól jó kedvem lesz, felveszem a jelmezt, és ott vagyok, ahol lennem kell. Remekül bemászom az asztal alá, vagy épp ülök két órát mozdulatlanul, ha arra van szükség – mert ha sikerül, és sikerülnie kell, akkor a darab végén jut néhány perc boldogság.

A kritikákban éppúgy, mint az elismerések indoklásában a „mély belső átéléssel, nagy lélektani hitelességgel megformált színészi alakításait” emelik ki.

– Mit is kellene erre mondanom? Ez a dolgom, a foglalkozásom. Meg kell teremtenem azt a belső világot, harmóniát, vagy épp nem-harmóniát, amit a darab kíván. Hiszen nem a saját életemet mesélem, bár egy idő után mindegyik szerep személyessé válik. Ha egy író megírt egy szerepet, annak biztosan oka, feladata van a darabban. Ezért számomra nincs kis szerep. Egy színész az színész. Az én dolgom az, hogy a szavammal, a testemmel és egész idegrendszeremmel megpróbáljam megértetni a nézőtérrel üléssel, amit szeretnénk elmondani. Hiszen ezért csináljuk az egészet: a közönségért.

CSÖRNÖK MARIANN

Csomós Mariról írták

„Csomós Mari – hogy csak ezekről szóljak – főszerepet kapott Kertész Ákos Makra című művéből készült filmben, és most játszotta el Shaw *Szent Johanna*-jának főszerepét Szolnokon. Címszerep ez, a legnagyobb női szerepek egyike. Kapni is megtiszteltetés, eljátszani, jól, nagyszerűen, kitűnően: dicsőség. És Csomós Mari így játssza Johannát.”

G. B. Shaw: *Szent Johanna* (Szigligeti Színház, Szolnok, 1973)

„Csomós Mari nemcsak angyali tisztaságú Eszter, aki megbabonáz mindenkit, gyötrődő asszony is, aki nem tudja nem szeretni drága Józsefét; a nem szeretem, mégis szeretem dala a reveláció erejével hat, igazi dráma dalba sűrítve. És ugyanakkor Esztere szomorú jelkép is: talaj nélkül, gyökértelenül a legszebb embervirág is pusztulásra van ítélve.”

Képzelt riport egy amerikai pop-fesztiválról (Szigligeti Színház, Szolnok, 1975)

„...színészi tehetsége az elmúlt évtized alatt magas színvonalú irodalmi és színházi materiákon érlelődött nemessé, művészete mindig bizonyos erkölcsi tartást jelentett, mert szerepeiben súlyosabb mondandókat hordozott, mert az ember fontosabb, társadalmibb konfliktusait, valódibb arcát mutatta fel. Színészi intelligenciája, pompás humora, iróniája megmenti az előadást az érzékenység veszélyétől.”

A cármó (Petőfi Színház, Veszprém, 1981)

„...játékának intenzitása, néma színpadi pillanataiban is kirajzolódó gondolatai, pontosan követhető érzelmi hullámvázai olyan áhítatosan feszült csendet teremtenek, hogy az ember a szomszédja felgyorsuló lélegzetvételét is hallja. Csomós Mari drámai kifejezőerejéről nem most győződünk meg először, de eszközeinek puritánsága, letisztultsága talán még sosem ragyogott olyan erővel, mint itt.”

Magasfeszültség (Reflektor Színpad, 1983)

„... szenvedély és szenvedés, ezt a két, egy töről fakadó szót találtam már annak idején, húsz egy-néhány évvel ezelőtt is a legalkalmasabbnak Csomós Mari színészetének leírására, a női attribútum kulcsszavaiként alkalmaztam alakításaira...”

Mesterkurzus: 25 színész 25 mondat (2003)

„Ahogy Csomós Mari Paula korát leplezve belibeg, ahogy mosolyával, fél-fejfordulatával egyszerre kétfelé, nekünk és partnerének metakommunikál, ahogy kiskosztümjét viseli, táskáját meglóbálja (...) az kész színészi tanulmány.”

Macskajáték (Örkény Színház, 2009)

„Az asszonyok karvezetője Csomós Mari játékában eleinte megnyugtató anyadajka, bölcsés időződött nő, majd egyre gyakrabban bők félre néhány ironikus szurkát. Mindkét hangfekvésben – és a felőle induló szavakban csakúgy, mint a felé irányuló mozgások számára – az övé az egyik legerősebb színpadi jelenlét.”

Oresztész (Radnóti Színház, 2014)

(Az idézetek szerzői: -i –s, Valkó Mihály, Cserje Zsuzsa, Nádra Valéria, Koltai Tamás, Nánay István, Török Ákos)

NEMZETI SZÍNHÁZ

12. MŰSOR

1957. május 4-től május 28-ig

Napok	Háza- díja	Elő- adások száma	Nemzeti Színház Az előadások 7 órákor kezdődnek	Háza- díj elő- adás- a művek	Rendezés Felügyelet	Bérlet	Elő- adások száma	Katona József Színház Az előadások 7 órákor kezdődnek	Háza- díj elő- adás- a művek	Rendezés Felügyelet
Szombat	4	91	Bánk bán	251 528	Major T. Vadász I.		157	Pygmalion	318	Gellért E. Demján L.
Vasárnap	5	92	Az ember tragédiája Kezdetek 6 1/2 órákor	66 782	Gellért E. Major T. Marion E. Pethes Gy.	Pályas	158	Warrenné mestersége	14 213	Major T. Turján Gy.
Hétfő	6	93	Vérnász	7	Marton E. Rátai D.	Csokonai	159	Jó embert keresünk Kezdetek 6 1/2 órákor	13	Gellért E. Demján L.
Kedd	7	94	Othello Kezdetek 6 1/2 órákor	129 237	Nádasy K. Sprek Gy.	Abonyi	160	Jó embert keresünk Kezdetek 6 1/2 órákor	14	Gellért E. Nyilassy I.
Szerda	8	95	Phaedra	15	Major T. Pethes Gy.		161	Viharos alkonyat	145	Gellért E. Rátai D.
Csütörtök	9	96	Vérnász	8	Marton E. Vadász I.		162	Galilei Kezdetek 6 1/2 órákor	44	Gellért E. Turján Gy.
Péntek	10	97	Phaedra	16	Major T. Sprek Gy.	Rátai	163	Jó embert keresünk Kezdetek 6 1/2 órákor	15	Gellért E. Demján L.
Szombat	11	98	Vérnász	9	Marton E. Turján Gy.	Bartos	164	Jó embert keresünk Kezdetek 6 1/2 órákor	16	Gellért E. Nyilassy I.
Vasárnap	12	99	Az ember tragédiája Kezdetek de. 10 órákor	67 783	Gellért E. Major T. Marion E. Rátai D.					
		100	Bánk bán	252 527	Major T. Vadász I.	Lendvai	165	Warrenné mestersége	15 214	Major T. Sprek Gy.
Hétfő	13	101	III. Richárd Kezdetek 6 1/2 órákor	78 189	Nádasy K. Rátai D.		166	Pygmalion	319	Gellért E. Nyilassy I.
Kedd	14	102	Vérnász	10	Marton E. Turján Gy.	Mezőváros	167	Jó embert keresünk Kezdetek 6 1/2 órákor	17	Gellért E. Nyilassy I.
Szerda	15	103	Az ember tragédiája Kezdetek 6 1/2 órákor	68 784	Gellért E. Major T. Marion E. Demján L.		168	Pygmalion	320	Gellért E. Sprek Gy.
Csütörtök	16	104	Phaedra	17	Major T. Pethes Gy.	Ódri	169	Jó embert keresünk Kezdetek 6 1/2 órákor	18	Gellért E. Rátai D.
Péntek	17	105	Az ember tragédiája Kezdetek 6 1/2 órákor	69 785	Gellért E. Major T. Marion E. Vadász I.		170	Warrenné mestersége	16 215	Major T. Demján L.
Szombat	18	106	Othello Kezdetek 6 1/2 órákor	121 238	Nádasy K. Rátai D.	Csokonai	171	Jó embert keresünk Kezdetek 6 1/2 órákor	19	Gellért E. Nyilassy I.
Vasárnap	19	107	Vérnász	11	Marton E. Turján Gy.		172	Warrenné mestersége	17 216	Major T. Pethes Gy.
Hétfő	20	108	Vérnász	12	Marton E. Sprek Gy.		173	Galilei Kezdetek 6 1/2 órákor	45	Gellért E. Vadász I.
Kedd	21	109	Phaedra	18	Major T. Rátai D.		174	Jó embert keresünk Kezdetek 6 1/2 órákor	20	Gellért E. Nyilassy I.
Szerda	22	110	Vérnász	13	Marton E. Vadász I.		175	Galilei Kezdetek 6 1/2 órákor	46	Gellért E. Sprek Gy.
Csütörtök	23	111	Az ember tragédiája Kezdetek 6 1/2 órákor	70 786	Gellért E. Major T. Marion E. Rátai D.		176	Pygmalion	321	Gellért E. Turján Gy.
Péntek	24	112	Tisztújítás Bemutató előadás	1	Várkonyi Z. Demján L.		177	Pygmalion	322	Gellért E. Pethes Gy.
Szombat	25	113	Vérnász	14	Marton E. Turján Gy.	Bajcs	178	Jó embert keresünk Kezdetek 6 1/2 órákor	21	Gellért E. Nyilassy I.
Vasárnap	26	114	Tisztújítás	2	Várkonyi Z. Demján L.		179	Galilei Kezdetek 6 1/2 órákor	47	Gellért E. Vadász I.
Hétfő	27	115	III. Richárd Kezdetek 6 1/2 órákor	71 190	Nádasy K. Rátai D.		180	Pygmalion	323	Gellért E. Sprek Gy.
Kedd	28	116	Tisztújítás	3	Várkonyi Z. Pethes Gy.		181	Galilei Kezdetek 6 1/2 órákor	48	Gellért E. Rátai D.

latott: 1957. május 3-án

MAJOR TAMÁS
igazgató

ÜGYELETES SZÍNHÁZI ORVOSOK:

NEMZETI SZÍNHÁZ

Katona József Színház

Május 5—május 11-ig

dr. Halász István (330-324)

dr. Komáromy Béla

Május 12—május 18-ig

dr. Deutsch Aladár (121-499)

dr. Halász István

Május 19—május 25-ig

dr. Komáromy Béla (131-941)

dr. Deutsch Aladár

Betegség esetén a titkári irodában történő egyidejű telefonbejelentés mellett a t. tagok közvetlenül
szíveskedjenek az ügyeleti színházi orvost vizsgálatra kihívni

Csak színházi orvos által adott bizonyítvány érvényes

A betegséget azonnal jelentsük az SzTK körzeti orvosnak!

HATVAN ÉVE TÖRTÉNT...

» 1957. május 3.

Győrben letartóztatták Földes Gábor színészt, rendezőt. Földes részt vett 1956. október 26-án a Győri Nemzeti Tanács megalapításában, majd másnap azt a megbízatást kapta, hogy Mosonmagyaróváron vegye elejét a további vérontásnak. A laktanyában azonban nem tudta megfékezni a tömeget, s a feldühödött emberek megöltek három katonát. Bár október 28-án lemondott tisztségéről, november 4-e után cikkeket írt a *Hazánk* című illegális újságba, és kulturális rendezvényeken is megpróbálta ébren tartani a forradalom szellemét. Gyorsított eljárás után 1957. június 10-én a népidemokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalom vezetéséért és három rendbeli gyilkosságra való uszításért halálra ítélték. Az ítéletet 1958. január 15-én végrehajtották.

» május 17.

A Madách Színház Kamaraszínházában Timár Józseffel a címszerepben előadták Németh László 1946-ban írt *Széchenyi* című drámáját. Az érdeklődést fokozta, hogy a forradalmi munkás-paraszt kormány március 15-én Timárt és Németh Lászlót is Kossuth-díjjal jutalmazta. A hatalomhoz dörgölőző kortársak úgy vélték, hogy a művet az ellenforradalmi ideológia céljaira lehet felhasználni; a Bach-korszakot emlegető kádenciák tapsra gerjesztették a közönség egy részét. Az Élet és Irodalomban Bölöni György kíméletlenül ostromozta Némethet, aki nem tud szabadulni „bizonyos idejétmúlt nacionalista problematika szellemi kényszerzubonyától”. Az előadást tizenkét előadás után betiltották.

» május 17.

Megjelent a Film Színház Muzsika első száma. A főszerkesztő Fejér István beköszöntőjében úgy vélte, hogy hetente negyedmillió olvasó fogja kézbe venni, forgatni, böngészni a lapot, mely harcolni fog „azok ellen, akik útját állják annak, hogy a művészek a szocializmus szellemében szabadon fejlődhessenek, és a nép érdekeit szolgálják.”

» május 21.

Letartóztatták Szakáts Miklós színművészt, a Magyar Néphadsereg Színházának tagját, és Kistarcsára internálták. A színész három hónappal később váratlanul kiszabadult. Első feljegyzését a Belügyminisztérium II/5-c alosztályának (az ideológiai, kulturális és tudományos területen lévő reakció elleni elhárítás) 1957. szeptember 6-án írta „Cyranó” fedőnévvel.

» május 24.

Nagy Ignác *Tisztítítás* című darabját Várkonyi Zoltán rendezésében mutatta be a Nemzeti Színház társulata. A főszerepeket Major Tamás, Lukács Margit, Csernus Mariann, Sinkovits Imre, Kállai Ferenc, Tompa Sándor, Bihari József, Suka Sándor és Szemethy Endre játszotta. A díszletet Varga Máttyás tervezte, a kísérőzenét Farkas Ferenc szerezte.

» május 26.

A Népszabadság arról tudósított, hogy a Magvető Könyvkiadó megjelentette a Nemzeti Színház egykori rendezőjének, Csathó Kálmánnak *Ilyeneknek láttam őket* című kötetét. Csakhamar recenziót is közöltek róla: „A feljegyzések gazdag anyaga régi mulasztásra is fényt vet: a sorainkból távozott íróinkat, művészeinket, amíg köztünk jártak, elfeledtük megkérdezni pályafutásuk bő emlék-szüretje felől.” (Népszabadság, 1957. július 20.)

» május 30.

Letartóztatták Darvas Ivánt. A Madách Színház tagját előadás után hurcolták el lakásáról. Hat nappal korábban a Népszabadságban Hajnal László a frissen bemutatott *Bakaruhában* című film ürügyén durva támadást intézett Darvas ellen; az újságíró megdöbbenőnek tartotta, hogy „miután városszerte ismertté vált bátyja fegyveres megszőkötésében, a színészsztárok szításában betöltött szerepe” mégis „ízléstelenül reklámozzák”.

Amiről a színházműsor mesél

A Nemzeti Színház műsora 1957 tavaszára igencsak átalakult. A szovjet szerzők művei teljesen hiányoznak, csupán egyetlen estén, május 8-án, a győzelem napján játszották Leonyid Rahmanov *Viharos alkonyat* című művét a Katona József Színházban (a Nemzeti kamaraszínházában). A mű felújításakor, 1957. április 4-én a Népszabadság így lelkesedett: „Az ellenforradalmi események óta ez az első eset, amikor fővárosi színház szovjet művet tűzött műsorára.”

De hiányoznak a politizáló kortárs magyar drámák is – helyettük két klasszikus mű szerepelt, *Az ember tragédiája* és a *Bánk bán*. A bizonytalan hatalmi helyzetben úgy látszik, az tűnt a legjobb megoldásnak, hogy a Nemzetiben klasszikusokat (Shakespeare, Racine, Nagy Ignác) adnak és a „haladó szerzők” (García Lorca, George Bernard Shaw, Bertolt Brecht) műveit részesítik előnyben. Kivétel Németh László *Galileije*, mely a forradalom hangulatát idézte, éppen ezért nem volt tanácsos levenni a műsorról.

Kivételes, hogy egy színház egyetlen napon két olyan nagy művet tűzött műsorára, mint *Az ember tragédiája* (amiben közel száz szerep van) és a *Bánk bán* (amiben „csak” tizenöt). Május 12-én ez történt. Hogyan volt ez lehetséges? Úgy, hogy sok nagyszerű színész volt a társulatban mindkét darab nagy szerepeire, és több szerep le volt kettőzve. '57-re nehezítette a helyzetet, hogy az eredeti szereposztásokból például Szörényi Éva (a *Tragédia* Évája és a *Bánk bán* Melindája), valamint Rajczy (Ádám és Bánk alakítója) már elhagyták az országot. '57 májusában Bánk bán Bessenyei Ferenc, Melinda Csernus Mariann volt, Ádámot Básti Lajos, Évát Lukács Margit játszhatta ugyanazon a napon.

Érdekes információt közöl a nézőkkel a műsor „Hányadik előadása a műnek” elnevezésű oszlopa, amiből egyaránt megtudhatjuk az éppen műsoron lévő rendezés, valamint az addigi összes nemzetis előadás számát. *Az ember tragédiája* melletti számok – például a május 5-ei 66/783 – azt jelentik, hogy az 1955-ös bemutatónak ez a 66.; de Madách művének az 1883-as ősbemutató óta immár a 783. előadása.

Még mindig a forradalom Kossuth címre látható a plakát tetején – de már nem sokáig.

Tőkés Anna és Sinkovits Imre a Phaedraban

„FELADATUNK MOST A MUNKA”

A Nemzeti Színház bemutatói 1957 tavaszán

Miként politizálhat egy direktor a színházműsor összeállításával? Miként mutatja a forradalom után alig fél év elteltével a változásokat, hogy milyen új bemutatókat tűz ki a Nemzeti? Profilváltás a tomboló terror idején?

A Nemzeti Színház az 1956-os forradalomban komoly válságba került, melyet tetézett, hogy a harcokban épülete olyan súlyos károkat szenvedett, hogy csak hónapokig tartó munkával sikerült helyreállítani.

A légkör „normalizálása”

Az igazgatóválságot úgy oldották meg, hogy a színház társulata 1956. december 1-jén demokratikus titkos szavazással tizennégy tagú intézőbizottságot választott, s ez a testület december 5-én Major Tamást kérte fel a színház ügyeinek ideiglenes továbbvitelére. (Emlékeztetőül: 1956. október 30-án a társulat leváltotta Majort az igazgatói székéből, aki minden befolyását latba vetve tért vissza.) A testületnek Gellért Endre, Marton Endre, Major Tamás rendező; Bessenyei Ferenc, Ungvári László, Somló István, Sinkovits Imre, Raksányi Gellért színművész; Illés Endre, Illyés Gyula, Karinthy Ferenc, Tamási Áron író; Hubay Miklós és Benedek András dramaturg volt a tagja.

A Nemzeti Színház igazgatója 1957. február 8-án társulati ülést tartott, melynek mottója a címben idézett kijelentés volt: „Feladatunk most a munka”. Ez a jól csengő mondat számos jelentésréteggel bírt. Felhívta a színház tagjainak a figyelmét arra, hogy a forradalom elbukott, nincs értelme a további ellenállásnak, sztrájknak. De az igazgatónak azt a szándékát is megerősítette, hogy az ítélkezés, a szembenállás helyett dolgozni kell. Még azokra a művészekre is számított, akik 1956 októberében ellene fordultak. A retorziók csak jóval később kezdődtek. Talán hozzájárult ehhez Szakáts Miklós feljelentéssel felérő bizalmas feljegyzése. Szakáts 1957. szeptember 6-án a Nemzeti Színházról (amelynek korábban maga is tagja volt) ezt „adta” Nagy Antal „rny. hdgy.”-nak: „Az ellenforradalom alatt atomjaira hullott. Tagjai sokszorosan kompromittálták magukat, és durván megsértették egymást. A társulat szelleme eddig sem volt valami kitűnő, most azonban, hogy annyi sérülés áll fent, és az igazgató: Major Tamás olyan túlzott lojalitással kezeli a hibás tagok ügyeit, úgy vélem nem alakulhat ki egészséges szellem.” Utasíthatták Majort, hogy aki nem gyakorol önkritikát, azt meg kell büntetni. Mészáros Ágít évekig mellőzték, Sinkovits Imrét pedig 1958-ban a József Attila Színházba száműzték (majd csak 1963-ban tért vissza Nemzetibe).

A februári társulati ülésen Major még úgy beszélt, mintha minden fontos döntést az intézőbizottsággal összhangban hozott volna. A csonka évad új műsortervét is a testület író tagjaival egyetértésben hirdette meg.

Kilátás a Nemzeti Színház ablakából 1957. március 8-án a Körút és a Rákóczi út sarkára – ami öt hónappal korábban még romos volt

Önálló profil

Major önkritikusan a legfontosabb feladatnak a színház nivójának emelését nevezte, s ennek szellemében állították össze a műsort. A nivó emeléséhez a megújított műsorpolitika mellett nagyszerű egyéni színészi teljesítményekre is szükség volt. Az igazgató azt gondolta, ha önálló profilt alakítanak ki, akkor kiemelkedhetnek a korszak többi együttese közül.

Az 1956 nyarán ígért premierek nagy részét rövidebb-hosszabb időre elhalasztották. Kétségtelenül politikai megfontolások játszottak szerepet abban, hogy sem a szovjet Majakovszkij *Gőzfürdője*, sem az amerikai Arthur Miller *A salemi boszorkányok* című műve nem került ekkor színpadra (ez utóbbi olvasópróbája éppen 1956. október 23-án volt, végül csak 1961-ben mutatták be). Nem lett volna szerencsés a két egymással szemben álló nagyhatalmat éppen a budapesti

Igaz, Major azt sem
mondta el, hogy Brecht
mellőzésének eddig
az volt a legfőbb oka,
hogy a német író
műveivel – különösen
formai kísérletezéseivel
– szemben a szovjet
kommunista párt
politikai és ideológiai
kifogásokat támasztott.

Nemzeti Színház műsorán összebékíteni. Arról nem is beszélve, hogy a két művész megítélése hazájában is – finoman szólva – ellentmondásos volt.

A Nemzeti Színház, megszabadulva a kötelező politikai propagandafeladatokról, a 17. századi francia Jean Racine *Phaedra* című tragédiájával (bemutató: 1957. március 30.) és García Lorca *Véres menyegző* – *Vérmenyegző*, végül *Vérnász* – címre keresztelt drámájával (bemutató: 1957. április 19.) a világirodalom remekműveire irányíthatta a közönség figyelmét. Ennek a két műnek a kiválasztása azt sugallta, hogy 1957-ben új korszak kezdődik – ismét csak a bemutatott művek színvonala számít, nem pedig az, hogy milyen belpolitikai üzenetet hordoznak. Ugyanakkor Major elismerte, hogy a *Phaedra* színrevitelével a címszerepet alakító Tőkés Annának is igazságot szolgáltattak. Mivel a klasszikus tragédiák az 1945-ös fordulat után lekerültek a jatekrendről, a nagyszerű jellemábrázoló tehetségű, kiváló orgánumú színész nő alig kapott szerepet. A színház vezetése ezzel a gesztussal azt is kifejezte, hogy vállalja a két világháború közötti Nemzeti klasszikus örökséget, a romantikus színjátszástól továbbvitelét.

De miért esett a választás Federico García Lorca színjátékára? A szerző jelképes alakja a spanyol polgárháborúnak, 1936-ban a francóista milícia katonái gyilkolták meg. De a mű témája és a fordító személye is felkeltette az érdeklődést: „Nézetünk szerint Illyés Gyulát mély, benső rokonság vonja a spanyol író művéhez, hiszen a *Vérnász* – Vörösmarty egyik drámájától kölcsönzött romantikus címével és – örök emberi mondanivalójával, Ozorán is megtörténhetett” – írta Katona Jenő a Nagyvilág 1957. áprilisi számában (utalva Illyés drámájának a címére: Az ozorai példa). Illés Sándor a Nők Lapjában arra hívta fel a figyelmet, hogy „ezzel a bemutatóval a Nemzeti Színház utat tör a modern, realista alapokon, de sokszínű, formájában, kifejezésében bátrabb, szabadabb színház felé”. (1957. március 14.)

Az első Brecht

Major Tamás ügyelt arra, hogy a társulati ülésen színházi, s ne politikai programot adjon. Amikor bejelentette, hogy a színház Bertolt Brecht művet tűz műsorára (az elsőt a Nemzeti történetében), szót sem ejtett arról, hogy az író szoros szálak fűzték a német kommunista párthoz. Igaz, azt sem mondta el, hogy Brecht mellőzésének eddig az volt a legfőbb oka, hogy a német író műveivel – különösen formai kísérletezéseivel – szemben a szovjet kommunista párt politikai és ideológiai kifogásokat támasztott. Ehelyett így foglalta össze, miért fontos *Aszecsuaíni jó ember* színrevitele: „a [...] darab egy haladó európai szerző darabja, amelyet eddig helytelenül nem mutattunk be. Ez a szerző egy új stílust hozott. Izgalmas, nagy feladat ennek a darabnak az eljátszása.”

Brecht drámáját – végül *Jó embert keresünk* címmel – 1957. április 6-án mutatta be a Katona József Színház (a Nemzeti kamaraszínháza). A Népszabadságban Kemény György egyértelművé tette, hogy miért éppen Brechtet játsszik a Nemzeti társulata: „Forradalmi mondanivalója érdekében a színpadot nemcsak szórakozási lehetőségnek, hanem mindenekelőtt szószéknek, agitációs eszköznek tekinti, és ezért véleménye, igazsága kifejtésének alárendel minden drámai kötöttséget, konvenciót.”

Az előadást Gellért Endre állította színpadra, de munkája nem vitt előre az igazi Brecht megismertetésében. „Valljuk be, a rendezés is segített abban, hogy a felületes néző elmerüljön az egzotikusan ható mese világában, s egy jellegzetesen kínainak vélt történet megismerésén kívül mást ne hozzon magával az előadás után” – olvasni Cseh Márta írásában. (Helikon, 1959. február)

Major Tamás még két bemutatót ígért 1957. februárban: Marcel Aymé *Clémentine* című drámáját és Karinthy Ferenc *Szellemidézés* című művét. Karinthy azonban nem készült el a darabbal, így az évad

Nagy Ignác *Tisztújítás*
című vígjátékát
Várkonyi Zoltán
rendezésében láthatta
a közönség. Nagy Ignác
politizáló művét 1843-
ban adta elő a Nemzeti
Színház. Sikerének
az volt a titka, hogy
a nézők ráismertek a
korszak politikusaira

Jelenet a *Tisztújítás*ból...

legvégén, 1957. május 24-én Nagy Ignác *Tisztújítás* című vígjátékát Várkonyi Zoltán rendezésében láthatta a közönség. Nagy Ignác politizáló művét 1843-ban adta elő a Nemzeti Színház. Sikerének az volt a titka, hogy a nézők ráismertek a korszak politikusaira, a „rohanva haladók” és a „meggondolt haladók” pártjának összecsapására.

Feledtetni a terrort?

De miért lehetett ez időszerű 1957 elején? A darabválasztást szinte valamennyi kritikus másként értékelte. A legpolitikusabb magyarázattal Békés István állt elő, emlékeztetve arra, hogy néhány hónappal korábban a haladás és a maradiság erői mérték össze erejüket. A publicista nem írta le nyíltan, de azt a hazugságot sulykolta, hogy az „ellenforradalom” győzelme esetén a fasiszta, reakciós csőcselék uralmától kellett volna tartani. Békés István ezért tartotta „állandó és fontos” feladatnak, hogy minden eszközzel – például színházi bemutatók segítségével – felszámolják a „múlt hamis illúzióit”, hogy az emberek tisztábban lássák a jelent. (Ország Világ, 1957. június 4.)

Bár Várkonyi, a rendező és Major, az egyik főszereplő otthonosan mozgott a harsányan politizáló előadások világában, mégsem erről lehetett szó. Valószínű, hogy a Nemzeti egy fergeteges vígjátékkal próbálta meg feledtetni a tomboló terrort, s az már tényleg csak ráadás volt, hogy az 1956-os szerepe miatt nem túl népszerű direktor „bizarrr groteskséggel, telivér humorral” ismét kedvére komédiázhatott egy rászabott szerepben.

GAJDÓ TAMÁS

... és az igazgató (Major Tamás) önfeledt komédiázása

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

KIS ORSZÁG, DE NAGYKÖVET:
MÉRT' NE ÉRHETNÉNK EL
ÖNNÉL NAGY SIKEREKET?

ElsőSorban

BÉRLETVÁLTÁS ÚJ BÉRLETESEINK RÉSZÉRE

2017. JÚNIUS 30-IG

OPERA ÉRTÉKESÍTÉSI CENTRUM

2017
I8

HANGYA RITA
balletművész

OLÁH ZOLTÁN
balletművész

www.opera.hu
www.facebook.com/Operahaz

Már első komoly vállalkozása, a Budai Népszínház is a Nemzeti Színházzal rivalizált. Mivel Molnár György kezét nem kötötték politikai béklyók, az 1861-ben a Lánchíd budai hídfőjénél álló intézmény homlokzatára felírathatta a nevezetes jelszót: „Hazafiság a nemzetiségnek”.

A MODERN RENDEZŐK ELŐFUTÁRA

Molnár György, aki ismerte korának legfejlettebb színházi kultúráját

A 19. század egyik legjelentősebb színházi alakjáról, Molnár Györgyről az első elismerő sorokat 1927-ben a Színészek Lapjában Galamb Sándor irodalomtörténész írta. Galamb, aki 1933–1934-ben a Nemzeti Színházban dramaturgként és rendezőként dolgozott, kiemelte, hogy Molnár „az első, aki megsejti az együttes játék fontosságát. Rendezői működése a magyar színház történetében nagy jelentőségű. Azzal, hogy a rendezői munkának nagy fontosságát felismeri, iskolát csinált, s az utána következő rendezőknek nyomát egyengette.”

A rendezői feladatkör Molnár előtt is létezett, általában vezető színészek töltötték be, akik szerepeltek is az előadásban. Felügyelték a játék menetét, megszabták, ki milyen jelmezben lépjen színpadra, hogyan ejtsék a színészek az idegen neveket, húztak is a szövegből. De egyikük sem gondolta úgy, hogy a színházban ez volna a legfontosabb feladatkör. Molnár ösztönösen ráérezett, hogy a rendező szerepének hangsúlyozásával a produkció sokkal színvonalasabb lehet. Az is igaz, hogy a rendezői munkát elsősorban a színpadi effektusok összehangzó és hatásos megszervezésében látta. Ez a törekvése a színészközpon-tú színházi világban nagy feltűnést keltett.

Molnár megítélését hosszú ideig meghatározta, hogy kortársai összeférhetetlennek tartották, s nem nagyon szerették. Paulay Ede, a Nemzeti Színház igazgatója és Rákosi Jenő, a Népszínház direktora vetélytársat láttak az ambiciózus színházcsinálóban. Nem véletlenül, hiszen Molnár egész életét a versengés hatotta át. Már első komoly vállalkozása, a Budai Népszínház is a Nemzeti Színházzal rivalizált. Mivel Molnár György kezét nem kötötték politikai béklyók, az 1861-ben a Lánchíd budai hídfőjénél álló intézmény homlokzatára felírathatta a nevezetes jelszót: „Hazafiság a nemzetiségnek”. Molnár nemcsak ezzel a mondattal dacolt a fennálló renddel, a színház műsorának összeállításával is igyekezett az 1848-as függetlenségi eszmét szolgálni. A cenzúra azonban éberrel működött, bár 1862. január 27-én „nagy megütközéssel tapasztalja az ügyeletes rendőri közeg a *Bánk bán* előadásnál, hogy a színészek a szövegnek több tilos helyét is előadják, s Gertrud meggyilkolása is nyílt színen megy végbe, nem úgy, mint a Nemzeti Színházban, ahol az előadás egy Pesten cenzúrázott példány szerint folyik, ahol ezt a borzasztó cselekményt a színpalak mögé helyezik” – írta a Budai Népszínházról szóló monográfiájában Pukánszky Kádár Jo-

Párisban ezer,
Budán 103. Bécsben 70, Berlinben 120 egymás-
 utáni előadást ért tüneményes nagy látványosság, a parisi
 Porte St. Martin színház előadása után, a népszínház színpadára szabadon
 scenírozta Molnár. A nagyszerű zárjelenet a párisnál fényesebb kiállítással.
 Molnár eszményítése után van rendezve. A nagyobb gépezet és a 2-ik felvonásbeli
 Bérlet vízesést készítette Nusz pesti műgépez. színel.
Népszínház Pénteken Márczius 27-én 104-szer, jelenben először: Budán.
 Szabadjegyek erténytelenek. A népszínházi igazgató bizottságny felügyelete alatt, Molnár művezetése mellett: Utalványok nem adatnak.

Az ördög pilulái.

Három felvonásban.

15 nagyobb és 9 kisebb képpel, 49 csodás tüneményvel, ezer darab új jelmezzel.

A gépezetek készítését Bauquer francia gépezet után, egészen újonnan eszközölte Pummer népszínházi diszmaster. A disz-
 leteket parisi minták után festette Bajor népszínházi festő, a Cassirozásokat, disztiményeket készítette Petrovsky festő.

Az új jelmezek Toth főruhatárnok és Kovács ruhatárnok vezetése és felügyelete alatt 60 szabó segéd által készültek.

A gyermek táncokat és balletot szervezte és betanította Perrei.

A 15 nagy képzel:

1. A hívős gyogytar, melyben egy ember pulkává változtatik.	6. A gyermek birodalma.	11. A patikárius szét szakadt hullája föl éled.
2. Hosszu orr, rövid éz.	7. 1.111 éves hajlalom.	12. Nyar, a bohóc gyermek sereg, vízesés.
3. Az ut mutató fa lő.	8. A felfordult korház.	13. A patikárius kette vagatlik.
4. A boszorkány harlang.	9. Borhely műhely, a hol egy ember fejet veszti.	14. Hogy lesz a ven — ifjává.
5. A gyogytárnok korezmává lett átváltozása és ellenkező-
képen.	10. A vasuti vonat legberőpülése, a patikárius darabokra sza-
kad, a vőlegény egy kőfalba tapad.	15. Ész, a bohóság birodalma.

S z e m e l y e k :

Albert, ifjú francia festő	Janni Mari.	Sica, boszorkány	Vincenz.	Korcsmáros	Kisly Julia
Magloire, inas	Kassai.	Agapio, barhely	V. Kordis.	Ria korcsmáros	Rand Irma.
Sutimez, spavol bíró	Tinár.	Marcelin, Seringszinos szolgája	Rozsi.	Elő	Kugler.
Seringzinos, zövegíró	Vasó.	Elő	Kassai.	Második	Jancsósky
Labylas, zövegíró	Vincenz.	Második	Kapovér.	Korcsmáros	Boér.
Labylasz, az alvások vére	Szengyörgy.	Elő	Gonda.	Elő	Kresznyi.
Labylasz, az alvások vére	Várhidi.	Második	Szekelybó.	Második	Duor.
Labylasz, az alvások vére	Korcsmáros	Elő	Toldi.	Harmadik	Hovasi.
Labylasz, az alvások vére	Duér Emma.	Második	Rozsi.	Fiatal korcsmáros	Duor Ném.
Labylasz, az alvások vére	Bányasi.	Harmadik	Mozsi.	Bécsnek királyja	Havasi V.
Labylasz, az alvások vére	Feketei.	Nagyos.	Bodrogi.	Vásárk.	

Férfiak, ruhátlanok, tranzió, kistestűk, amerek, boszorkányok, betegs, ördögek, strók, deák, lakalmas nép, vasuti gépezet, ördög, alvások, török.
 gyermek, zenészek, gyermekek, hajtások, hajtások.

Végül: Bachus ünnep az olympnál.

Hely árak:

Pály 7 ft. Pályoszék 1 ft. 80 kr. Körzék 1 ft. 40 kr. Zártzék 1 ft. 20 kr. Első földszint 70 kr. Második földszint 50 kr.
 Karzati zártzék 70 kr. Karzat 30 kr. Tannóje 50 darabig 35 kr.

Jegyeket előre váltathatni Pesten Szemk és Mayer kereskedőnél váczintezaban: Budán: a népszínház
 pénztárnál. — Ez alkalommal csak 5-ször adatik elő.

Nem. Bagó Márton

Hírverés anno, plakát és kritika: „Ha a múzsa nem használ – itt vannak az »ördögök« a népszínház szolgálatára. Az ördög pilulái pénteken este úgy megtöltö-
 a népszínház nézőterét, hogy hét órákor már lehetetlen volt bejutni. S így lesz ez bizonyosan több este egymás után. A világ szeret nevetni e leleményes
 bohóságokon, e változó képeken s e nagy díszű kiállításon. És lesznek megint, kik kárhoztatni fogják e vonzó »pilulákat«. Magunk is jobb szeretnénk, ha a magasabb
 művészet gyakorolna ily nagy vonzerőt, de hiába – a népszínház, ha meg akar élni, kénytelen ilyesmikhez fordulni.” (Fővárosi Lapok, 1868. március 29.)

lán. Csakhamar kiderült, hogy Molnár rendezőpéldányát Nagyvárad, Kassa és Pozsony engedélyező pecsétje ékesítette, ám a vidéki cenzo-
 rok, ki tudja miért, nem jártak el kellő alaposággal.

A *huszárok* című színjátékot viszont eleve betiltották, mert Balázs Frigyes és Almási Tihamér műve, – ahogyan Pukánszky írta –, „a rebellis hadseregnek ez az apoteozisa tele van gyalázó kirohanásokkal a császári sereg ellen, melyet gyávanak nevez, míg a honvédeket dicsőfénnyel övezi”. Molnár György egyik legnagyobb vállalkozására, a *Bem hadjárata az oroszok ellen és a honvédsereg* című harci játék előadására is csak a kiegészítés után kerülhetett sor. A nagyszabású, tökéletes rendezésű előadást 1868. augusztus 24-én mutatták be a Budai Színkörben. Kassai Vidor, aki Molnár György társulatában kezdte pályáját, emlékiratában ezt jegyezte fel a nevezetes eseményről: „Az előadásokra [Molnár György] összegyűjtötte mindazokat az életben levő negyvennyolcas honvédeket, akik csak vállalkoztak, s napidíj mellett szerepeltette őket.

Különösen huszárok voltak többen. Érdekes volt látni, hogy a színpadi 1848 is megvillogtatta szemeiket, s mily hősiességgel rohantak be a színpad tágas udvaráról a nyitott színpadra, melynek hátterét a Gel-
 lért-hegy képezte, a színpad elején pedig sodrony volt átvetve; de még így is majd-majd belerohantak a zenekarba. Szóval: ágyúztunk, ropog-
 tunk, puffogtunk, trombitáltunk, ordítottunk, egészen fölka-vartuk a Krisztinaváros csöndes svábjait, amikor bevettük Szé-
 bent.”

Beszédes, hogy Molnár sem a Nemzeti Színházban, sem a Népszínházban nem tudta hosszú ideig megvetni a lábát. Hogy miért? Ismerjük azt a jelentését, melyet 1873. július havában készített a Nemzeti díszlet- és ruhatáráról. Ebben nemcsak az eliskasztott ruhaanyagokra hívta fel a figyelmet, de arra is, hogy olyan világítószervezetekkel van tele a raktár, melyek használhatatlanok, tehát, aki azokat vette – Paulay Ede –, nem értett hozzá. Ő maga viszont otthon volt a színpadtech-
 nikában. A Budai Népszínházban 1863. december 10-én színre vitt, s

Molnár György

(Nagyvárad, 1830 –
Budapest, 1891)

Színész, rendező,
színházigazgató.

Pályáját 1846-ban színlapíróként kezdte, részt vett a szabadságharcban. 1850-től vidéken szerepelt. Első társulatát 1858-ban Pécsen alapította. Nevéhez fűződik 1861-ben a Budai Népszínház megnyitása. Ebben az épületben 1864-ig, majd 1867–1870 között játszott együttesével. Közben 1865–1866-ban Debrecenben művészeti vezető volt. A Budai Népszínház csődje után rövid ideig a Nemzeti Színház (1870–1875) és a Népszínház (1875) rendezője volt, majd vidéken – Kolozsvár, Szabadka, Kassa, Temesvár és Selmecbánya – működött.

Karikatúra az 1861-ben általa nyitott Budai Népszínházról.

„A színpadot csatatérhez hasonlítottam, melyen a harc az előadás; itt megfordított értelemben küzdenek a hősök mint a vérmezőkön, a szellem fegyverével kell lebilincselniök a közönség tömegeit, meggyőzni érzelmeit, megnyerni kedélyeit – lelkeiket elragadva fölemelni a műzsák régiójába, mint a Caesarok légiói láncra fűzve viszik s tiporják urok lábaihoz a legyőzötteket. Minden előadás egy-egy új meg új csata a közönség kegyéért, tetszéséért; megnyerni, kielégíteni e százféle temperamentumú, örök változatosságú nézői elemek káoszát.”

(Molnár György: A színpad és titkai. Budapest, 1876)

száznolcvan alkalommal előadott *Az ördög pilulái* című darabot Párizsban látta, s hogy a műhelytitkokat ellesse, díszítómunkásnak állt. A magyarországi bemutatóhoz Párizsban beszerezte a szükséges kellékeket, reflektorokat, sőt francia színpadi gépészt is szerződtetett, akivel a zsinórpaddal nélküli Budai Népszínházban képes volt megvalósítani a színjáték izgalmas trükkjeit.

Molnár a közönséget szenzációs élményekkel akarta elkápráztatni. Sokat költött a színpadi produkciókra, s az előadások hirdetését sem hanyagolta el: „tisztességes reklámot kell csapni [...], figyelmet, kíváncsiságot fölkeltetni, nem egyszerre ajtóstul rohanni neki, és mindent egy fogásra kitálalni – csak vékony adagokban, aztán mindig vastagabban, hogy ne csak a színházi közönség, de még az utolsó szegény és házából ki nem mozduló vénasszony is beszéljen róla”.

Három kötetben kiadott emlékiratában – *Világos előtt* (Szabadka, 1880); *Világostól Világosig* (Arad, 1881); *Világos után* (Arad, 1882) – nem-

csak életéről számolt be, hanem olyan színház történeti mozzanatokat is feljegyzett, melyeket máshonnan lehetetlen volna megtudni. Hangsúlyozni kell azt is, hogy a látványosságok mellett drámai művek szcenírozásában is jeleskedett. A Nemzeti Színházban különösen William Shakespeare *III. Richárd* (1873) és *Téli rege* (1874) című drámájának színrevitelével aratott sikert. Személyes tragédiája, hogy noha szenvedélyesen képviselte a népszínházi eszmét, az 1875-ben megnyitott pesti Népszínházból úgy érezte, egyetlen évad után távoznia kell.

Mályuszné Császár Edit a 19. századi magyar rendezés történetéről szóló, 1963-ban megjelent munkájában így összegezte Molnár György jelentőségét: „Rendezői egyéniségét a mérlegre téve el kell marasztalnunk kortársait, amiért olyan tehetséget engedtek negyvenöt éves korában a vidéken elkallódnai, aki a kor legfejlettebb színházi kultúrájától tanulva, a legkorszerűbb színpadra alkalmazások mestere volt.”

GAJDÓ TAMÁS

CSOKONAI-HOBO

máj. 4.

A magyar gavallér

Hihetetlen életszeretet, hazafiság és szerelemsóvárgás, kitzasztottság, tragikus vég: Csokonai Vitéz Mihály. Az életműből 32 vers, műfordítás, prédikáció és levél hangzik el Hobo estjén. Zene Szirtes Edina Mókus.

mikor? hol?

május 4. – 19:00 • Gobbi Hilda Színpad

UDVAROS-EST

máj. 10.

Nyáron, este fél tizenegykor

„Ki ne szeretne – egyszer, féltékenységből – megölni valakit?” Egy szerelmi gyilkosság története egy nő szemszögéből Udvaros Dorottya előadásában. A gyilkosságtól fölzaklatott spanyol kisvárosba útjukat megszakítva, a vihar elől menekülve, megáll Maria és családja. Maria ezen az éjszakán érti meg, hogy élete ugyanarra tart, mint a szerelemért ölt gyilkosé.

mikor? hol?

május 10. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

TÓTH AUGUSZTA ESTJE

máj. 19.

Hoztam valamit a hegyekből

Azt mondják, egy ember addig él, amíg emlékeznek rá. Vajon Mezei Máriára hányan emlékeznek napjainkban? És hogyan? – kérdezi Tóth Augusztika, aki egy monodrámmal „felel”. Izgalmas kalandozásra hívja a nézőket, hogy közösen idézhessék fel sok zenével, humorral és iróniával fűszerezve az Asszony, Ember, Művész életét.

mikor? hol?

május 19. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

SZÜCS NELLI ESTJE

máj. 21.

Fedák Sári

Ismernünk kell színjátszásunk nagyjait. És Fedák egyike volt a legnagyobbaknak. Ő volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Molnár Ferencsel rövid és viharos házasságban élt. Bizonyíthatatlan vádak alapján mellőzött lett 1945 után – színpadra többé nem léphetett. Megjárta a csúcspont és a poklot. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

május 21. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!

www.nemzetisinhaz.hu/magazin

KÖLYÖKNAP

máj. 21.

Pünkösdi gyerekeknek

Fabók Mancsi Bábszínháza *A háromágú tölgyfa tündére* című mesejátékával, Farkasházi Réka és a Tintanyúl zenekar koncerttel várja a kicsiket és nagyokat. A gyerekes családoknak a színházi programokon kívül játékokat és kézműves foglalkoztatásokat is kínálunk.

mikor? hol?

május 21. – 10 órától • Kaszás Attila Terem (jó idő esetén: Hajóorr)

Ingyenes program!

RÁHANGOLÓ ÉS KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ

RÁHANGOLÓDÁS egy előadásra – dramaturgjaink háttérinformációkat osztanak meg az érdeklődőkkel az előadások előtt.

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓKRA invitáljuk nézőinket az előadások után: találkozás, beszélgetés a művészekkel, alkotókkal.

mikor? hol?

RÁHANGOLÓ az előadások előtt

május 22. – **Az Úr komédiásai** (18 órától)

KÖZÖNSÉGTALÁLKOZÓ az előadások után

május 15. – **Hippolitosz**

május 22. – **Az Úr komédiásai**

Nemzeti Színház (a pontos helyszínről érdeklődjön a színházban)

NEMZETI

A magazin megtalálható
országwide a Lira könyvárúházaiban és boltjaiban.

VERSEST

máj. 31.

Hazát és szerelmet keresek

A versmondás nem modoros, archaikus bűgös egy szomorkás arcú csellós lány mellett, hanem hitem szerint végtelenül izgalmas, játékos előbeszéd – vallja Farkas Dénes, aki édesapja, Osztóján Béla (1948–2008) roma költő, író, újságíró verseiből állította össze önálló estjét.

mikor? hol?

május 31. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

BLATTNER, SZÖRÉNYI, MAJÁLIS

SZIVÁRVÁNY EURÓPA FELETT

Egy magyar bábművész Párizsban: Blattner Géza

mikor? hol?

A kiállítás megtekinthető 2017. október 15-ig, szerdától vasárnapig 14-18 óra között a Bajor Gizi Színházmúzeumban.

SZÖRÉNYI ÉVA 100

Kiállítás és rendezvénysorozat Szörényi Éva születésének századik évfordulóján.

mikor? hol?

május 24. – 16 óra: *Sem szívet, sem hazát*. Vendégek: Cselényi László filmrendező, Huszti Péter színművész, Márton András színművész.

május 26. – 16 óra: kiállítás megnyitó

A kiállítás megtekinthető 2017. december 31-ig, szerdától vasárnapig 14-18 óra között a Bajor Gizi Színházmúzeumban.

MÚZEUMOK MAJÁLISA

Május 20-21-én a Múzeumok Majálisán mindenkit szeretettel várunk sátrunknál a Magyar Nemzeti Múzeum és Múzeumkertben!

www.oszmi.hu

AJÁNDÉKKUPON AKCIÓ!

-30 %

Ezzel a kuponnal Ön 30 %-os kedvezményre jogosult a Nemzeti Színház májusi és júniusi nagyszínpadi előadásaira.

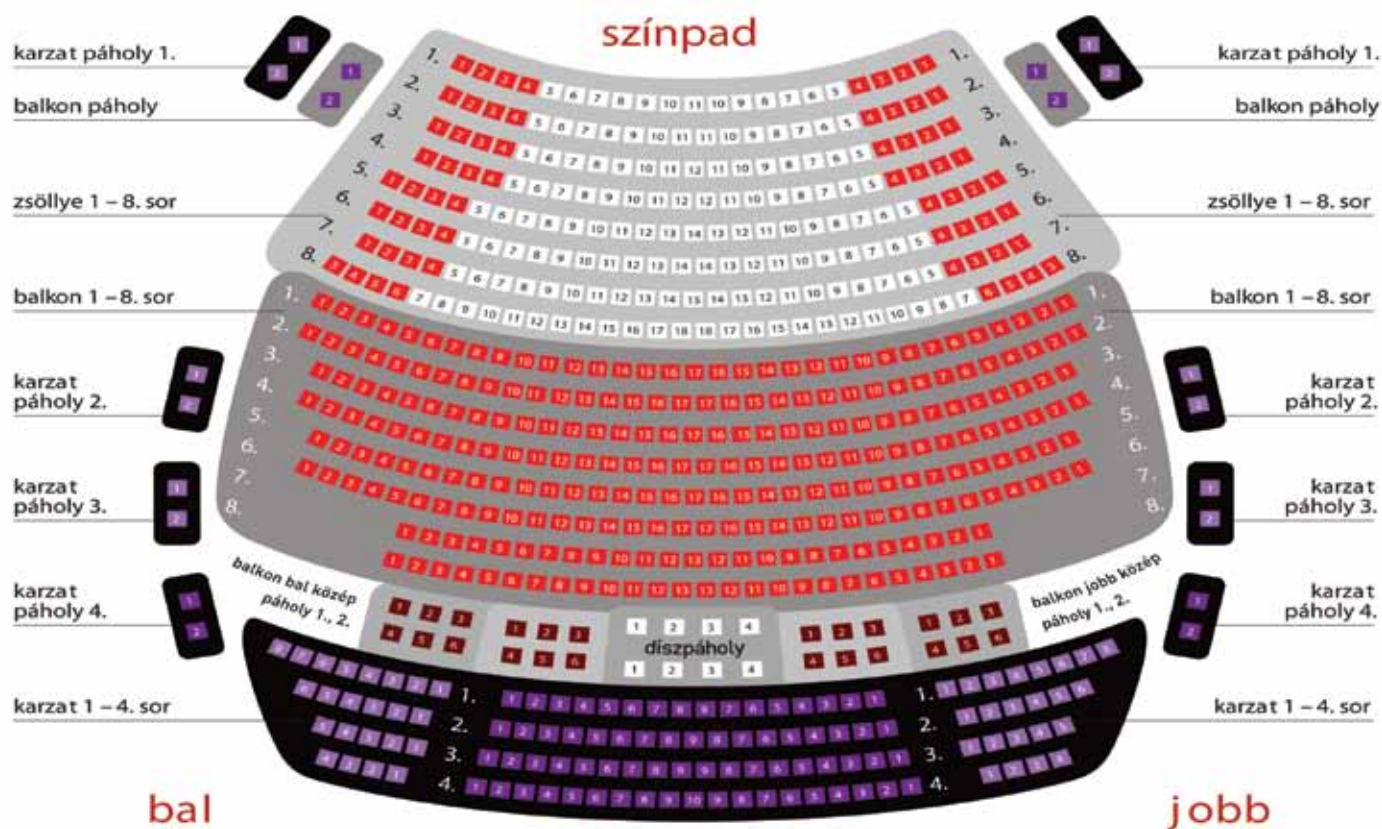
-15 %

Ezzel a kuponnal Ön 15 %-os kedvezményre jogosult a 2017/2018-as évad 4 előadásos bérleteire.*

Beváltható: 2017. május 20-tól szeptember 30-ig.

* kivéve diákbérlet

JEGYEK, KEDVEZMÉNYEK

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória

2. Árkategória

3. Árkategória

4. Árkategória

ÖT NAP

Aki bérletvásárláskor megadja az e-mailcímét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ,** hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

hétköznap 10-18 óra között (ebédidő: 13-13.20), munkaszüneti és ünnepnapokon 14-18 óra között, illetve az előadások kezdetéig.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.

telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

hétköznapokon 10 és 19, szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva

bérlet- és jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

PEDAGÓGUSOK

ÉS DIÁKOK

FIGYELMÉBE AJÁNLJUK!

A csoportos diákjegyénél is kedvezőbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákberletet.

» A bérletek a stúdiószínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira és a premierekre (kivéve a korlátozott számban váltható MECÉNÁS bérletet).

» Diákberlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

Nagyszínpad	2	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	2	K	19:00
Kaszás Attila Terem	2	K	19:30
Nagyszínpad	3	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	3	Sze	19:00
Bajor Gizi Szalon	3	Sze	19:30
Nagyszínpad	4	Cs	15:00
Gobbi Hilda Színpad	4	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	4	Cs	19:30
Nagyszínpad	6	Szo	19:00
Kaszás Attila Terem	6	Szo	19:30
Nagyszínpad	7	V	19:00
Gobbi Hilda Színpad	7	V	15:00
Nagyszínpad	8	H	19:00
Kaszás Attila Terem	8	H	19:30
Nagyszínpad	9	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	9	K	19:00
Bajor Gizi Szalon	9	K	19:30
Nagyszínpad	10	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	10	Sze	19:30
Bajor Gizi Szalon	10	Sze	19:30
Nagyszínpad	11	Cs	19:00
Nagyszínpad	12	P	19:00
Nagyszínpad	13	Szo	19:00
Bajor Gizi Szalon	13	Szo	19:30
Nagyszínpad	14	V	19:00
Kaszás Attila Terem	15	H	19:30

Fekete ég – háborús előhang

Molnár Ferenc: A **fehér felhő** – mirákulum egy részben

Az ajtó I Szabó Magda | a debreceni Csokonai Színház vendégjátéka

Galilei élete I Bertolt Brecht

A miniszter felesége I Branislav Nušić

Részegek I Ivan Viripajev

Szájon lőtt tigris – Rejtő Jenő est I Olt Tamás önálló estje

János vitéz I Petőfi Sándor

A magyar gavallér I Földes László Hobo | lemezbemutató koncert

Galilei élete I Bertolt Brecht

Az Úr komédiásai I Michel de Ghelderode

Brand I Henrik Ibsen

Csíkсомlyói passió I

A helység kalapácsa I Petőfi Sándor

Szindbád I Krúdy Gyula írásai alapján | 18 órától **ráhangoló**

A Gulag virágai I Földes László Hobo

János vitéz I Petőfi Sándor

A helység kalapácsa I Petőfi Sándor

Csak szólani egy szót... – Horváth Lajos Ottó estje I Szép Ernő

Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán

Hippolitosz I Euripidész

Nyáron, este fél tizenegykor I Marguerite Duras – Vörös Róbert

Csongor és Tünde I Vörösmarty Mihály

Csíkсомlyói passió I

Cyrano de Bergerac I Edmond Rostand

Mária testamentuma – Nagy Mari önálló estje I Clom Tóibín

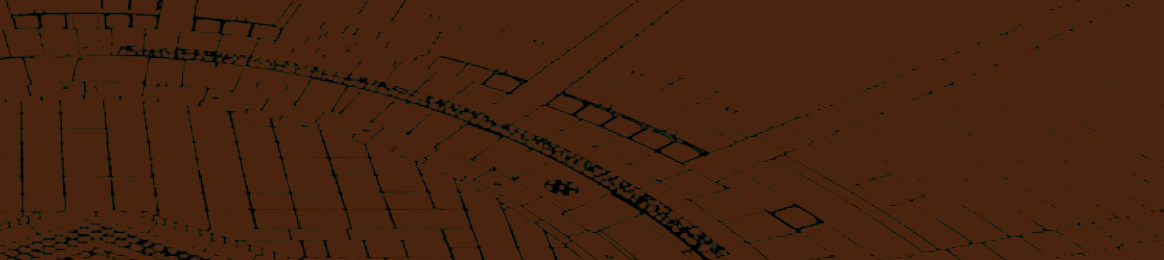
Mesés férfiak szárnyakkal I Oleg Zsukovszki – Szénási Miklós – Lénárd Ödön

Hippolitosz I Euripidész | előadás után **közönségtalálkozó**

DIÁKKEDVEZMÉNY:

» #magyarhosok500 - a magyar irodalom remekművei a Nemzeti Színházban 500 forintért, minden diáknak!

» A jelenlegi repertoárból az alábbi magyar darabok 2017 januárjától diákigazolvánnyal rendelkezőknek egységesen 500 Ft-ba kerülnek (1 jegy/fő):
Csongor és Tünde, János vitéz, Tóth Ilonka, Fekete ég – A fehér felhő.

Nagyszínpad	17	Sze	19:00
Nagyszínpad	19	P	19:00
Bajor Gizi Szalon	19	P	19:30
Nagyszínpad	20	Szo	15:00
Kaszás Attila Terem	20	Szo	15:00
Kaszás Attila Terem	20	Szo	19:30
Nagyszínpad	21	V	19:00
Bajor Gizi Szalon	21	V	19:30
Nagyszínpad	22	H	19:00
Kaszás Attila Terem	22	H	19:30
Nagyszínpad	23	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	23	K	15:00
Nagyszínpad	24	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	24	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	24	Sze	19:30
Nagyszínpad	25	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	25	Cs	19:30
Nagyszínpad	26	P	19:00
Kaszás Attila Terem	26	P	19:30
Nagyszínpad	27	Szo	19:00
Nagyszínpad	29	H	19:00
Bajor Gizi Szalon	31	Sze	19:30
Nagyszínpad	1	Cs	19:00
Nagyszínpad	2	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	3	Szo	19:00
Nagyszínpad	6	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	7	Sze	19:00

Határtalan táncfőváros I A Magyar Állami Népiegyüttes előadása
Tóth Ilonka I Szilágyi Andor
Mezei Mária: Hoztam valamit a hegyekből I Tóth Augustza önálló estje
Éden földön I Szarka Tamás
Shakespeare Összes Rövidítve I Madhouse Theatre Company angol nyelven
Shakespeare Összes Rövidítve I Madhouse Theatre Company angol nyelven
Szentivánéji álom I William Shakespeare
Fedák Sári I Szűcs Nelli önálló estje
Az Úr komédiásai I 18 órától ráhangelő I előadás után közönségtalálkozó
Ballada a két sebzett hattyúról I Földes László Hobo
Betyárjáték I Ferenczi György és a Rackajam
Liliomfi I Szigligeti Ede
Cyrano de Bergerac I Edmond Rostand
Szenvedély I Ingmar Bergman
Tudod, hogy nincs boesánat – József Attila est I Földes László Hobo
A miniszter felesége I Branislav Nušić
A gát I Conor Mcpherson
Szentivánéji álom I William Shakespeare
Psyché I Weöres Sándor
Somnakaj I Müller Péter Sziámi I Örömtánc Örömuzene Kft. vendégjátéka
Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Vincze Zsuzsa
Hazát és szerelmet keresek I Farkas Dénes önálló estje
JÚNIUS
Csíksomlyói passió I
Csíksomlyói passió I
Részegek I Ivan Viripajev
Csíksomlyói passió I
III. Richárd I William Shakespeare

Kísérőrendezvényeinkről az 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

A Szindbád, Az Úr komédiásai, a Tóth Ilonka, a Szenvedély 14, a Részegek, a Cyrano de Bergerac, a Szentivánéji álom 16, a Psyché 18 éven felülieknek ajánlott!

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóiratának
angol nyelvű száma – MITEM English

2017. április, V. évfolyam, 5. szám

Angolul a MITEM-ről. A Szcenárium angol nyelvű különszámában átfogó képet szeretnénk adni a külvilág számára a Madách Nemzetközi Színházi Találkozó szellemi arculatáról. Az interjúkon keresztül Vidnyánszky Attila hitvallását, valamint a Nemzeti Színházhoz kötődő mesterek – Valerij Fokin, David Doiashvili – gondolatait adjuk közre. Eugenio Barba és Király Gyula tanulmánya elméleti

kérdéseket vet föl. George Banu Silviu Purcăretéről szóló írása, valamint a folyóirat munkatársainak részletes beszámolója, elemzése a tavalyi és az idei fesztiválon szereplő külhoni és hazai produkciókat értékeli.

“We essentially invite theatres that take themselves seriously. They may not all share our values, but they firmly believe in the theatre’s role in shaping societies and communities, they believe that theatre can influence the medium they live in and they also take theatrical art seriously. They tend to both refer back to the great theatrical innovators and bring in new ideas, possibly seeking synthesis. (...) I think this is the advent of an era when significant artists return to major topics. The previous post-modern, relativistic attitude did not favour absolute values and we are now witnessing a welcome change in pace.”
(Attila Vidnyánszky)

“Dostoyevsky’s genius is clearly illustrated by the fact that [in his short story *The Crocodile*] he wrote about a future feeling that we feel incredibly contemporary: that of irrationality becoming a daily occurrence. The otherwise bland and inconsequential protagonist of the story commands attention after being swallowed by a crocodile. He does not die, though, but begins to preach from the beast’s innards. Lo and behold, everyone is fascinated by his drivel. All of a sudden this entirely absurd situation becomes the norm and we readily accept the lunacy of our world.”
(Valery Fokin)

“Actually, in the real world I am quite apprehensive of the virtual. While walking the streets I think that is my reality. When logging on to Facebook, however, I am confronted with an entirely different reality. I often ask myself: which one is the more real one? The virtual space or the actual one I live in? It is as if our dreams would continue after we wake up. (...) In virtual reality, courting has all but disappeared.

Contents

Three Interviews with **Attila Vidnyánszky**, director of the Hungarian national Theatre and the MITEM Festival • **MITEM 2016:** **Ágnes Pálfi** – **Zsolt Szász**: It Has Been a Real Inauguration of Theatre! – A Flash Report on MITEM III • **Justyna Michalik**: Tadeusz Kantor’s Experiments in the Theatre • **MITEM 2017:** Dostoevsky in Kafka’s Clothes – **Valery Fokin** • Why Did We Kill Romanticism? – **David Doiashvili** • „Self-Expression Was Our Rebellion” – **Eugenio Barba** • **Eugenio Barba**: Eurasian Theatre • **Georges Banu**: Silviu Purcărete • **Silviu Purcărete**: Helmut Stürmer, Poet of the Italian Tin Box • **Gyula Király**: Hamlet and Raskolnikov • Life-and-Death Struggle of Stage Selves at the National Theatre – discussion about the production of *The Drunk Ones* by **Márta Tömöry**, **Ágnes Pálfi**, **Zsolt Szász**

“Wanna have sex? Yes? Fine’. That’s all there is. It is so much more beautiful of people write elaborate letters! Why is it a bad thing that a man would want to accomplish great feats for a woman? Why should people be ashamed of their love? These things are evaporating from our world.”
(David Doiashvili)

“Why, in the West, do actors tend to confine themselves within the skin of only one character in each production? Why do they not explore the possibility of creating the context of an entire story, with many characters, with leaps from the general to the particular, from the first to the third person, from the past to the present, from the whole to the part, from persons to things? Why, in the West, does this possibility remain relegated to storytellers or to exceptions such as Dario Fo, while, in the East, it is characteristic of every traditional theatre and their actors, both when they act/sing/dance alone and when they are part of a performance in which the roles are shared?”
(Eugenio Barba)

Tájékoztatás a **szcenárium**-lapszámokhoz

való hozzájárásról:

+36 1 476 68 76

a **szcenárium** a neten:

www.nemzetiszhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

LILÍOMFI

RÓMEÓ ÉS JÚLIA

ÖRDÖGÖZÖK

BETYÁRIÁTEK

SENTIVÁNEJI ÁLOM

KINEK AZ ÉG ALATT MÁR SENKIE SINCSEN

1. NAP | 07.21. | PÉNTEK

21.00 | Szigligeti Ede: **LILÍOMFI**

Rendező: Vidnyánszky Áttila • Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház

23.00 | ÉJSZAKAI SZABAD ZENE

2. NAP | 07.22. | SZOMBAT

10.00 | SZÍNVÁLTOZÁS • Elményközpontú, színház-dramapedagógia foglalkozások

15.30 | NYITOTT SZÍNHÁZI WORKSHOP • a Nemzeti Színház színészei, Színház- és Filmművészeti Egyetem és a Kaposvári Egyetem hallgatóinak részvételével
Vezető: Hegedűs D. Géza, az SZFE tanára

21.00 | Szigligeti Ede: **LILÍOMFI**

23.00 | ÉJSZAKAI SZABAD ZENE

3. NAP | 07.23. | VASÁRNAP

10.00 | SZÍNVÁLTOZÁS • Elményközpontú, színház-dramapedagógia foglalkozások

15.30 | NYITOTT SZÍNHÁZI WORKSHOP • a Nemzeti Színház színészei, Színház- és Filmművészeti Egyetem és a Kaposvári Egyetem hallgatóinak részvételével
Vezető: Uray Péter, a Kaposvári Egyetem tanára

21.00 | William Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Rendező: ifj. Vidnyánszky Áttila
A Kaposvári Egyetem Művészeti Kara Színházi Intézete - a kaposvári negyedéves színészképzés hallgatóinak előadása • Osztályvezető tanár: Uray Péter

23.00 | ÉJSZAKAI SZABAD ZENE - „A PONT KÖRÜL” koncert
Verebes Ernő - zongora, basszusgitár és Verebes György - zongora

4. NAP | 07.24. | HÉTFŐ és 5. NAP | 07.25. | KEDD

10.00 | SZÍNVÁLTOZÁS • Elményközpontú, színház-dramapedagógia foglalkozások

15.30 | NYITOTT SZÍNHÁZI WORKSHOP • a Nemzeti Színház színészei, Színház- és Filmművészeti Egyetem és a Kaposvári Egyetem hallgatóinak részvételével
Vezető: Uray Péter, a Kaposvári Egyetem tanára

21.00 | **ÖRDÖGÖZÖK** • A Kaposvári Egyetem előadása Arthur Miller: Salemi beszorkányok című drámája alapján • Rendező/Osztályvezető tanár: Uray Péter

23.00 | ÉJSZAKAI SZABAD ZENE

6. NAP | 07.26. | SZERDA

10.00 | SZÍNVÁLTOZÁS • Elményközpontú, színház-dramapedagógia foglalkozások

15.30 | NYITOTT SZÍNHÁZI WORKSHOP • a Nemzeti Színház színészei, Színház- és Filmművészeti Egyetem és a Kaposvári Egyetem hallgatóinak részvételével
Vezető: Vadász Kriszta, az SZFE fizikai színházi koreográfus-rendező szakos hallgatója

20.30 | CSILLAGOK, E.T. ÉS A POTTER FIÚ — JOHN WILLIAMS EST
Óbudai Danubia Zenekar • Vezényel: Hámosi Máté

23.00 | ÉJSZAKAI SZABAD ZENE

7. NAP | 07.27. | CSÜTÖRTÖK

10.00 | SZÍNVÁLTOZÁS • Elményközpontú, színház-dramapedagógia foglalkozások

15.30 | NYITOTT SZÍNHÁZI WORKSHOP • a Nemzeti Színház színészei, Színház- és Filmművészeti Egyetem és a Kaposvári Egyetem hallgatóinak részvételével
Vezető: Vadász Kriszta, az SZFE fizikai színházi koreográfus-rendező szakos hallgatója

21.00 | **BETYÁRIÁTEK** • Rendező: Szomjas György

8. NAP | 07.28. | PÉNTEK

10.00 | SZÍNVÁLTOZÁS • Elményközpontú, színház-dramapedagógia foglalkozások

15.30 | NYITOTT SZÍNHÁZI WORKSHOP • a Nemzeti Színház színészei, Színház- és Filmművészeti Egyetem és a Kaposvári Egyetem hallgatóinak részvételével
Vezető: Szilágyi Balint, az SZFE bábrendező szakos hallgatója

21.00 | William Shakespeare: **SENTIVÁNEJI ÁLOM** • Rendező: David Doiarsvili

9. NAP | 07.29. | SZOMBAT

10.00 | SZÍNVÁLTOZÁS • Elményközpontú, színház-dramapedagógia foglalkozások

15.30 | NYITOTT SZÍNHÁZI WORKSHOP • a Nemzeti Színház színészei, Színház- és Filmművészeti Egyetem és a Kaposvári Egyetem hallgatóinak részvételével
Vezető: Szilágyi Balint, az SZFE bábrendező szakos hallgatója

21.00 | William Shakespeare: **SENTIVÁNEJI ÁLOM** • Rendező: David Doiarsvili

10. NAP | 07.30. | VASÁRNAP

15.30 | NYITOTT SZÍNHÁZI WORKSHOP • a Nemzeti Színház színészei, Színház- és Filmművészeti Egyetem és a Kaposvári Egyetem hallgatóinak részvételével
Vezető: Szilágyi Balint, az SZFE bábrendező szakos hallgatója

21.00 | Vecsei Miklós: **KINEK AZ ÉG ALATT MÁR SENKIE SINCSEN**
Rendező: ifj. Vidnyánszky Áttila • Csokonai Színház, Debrecen

Jelenet a Csíksomlyói passió című előadásból | fotó: Eöri Szabó Zsolt

MÁJUSI ELŐADÁSOK: Brecht: **Galilei** I **Fekete ég** (háborús előhang) – Molnár Ferenc: **A fehér felhő** (mirákulum egy részben) I Nušić: **A miniszter felesége** I Olt Tamás önálló estje: **Szájon lőtt tigris** I Viripajev: **Részegek** I Petőfi: **János vitéz** I Krúdy nyomán: **Szindbád** I Ghelderode: **Az Úr komédiásai** I Ibsen: **Brand** I **Csíksomlyói passió** I Petőfi: **A helység kalapácsa** I Hobo: **A Gulag virágai** I Horváth Lajos Ottó önálló estje: **Csak szólni egy szót mint ember** I Bánffy nyomán: **Isten ostroma** I Euripidész: **Hippolitosz** I Duras–Vörös: **Nyáron, este fél tizenegykor** I Vörösmarty: **Csongor és Tünde** I Rostand: **Cyrano de Bergerac** I Nagy Mari önálló estje: **Mária testamentuma** I Zsukovszki-Szénási-Lénárd: **Mesés férfiak szárnyakkal** I Szilágyi: **Tóth Ilonka** I Tóth Augustza önálló estje: **Hoztam valamit a hegyekből** I Szarka: **Éden földön** I Long–Singer–Borgesson: **SÖR (Shakespeare Összes Rövidítve)** I Shakespeare: **Szentivánéji álom** I Szűcs Nelli önálló estje: **Fedák Sári** I Hobo: **Ballada a két sebzett hattyúról** I Ferenczi és a Rackajam: **Betyárjáték** I Szigligeti: **Liliomfi** I Bergman: **Szenvedély** I Hobo: **Tudod, hogy nincs bocsánat** I Mcpherson: **A gát** I Weöres: **Psyché** I Sarkadi – Fábri – Nádas – Vincze: **Körhinta** I Farkas Dénes önálló estje: **Hazát és szerelmet keresek**